

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.

Telefon 432-47.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 4 (464)

6. juulil 1934. a.

XIII aasta

Tellimise hind:	Kuulutuste hinnad:			
	lhk.		Kaantel	
Aastas Kr. 4.50	1/1	Kr. 40.—	1/1	Kr. 45.—
Poolaastas " 2.25	1/2	" 20.—	1/2	" 22.50
Üksiknumber " —.75	1/4	" 10.—	1/4	" 11.25
	1/8	" 5.—	1/8	" 5.65
	1/16	" 2.50		

Kirik Põhiseaduse järgi.

J. Klesment

Viimasel ajal on akuutselt kerkinud üles küsimus maksva Usuühingute ja nende liitude seaduse muutmise ja täiendamise vajaduse üle. Kiriku ringkondade poolt on isegi koostatud vastava seaduse eelnõu kava ja esitatud Riigivanemale selle maksmapanemiseks dekreedid korras. Seda eelnõu ei võtnud küll Riigivanem ja Vabariigi Valitsus otseselt kaalumisele, kuid ometi tegi Vabariigi Valitsus Kohtuministrile ülesandeks asuda uue kirikusse puutuva seaduse eelnõu väljatöötamisele.

Vaatleme siinkohal küsimust sellest seisukohast, millesse kirik asetatud Põhiseaduse järgi.

Phs. § 11 viimane lõige „Riigiuseks Eestis ei ole“ eemaldab võimaluse meil üht või teist usutunnistust (või mitut usutunnistust) tunnustamast riigiuseks, s. o. kiriku valitsemist riigivõimu teostavate või nende poolt nimetatud organite poolt, riigivõimu teostavate organite poolt kirikule konfessionaalsete rituaalide ettekirjutamist, kiriku ülalpidamise aineliselt riigi kanda võtmist või ainelist abistamist jne. Niisamuti ei saa riik anda ühele või teisele usutunnistusele tema tegevuses mingisuguseid eesõigusi, mis teistele usutunnistustele põhimõtteliselt, kui nad vastavad võrdsetele tingimustele, ei ole võimaldatud.

Paragrahv kindlustab „usu ja südametunnistuse vabaduse“ (1. lõike 1. lause). Teise lõike kohaselt „usulistele talitustele täitmine on takistamatu, kui see ei käi avaliku korra ja kõlbluse vastu.“ Need eeskirjad panevad nii kõigi kodanike kui ka nende kodanike suhtes, kes kuuluvad teatava usuühingu (kiriku) liikmeskonda, kui ka kiriku kui üksuse suhtes riigivõimule kohustusi ja annavad õigusi.

Riigivõim peab looma kaitse, et kodanikud saaksid kasutada takistamatult usu ja südametunnistuse vabadust, hoolitsema, et kedagi ei sunnitaks täitma seesugust usutunnistuslikku talitust, mis talle vastuvõtmatu, samuti et keegi ei takistaks teostamast kodanikku temale vastuvõetavat usutunnistuslikku talitust. Teisest küljest loovad need eeskirjad riigivõimule järelevalve õiguse usutunnistuslike talituste täitmise alal selleks, et nendega ei rikutaks avalikku korda ja kõlblust.

Asudes selgitamisele, millisena tuleb seaduseandlikul teel määrata kiriku konstruktsioon, kerkib küsimus, kas kirik võib olla avalikõiguslik organisatsioon? Avalikõigusliku organisatsiooni peatunnusmärk on, et ta moodustab ühe osa üldisest riigiaparaadist, et temast osavõtt on sunduslik kodanikele, kes sinna kuuluvad, et ta omab oma liikmete kohta seaduse piires sundkorralduste tegemise õiguse, mida liikmed on kohustatud täitma võrdselt riigivõimu korraldustele. Avalikõiguslikud organisatsioonid võivad seaduste piires panna oma liikmetele avalikke kohustusi, mille täitmisest ei saa keegi keelduda ja mille täitmist nõutakse sundkorras võrdselt riiklike kohustustega. Seesuguste asutistena tunneb Põhiseadus otseselt linna-, alevi- ja vallaomavalitsusi (Phs. § 75) ja vähemusrahvuste „rahvuskultuurilistes ja hoolekande huvides“ ellukutsutavaid „autonoomseid asutusi“ (§ 21). Eriseadustega on meil loodud rida avalikõiguslikke asutisi, mis vastavad ülaltoodud tingimustele (Kaub- tööstuskoda, Põllutöökoda, Merimeeste kodu, osaliselt samadel alustel kultuurkapital), ja on veel projekteerimisel mõned seesugused asutised. Seesuguste asutiste suhtes Põhiseadus ei sisalda eeskirju, ei tee nende loomiseks takistusi ning seaduseandjal on vabadus neid korraldada.

Kiriku suhtes on olukord aga teissugune. Nagu ülal lähemalt analüüsitud, eitab Põhiseadus riigiusu (riigikiriku) olemasolu. Järelikult ei saa kirik administratiivselt moodustada osa riiklikust aparaadist. Eestis on usu ja südametunnistuse vabadus. „Keegi ei ole kohustatud korda saatma usutunnistuslikke tegusid, olema usutunnistusliku ühingu liige, ega kandma selle kasuks avalikke kohustusi“ (§ 11 — 1. lõige). Nõnda ei saa kirikul olla Põhiseaduse järgi liikmeid, kes sinna sunduslikult peavad kuuluma. Kodanik võib tunnustada end teatavasse usutunnistusse kuuluvaks, seda deklareerida ametlikel dokumendil, kuid ta ei pruugi olla kiriku liige. Kirikul ei saa olla mingisugust sundkorralduste tegemise õigust ei usutunnistuslike tegude ega muudel aladel kellegi suhtes, ka nende suhtes, kes vabatahtlikult kuuluvad kiriku liikmeskonda. Viimaste suhtes võiks olla ainult liikmest väljaheitmise õigus. Keegi pole kohustatud kiriku heaks kandma mingisuguseid avalikke kohustusi. Kõigest sellest selgub, et Põhiseadus eitab kiriku avalikõiguslikku iseloomu. Olgu märgitud, et Põhiseaduse § 11 erineb oma eeskujust — Saksa riigi põhiseadusest (§ 11 maksab 1920. a. redaktsioonis, mis tugevasti mõjutatud Saksa põhiseadu-

sest), kuna viimane, eitades riigikirikut, toonitab, et kirik niivõrd, kui ta omas seda varem, omab ka edaspidi avalikõigusliku iseloomu (Saksa Phs. § 137). Ainult seesuguse erieeskirja olemasolu põhiseaduses võimaldab Saksa kirikule avalikõigusliku iseloomu. Meie Põhiseaduse § 11 sisaldab aga kiriku kohta expressis verbis kõik eitavad tingimused, mis ei võimalda teda lugeda avalikõiguslikuks organisatsiooniks.

Kui vaadelda naaberriikide — Läti ja Soome — põhiseadusi, siis näeme järgmist. Läti põhiseadus ei sisalda üldse eeskirju usuvabaduse ja kiriku kohta, järelikult võib harilik seaduseandlus küsimuse korraldada oma äranägemisel.

Soome põhiseadus määrab §§ 8 ja 9 küll usuvabaduse, kuid ei määra kiriku lahutamist riigist. Hoopis selle vastu, Soome põhiseaduse § 83 näeb ette, et Ev. Luteriusu kiriku korraldus määratakse kirikuseadusega ning teiste usutunnistuste kirikud valitsetakse selleks antud või antavate seaduste alusel. § 87 määrab, et arhi-epiiskopid ja piiskopid nimetab ametisse riigipresident ning § 90, et Ev. Luteriusu ja Kreeka-katoliku ametikandjate ametisse määramise kord määratakse seadusega.

Kuigi 1922. aasta Usuvabaduse seadusega on kindlustatud kodanikele usuvabadus, samuti kindlustatud vabadus luua takistamatult igasuguseid usuühinguid, kui nad ei käi avaliku korra või kõlbluse vastu, on Põhiseaduse eeskirja kohaselt Ev.-Luteri ja Kreeka-katoliku kirik asetatud erilisse seisukorda. Sellel tugeb ka see, et riik kirikule annab eelarve korras võrdlemisi suuri toetusi (1934. a. Ev.-Luteriusu kirikule üle 5 miljoni marga ja Kreeka-katoliku kirikule üle 800.000 marga), maksab kõrgemate vaimulike palgad jne.

Nagu ülal analüüsitud, asub meie Põhiseadus siin sootuks teisel seisukohal.

Sellest järeldus: a) meie Põhiseaduse järgi kirik võib olla vaid eraõiguslik juriidiline isik, kelle suhtes riigil on kohustus kanda hoolt, et ta saaks takistamatult täita usulisi talitusi ning kelle kohta riigil on õigus valvata, et usuliste talituste täitmine toimuks avaliku korra ja kõlbluse piires; b) riik ei saa põhimõtteliselt anda mingisuguseid eesõigusi ühele kirikule (usuühingule või nende liidule) võrreldes teiste kirikutega (usuühingute või nende liitudega); c) puhtusulised eeskirjad peab looma kirik ise, riigivõim ainult valvab, et need oleksid kooskõlas seadustega, niivõrd kui see puutub avalikku korda ja kõlblust.

Politsei ja omavalitsuste ülesandeid uue Jahiseaduse järgi.

A. Tilger

Meil seni maksvusel olnud osa Vene Põllumajanduse seadusest (II osa, I ptk., §§ 321—357), mis käsitles jahiasjandust ja mille alusel meil sündis jahipidamine, oli niivõrd vananenud, et see enam ei vastanud isegi Venemaa oludele, ja seal juba 1896. a. eeltöid alati uue jahiseaduse väljatöötamiseks. See vananenud ja meie oludele võõras seadus on nüüd umbes kümme aastat kestnud eeltööde järel asendatud uue ja ajakohase Jahiseadusega (RT 45 — 1934).

Uue Jahiseaduse peaesmärgiks on korraldada jahipidamist üleriigilises ulatuses nii, et jaht kujuneks tuluallikaks rahvale ja riigile, kusjuures jahiloomad ja -linnud oleksid tarviliselt kaitstud.

Vana jahipidamise korra peapuudusteks olid: 1. rohkearvuline omavoliline jahipidamine, mis tingitud kergetest trahvidest, ükskõiksusest ning vähesest huvist, mida maaomanikud üles näitasid jahiloomade ja -lindude vastu; 2. liiga lühikesed jaht keeluajad; 3. hulkuvate kasside ja koerte rohkus ja 4. täiesti vaba kauplemine jahiloomade ja -lindudega. Need puudused on uues Jahiseaduses kõik enam-vähem õnnelikult kõrvaldatud.

Uues Jahiseaduses on viidud läbi põhimõte, et jahipidamise õigus kuulub maaomanikule, kusjuures põlise pidamise õigusega maakasutaja loetakse võrdseks maaomanikuga. Erandina sellest loetleb Jahiseaduse § 2 mõningad maa-alad, veekogud ja roostikud, kus jahipidamise õigus kuulub riigile. Merel ja Peipsi ning Pihkva järvel väljaspool ühe kilomeetri laiust veevööd, arvates rannast või roost, on jahipidamine vaba kõigile Eesti Vabariigi kodanikele.

Uue Jahiseadusega pannakse omavalitsustele kaks ülesannet: jahipiirkondade registreerimine ja jahitunnistuste väljaandmine. Uue Jahisead. järgi võib jahipidamise õiguse edasiandmine eramaadel ja -veekogudel toimuda ainult väljarentimise teel, kusjuures jahirentnik võib renditud maa-aladel ja veekogudel jahipidamist teostada ainult siis, kui ta neist on moodustanud jahipiirkonna ja kui see on kinnitatud vastava omavalitsuse poolt.

Jahipiirkond moodustatakse ühte ringpiiri kuuluvatest maa-aladest ja veekogudest, kogupindalaga vähemalt 150 ha, mis oma asendilt ning kujult võimaldab jahipidamist, jahiloomade eest hoolitsemist ja neile kaitse andmist. Jahipiirkondi võib moodustada niihästi moodustajale kuuluvaist kui ka jahipidamiseks rendile võetud maa-aladest ja veekogudest või mõlemast liigist koos. Jahipiirkond moodustatakse vähemalt kuueks aastaks. Jahipiirkonna kinnitab see omavalitsus, kelle administratiivpiires asuvad jahipiirkonda moodustavad maa-alad ja veekogud. Kui need asuvad mitme omavalitsuse piires, siis on kinnitajaks see omavalitsus, kelle administratiivpiires asub suurem osa jahipiirkonnast. Jahipiirkonna

kinnitaja omavalitsus teatab jahipiirkonna moodustamisest teistele asjaosalistele omavalitsustele. Jahipiirkonna kinnitamise eest võetakse kinnitaja omavalitsuse kasuks viis krooni. Kinnitatud jahipiirkonna külge võib täiendavalt liita uusi jahimaid.

Väheneb jahipiirkond pärast kinnitamist alla 150 ha ja jahirentnikul ei lähe korda ühe kuu jooksul seda täiendada nõutava normini, siis kustutab omavalitsus sarnase jahipiirkonna registrist. Kinnitatud jahipiirkonna võib enne selle kestvuse lõpp-tähtaega kustutada registrist ka kõigi asjaosaliste kirjaliku avalduse põhjal.

Jahipiirkonna kustutamist registrist, uute maade liitmist jahipiirkonda või üksikute jahimaade väljajätmist jahipiirkonnast toimetab asjaomane omavalitsus. Iga sarnase toiminguga eest võetakse omavalitsuse kasuks kolm krooni.

Jahitunnistusi annavad vastavad omavalitsused, linnas — ajutised maavalitsused ja maal — vallavalitsused. Jahitunnistused antakse üheks või kolmeks kalendriaastaks. Üheks kalendriaastaks antavad jahitunnistused on maksivad üle riigi ja nende eest võetakse maksu vastava omavalitsuse heaks kolm krooni ja jahikapitali heaks kaks krooni. Kolmeks aastaks antavad jahitunnistused on maksivad jahipidamiseks ainult oma maa-alal ja veekogudel; need antakse maksuta. Jahitunnistusi ei anta: 1. politsei valvealustele; 2. isikutele, kellel puudub jahilaskeriista hoidmise ja kandmise luba; 3. isikutele, kes mõistetud süüdi Jahiseaduse rikkumise eest ja karistatud jahitunnistuse äravõtmisega — kolme aasta jooksul, arvates kohtuotsuse jõusseastumisest; 4. isikutele, kes vaimliste või kehaliste puuduste tõttu ei suuda laskeriista hädaohuta kasutada, ja 5. alaealistele.

Politsei ülesanded on samad, mis seni, s. o. järelevalve seaduse täitmise üle. Kuna uus Jahiseadus suuresti lahku läheb seni maksnud korrast, siis märgin allpool, mida politsei eriti peab pidama silmas.

Jahipidamiseks loetakse tegevus, mille sihiks on jahiloomade surmamine, tabamine, püüdmine või jälitamine, samuti: 1. väljaspool avalikuks liiklemiseks tarvitatavoid teid võõral maa-alal või veekogul 1 km laiuses lahtises veevöös, rannast või roost arvatud, merel ja Peipsi ning Pihkva järvel viibimist püssiga, jahilooma püügiriistadega või jahikoeraga, kui isik, kes seal viibinud, ei suuda tõendada, et tema viibimine oli tingitud ametikohuste täitmisest või muust mõjuvast põhjustest; 2. võõralt maa-alalt või veekogust jahilooma loata äraajamine.

Jahipidamise ajal peab jahipidajal olema kaasas jahitunnistus, mille ta on kohustatud ette näitama järelevalve teostajaile. Järelevalve teostamine on seadusega pandud politseile ja riigimetsateenijäile. Peale selle on õigus järelevalvet teostada igal maaomanikul ja maavaldajal oma maa-alal ja veekogul, samuti ka jahirentnikul ja nende volinikel. Järelevalve teostajad on õigustatud nõudma igalt jahipidajalt jahitunnistust, jahiloa ja jahisaagi ettenäitamist. Süütegude jälitamine jahi alal maksvate seaduste ja määruste rik-

kumise asjas toimub Kr. kp. s. ettenähtud korras järgmise erandiga: Riigi maa-alal ja veekogudel kordasaadetud süütegu võivad juurelda peale politseiametnikkude ka riigimetsateenijad.

Järelevalve teostajad, kellel puudub juurdlemise õigus, on õigustatud süüteoalt tabatuid kinni pidama ja ühes jahisaagiga ja jahipidamise abinõudega toimetama lähema politseiametniku korraldusse.

Kui järelevalve teostajal ei ole võimalust mõnesugustel mõjuvatel põhjustel süüteoalt tabatud, kelle isik on tabajale tuntud või kes oma isikut võib kohal tõendada, otsekohe toimetada politseiametniku korraldusse, siis ta võtab süüdlaselt ära jahisaagi ja jahipidamise abinõud ning teatab süüteost viivitamata politseiametnikule juurdluse toimetamiseks, andes viimasele üle ka süüdlaselt äravõetud jahisaagi ja jahipidamise abinõud. Süüdlaste tabamiseks on jahijärelevalve teostajad õigustatud nõudma politsei, riigimetsateenijate ja piiriäärsetes kohtades ka piirivalve abi.

Jahipidamise abinõud (sinna hulka ei kuulu koerad) kuuluvad juurdlusel asja juurdelismisele ainult RNS §§ 56² ja 56⁴ ettenähtud süütegude puhul.

Jahisaak või -saadused, mis võivad rikki minna kuni asja kohaliku otsustamiseni või kaotada oma väärtuse, müüakse ära, antakse tasuta heategevaks otstarbeks või hävitatakse juurdlust toimetava poolt Põllutöoministri määrusega määratud korras ja tingimusil. Jahisaagi või -saaduste ja kohtuotsusega äravõetud jahipidamise abinõude müügist saadud summad kantakse jahikapitali arvele.

Jahi alal maksvate seaduste ja sundmääruste rikkumise asjus kuulub kohtus süüdistamise õigus üldises korras politseile.

Jahipiirkonna omanikud või rentnikud võivad oma jahikülalistele lubada tasuta jahipidamist nimeliste kirjalikkude jahilubadega, mis jahilisel peab kaasas olema ja järelevalve teostajaile nende nõudel viivitamata tuleb ette näidata. Jahipiirkonda mittekuuluvate maa-alade või veekogude omanikel pole õigust võrastele välja anda jahiluba nendele kuuluvatel maa-aladel ja veekogudel jahipidamiseks.

Peale jahipidamise üldiste kitsenduste on keelatud: 1. kasulikke jahiloomi öösiti söödalt lasta; 2. nende püüdmine; 3. jahipidamiseks peale tulirelva teiste abinõude tarvitamine; 4. hagiijatega pidada jahti sokkude peale või nende laskmisel tarvitada täismantelkuule, rentkuule või haavleid; 5. jahipidamiseks tarvitada automaatrelvi, äärtule-padruneid ja helisumbutajaid; 6. jahipidamine kunstlikkude valgustusallikate abil; 7. linnupesade lõhkumine, arvatud välja kahjulikud linnud, või nendest munade ja poegade välja võtmine.

Eramaadel on keelatud jahipidamine sokkudele ilma erilise Põllutöoministeriumi loata. Politseivalitsus võib lubada kaitsealusteks tunnustamata kahjulikkude jahiloomade hävitamist müriga, muidu võib neid hävitada igasuguste abinõudega.

Kasse ja hulkuvaid koeri võivad maaomanikud, maavaldajad, maapidajad, jahirentnikud ja viimaste poolt selleks volitatud isikud neile kuuluvail või nende valdamisel või kasutamisel olevatel maa-aladel kinni pidada või surmata.

Jahipidamine koertega on keelatud 15. jaanuarist kuni 25. juulini. Hagijate tarvitamine pardijahil on keelatud.

Sama seadus määrab lähemalt ära ka jahisaadustega kauplemise. Nii on isikud, kes jahiloomadega või nende saadustega kauplevad, neid hoiavad, ümber töötavad, veavad või edasi toimetavad, kohustatud andma järelevalve teostajaile tarvilikke teateid jahiloomade omandamise ja päritolu kohta. Jahiloomade saadusteks loetakse liha, sarved ja parkimata nahad. Sokud, mõtused, tedred ja faasanid peavad müümisel olema niisuguses seisukorras, mis võimaldab alati nende soo kindlaksmääramist. 10 päeva pärast jahikeeluaaja algust on keelatud osta ja müüa, müügiks pakkuda, ostumüüki vahendada või edasi toimetada jahikeelu alla kuuluvaid kasulikke jahiloomi või nende liha. Erandiks on kasvandustest päritolevad kasulikud jahiloomad ja ka need, mis vastavate võimude poolt on võetud ära ja müügile määratud. Nende ostumüügi juures peab ettenäitamiseks olema politsei või riigi metsavalitsuse poolt väljaantud tähtajaline müügiluba. Seadus näeb ette, et jahiloomade vedu, ost ja müük, mis lubatud jahiajal tapetud, kuid ettenähtud ajaks on jäänud müümata, korraldatakse edaspidi määrustega.

Lõpuks pean ütleva, et neid paremusi, mida ootame uuel Jahiseaduselt, on võimalik saavutada ainult siis, kui selle seaduse nõuded kõrvalekaldumatult viiakse ellu suurima täpsusega. Politseil seisab siin suur ja vastutusrikas töö ees, eriti just võitluses salaküttide ja hulkuvate koerte vastu. Teiselt poolt peab tähendama, et uus seadus on viimase võimaluseni kergendanud seda võitlust, andes järelevalve teostajaile kätte küllaldaselt abinõusid võitluseks seaduserikkujate vastu, kui selleks politseil ainult jatkaks aega ja inimesi.

Isiklikult olen arvamusel, et meil varem või hiljem tuleb ellu kutsuda suuremate metsakomplektide asukohtades eriline jahijärelevalve politsei jahikapitali kulul.

Ühendustest välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

R. Puusild

Inglismaal kutsuti hiljuti ellu kõrgem politseikool ehk politsei ülikool, nagu rahvas on hakanud nimetama uut asutist. Kool asub Hendonis, Londoni juures, ja tema otstarve on ette valmistada isikuid politseiteenistusele, eriti politsei juhtivate kohtade

teenistusele. Kooli võetakse isikuid nii politseist kui ka väljastpoolt. Selle pealinna kõrgema politseikooli esimene kursus algas 10. mail s. a., kuna kooli pidulik avamine toimus hiljem, nimelt 31. mail inglise troonipärija, Walesi printsi juuresolekul. Esimesest kursusest võtab osa 32 politseiohvitseri aspiranti ja nimelt: 20 politseiametnikku ning 12 keskkooli haridusega eraisikut. Niihästi eraisikute kui ka politseiametnike valik sündis pikema kandidaataidete eluloo ja senise tegevuse ning käitumise juurdlemise järele; kooli astuda soovijate arv oli suur ja seetõttu võis ka valik põhjalik olla.

Somerseti krahvkonna politseis Inglismaal pandi läinud aastal maksma huvitav uuendus mundrikandmise alal: seal seati sisse esimesena Inglismaal eriline politseimunder seltskondlike koosviibimiste jaoks, eriline seltskondlik riietus politseiametnikele. Inglismaa on teadupärast suur traditsioonide, eriti seltskondlike traditsioonide maa ja seepärast pole imeks panna, et fraki ja tsilindri kodumaa seadis sisse ka oma politseile mundri, mis peab täitma fraki aset. Uus munder koosneb lühikesest kuuest, mis sarnaneb inglise mereväelaste kuuele, ja pikkadest pükstest. Kuub ja püksid on sinisest kalevist. Kuue juures kantakse valgest riidest vest ja must kravatt. Kuuel on hõbedavärvilised nõöbid; eraldusmärgid käistel ja krael on helesinist värvi. Ohvitseride kuued on varustatud hõbedavärviliste pagunitega, kordnike kuued — sinisevärviliste pagunitega. Selle mundri soetamine sünnib politseiametnike isiklikul kulul ja nende vabal tahtel.

Nagu teada, on tänavliiklemine inglise linnades, eriti Londonis, väga elav, mistõttu selle reguleerimisega peab politsei nägema palju vaeva. Mõne aja eest pani inglise teedeminister maksma uued korraldused liiklemismärkide kuju ja asetamise alal. Kõige huvitavam neist uuendustest on kahtlemata see, mis võimaldab sõidukijuhile teada saada, millal läheneb liiklemise mõttes tähtis tänav. Selleks on nende tänavate lähedusse asetatud erilised liiklemismärgid: maa sisse on asetatud lühikesed paksud palgid, mille külge on põikloodis pandud õhemad, samuti lühikesed palgid; viimased kannavad pealkirja: „Ettevaatust! Järgneb peatänav!“ See märk, mis välimusest sootuks lahku läheb teistest liiklemismärkidest, peab hoiatama sõidukijuhte, peab neile aegsasti võimaldama sõidukiirust vähendada, nii et nad peatänavale jõudes suudavad oma sõidukit juhtida üldise liiklemise kohaselt. Ühenduses liiklemismärkide alal tehtud muudatustega muudeti käesoleval aastal ka Londoni tänavatel asuvate hulgaliste politseimajakete signaaltulede värv: seni see oli punane, mis aga osutus ebapraktiliseks, kuna Londoni tänavail õhtul domineerib punane värv, reklaamtuled on enamasti punased, autode tagumised tuled on punased, paljud liiklemismärgid on eraldatud punase tulega. Londoni politseimajakased varustati tumepunaste signaaltuledega, mis selgesti erinevad teistest punastest tuledest.

Käesoleva aasta märtsikuu alul areteeriti Londonis üks politseiinspektor ja kolm politseiametnikku, kes vallandati teenistusest juba läinud aasta sügisel mitmesuguste nendega juhtunud arusaamatuste tõttu ja kes, nagu nüüd selgus, kasutasid politseiniku ametit selleks, et toime panna murdvargusi. Selgus nimelt, et need mehed toimetasid ajal, kus nad olid veel ametis, umbes 20 murdvargust linnaosas, mis kuulus nende valve ja kaitse alla. Seni on tehtud kindlaks nende poolt toimetatud 20 murdvargust, see arv võib veelgi suurenedä.

Inglise politsei on viimaste aastate jooksul hakanud pöörama tõsist tähelepanu varustamisele lennukitega. Esiälgü kasutati tarbe korral eralennukeid ja ühendust pidavate ettevõtete lennukeid. Nii kasutasid Londoni n. nim. Metropolitan politsei ja mitme krahvkonna politseid juba 1931. a. eralennukeid suuremate demonstratsioonide ja üldse rahvakogunemiste puhul. Lennukid seisid alalises traadita ühenduses vastava politseikeskusega, kusjuures lennuki juhiks oli eralendur, vaotlejaks ja ühenduse pidajaks politseikeskusega aga politseiametnik. Neid lennukeid tuli müidugi kalli raha eest üürida ja nende saamine oli tülikas: tuli pidada vastavate eraisikute ja -seltsidega pikki läbirääkimisi, kaubelda ja paluda. 1931., 1932. ja 1933. a. derby puhul korraldati säärasel viisil politsei poolt vaatlemist, samuti ka 1932. a. sügisel toimetatud näljaliste marssimise puhul Londoni. 1932. a. hakati asja ümber korraldama. Kaks krahvkonda soetasid endale lennukeid, müidugi riigi toetusel ja kaasabil. Neid politseilennukeid hakati kasutama õhuliikumise kontrollimiseks, kurjategijate tagaajamiseks ja ka teaduslikuks otstarbeks. 1933. a. novembrikuul komandeeriti inglise õhuväest üks ohvitser Londoni politsei juurde, kellele anti peainspektori õigused ja kellele tehti ülesandeks organiseerida õhupolitseid inglise pealinnale. Selle ohvitseri järelevalvel sünnib praegu lennukite soetamine Londoni õhupolitseile, politseiametnike koolitamine lendureiks ja vaotlejaiks, uue õhupolitsei organiseerimine ja üldse inglise õhupolitseile kindla aluse panemine. Huvitav on seejuures märkida, et inglased kasutavad juba pikemat aega lennukeid oma asu- ja mandaadimaades puht-politseilisteks otstarveteks, eriti võitluseks mässuliste pärismaalaste ja vaenulike suguharude vastu. Tihtipeale on lennuki ilmumisest jatkunud, et sundida mässulisi alistuma, mõnel korral on tarvis läinud lennukist pilduda pomme, et vaenlasist jagu saada. Müidugi on säärase asumaade õhupolitsei kasutamine seletatav seega, et asumaades tegutsevad lennukitega ikkagi sõjaväelased ja mitte politseiametnikud, mistõttu õhupolitsei korraldamine asumaades on sootuks kergem kui Inglismaal.

Prantsusmaal, vastandina Inglismaale, praegu erilist õhupolitseid, kes oleks varustatud eriliste lennukitega, ei ole. On küll olemas eriline välispolitsei haru, mis täidab õhupolitseilisi ülesanded, kuid õhupolitseiks seda sõna tõsisel mõttes ei saa nime-

tada, kuna politseil, nagu tähendatud, puuduvad oma lennukid. Tarbe korral võib aga prantsuse politsei nõuda lennukeid eraseltsidelt — õhusõiduliimide pidajailt; nõudmine sünnib telefoni teel ja peab sündima õhusõiduministeeriumi kaudu, kes on sõlminud vastavad kokkulepped eraseltsidega. 1930. a. tarvitati Prantsusmaal esmakordselt lennukeid politseiliste ülesannete täitmiseks. Tähendatud aasta kevadel korraldati Pariisis suuri demonstratsioone ja Pariisi prefektuur nõudis demonstratsioonide käigu järele valvamiseks kaks lennukit. Suuremal arvul tarvitati lennukeid poliseilisteks otstarveteks — jällegi Pariisis — käesoleva aasta jaanuari- ja veebruarikuul rahutuste likvideerimiseks, mis teadupärast tekkisid ühenduses Stavisky skandaaliga.

Stavisky lugu on prantsuse politseile annud palju tööd, on talle sünnitanud rohkem peavalu kui ükski teine sündmus viimaste aastate jooksul. Pidi ju Pariisi prefekt ametist lahkuma skandaali tagajärjel, ja mitte ainult tema, vaid terve rida teisi silmapaistvaid tegelasi. Nagu teada, tapeti Stavisky ja temaga ühenduses seisnud isikute süütegude uurimisel nende süütegude kohtulik uurija kohtunõunik Prince. Näib, et selle roimaga seisavad ühenduses isikud, kelle tegevust uuris nõunik Prince. Isikuile, kes aitavad selgitada Prince'i tapmislugu, lubati autasuna 100000 franki, mis on erakorraliselt suur summa ja seda tähelepeandavam, et prantsuse politsei praktika üldiselt ei tunne ega tunnusta sarnast preemiade maksmist. Nagu nähtub prantsuse ajakirjandusest, ei loodeta sarnase preemia lubamisest siiski palju. Asi seisab selles, et prantsuse kord läheb tunnistajate nimede avaldamise poolest kohtuistungil teistes riikides maksvast korrast tunduvalt lahku: Prantsusmaal avaldatakse kohtuistungil kõigi tunnistajate nimed. Seetõttu pole ime, et väga tihti hoiavad isikud oma tunnistamistega kohtu- ja politseivõimudest eemale, ei taheta sattuda avalikkusse. Et Stavisky'ga ühenduses olevates lugudes ei taheta figureerida tunnistajana, on selge, seda enam, et mõned asjadesse süvenenud isikud on juba saadetud teise maailma. Kardetakse kättemaksu, kardetakse elu pärast ja seepärast ei tunnistata. Muu seas kutsuti Prince'i tapmisloos selgitamiseks appi kolm tuntud inglise kriminaalisti Londonist.

Läinud kuud olid prantsuse politseile jällegi rasketeks kuudeks; õieti pole prantsuse, eeskätt Pariisi politsei saanud enam rahu maitsta alates Stavisky skandaalist ja sellest tekkinud rahutustest. Nii tekkisid 8. aprillil mitmes prantsuse linnas tõsised kokkupõrked politsei ja demonstrantide vahel. Sel päeval kavatsesid kommunistid korraldada ülemaalisi demonstratsioone fashismi vastu. Demonstratsioonid keelati avaliku rahu alalhoidmiseks ära. Selle tagajärjel tulid kokkupõrked politsei ja demonstreerivate kommunistide vahel. Politseile ruttasid appi sardarmiväe osad. Mitmel pool tekkis tulevahetus politsei ja kommunistide vahel. Siin ja seal ehitati isegi barrikaade. Politseil läks

siiski korda võrdlemisi ruttu ja kerge vaevaga likvideerida kommunistide väljaastumist, kuna ta astus tegevusse õigel ajal. Hulk isikuid areteeriti, surma ei saanud arvatavasti keegi, haavatute arv oli seevastu suur. 20. aprillil elas Pariis jällegi pinevaid tunde üle. 8000 isikut (maailmasõja invaliidid, kelle ridadesse olid poe­nutud kommunistid, et juhust kasutada) võttis osa protestiavaldustest valitsuse sammude vastu, millega vähendati palku ja pensione. Raekoja ees olid kokkupõrked politseiga, kes demonstreerijaid ajas laiali kumminuiade ja mõõkadega. Umbes 40 inimest olevat haavata saanud; kinnivõetute ja kommunistide-ässitajate arv olevat kõikunud 500 ümber. Et vältida arusaamatusi, asetati politsei poolt tänavanurkadele, kus politsei aktsioon võeti ette, politsei signalistid, kes pidid andma enne laskmist signaali, seega publikut veel kord hoiatades. Õnneks ei läinud asi nii kaugemale. Ka 1. mai ei möödunud Pariisis päris rahulikult. Politsei oli kogu aeg alarmivalmis, vaatamata sellele kogunesid massid siin ja seal, peaaesjalikult kommunistid. Õhtul tekkis 13. linnaosas tõsiseid kokkupõrkeid politsei ja kommunistide vahel. Viimased tungisid politsei kallale kividega ja hiljem laskeriistadega. Ehitati barrikaade. Keskööl tungisid tugevad politseiosad politseipresidenti isiklikul juhtimisel kommunistide kallale; varsti läks neil korda rahutusi likvideerida. Barrikaadid võeti pisargaasi abil. Politseinikest sai 1 surma ja 11 haavata, kuna mässulistest sai surma ja haavata hoopis rohkem.

Umbes 2½ aasta eest algas politsei aktsioon röövlite ja riisujate vastu Korsika saarel. Teadupärast on see saar alati kuulunud röövlite poolest ja nende tegevuse lõpetamine pole prantsuse valitsusele sünnitanud vähe peavalu. Kui kõnesolev suurejooneline politsei aktsioon korsiklaste vastu algas, ennustasid paljud sellele aktsioonile kurba lõppu, eriti need, kellel polnud usku prantsuse politsei tegevuse edukusse. Nüüd pikaajalise ja kahtlemata väga raske aktsiooni järel (saare elanikud olid politsei vastu kas kartusest röövlite kättemaksu eest või poolehoidu tõttu oma suguvendadele) on saar täiesti puhastatud röövlitest, ja loota võib, et neid sinna enam ei teki. Politsei — muuseas õige suures koosseisus — tegutses soomusautode abil, milleta poleks mõeldav olnud soovitud tagajärgi saavutada.

Poolas on praegu raudteepolitsei ümberkorraldamine käsil. Peab tähendama, et raudteepolitsei korraldus seal üldse ei seisnud aja­nõuete kõrgusel, mida poolakad teadsid juba ammu, mida aga seni ei saanud mitmesugustel põhjustel käsile võtta. Raudteepolitsei ülesandeid täitis seni osalt harilik välispolitsei, osalt — piiri­äärsetes maakohtades — piirivalve. Nüüd on kavatsusel raudteepolitsei ülesanded panna raudteeametnikele, neid vastavalt välja õpetades ja varustades sõjariistadega ja tervet raudteeametkonda ümber kujundades. Võimalik, et sellest raudteeametnike politseist kujuneb peatselt eriline välispolitsei haru — raudteepolitsei, nagu see teotseb, näiteks, meil.

Käesoleva aasta jaanuarikuul korraldati poola õhukaitseühing (LOPP) põhjalikult ümber. Selle ajani see ühing tegutses eraseltsina, kellel oli muuseas liikmeid miljoni ümber. See eraühing muudeti avalikõiguslikuks asutiseks. Ühtlasi pandi ka maksma kord, mille järgi õhukaitse küsimuste lahendamine, õhu- ja gaasikaitseesse puutuvate küsimuste korraldamine kuulub ainuüksi sõjaministri kompetentsi. Paralleelselt sellega hakati panema suuremat rõhku õhupolitsei arendamisele ja korraldamisele. Juba 1931.a. alates komandeeritakse järjekindlalt politseiohvitseri Poola sõjaväkke lennukursustele, nii et vilunud lendurite- ja vaatlajate-politseiametnike arv alatasa kasvab. Arvatavasti hakatakse varsti ka soetama politseile erilennukeid, mida praegu ei olegi, vähemalt ametlike aruannete ja teadaannete järgi, kuigi sakslased arvavad, et Poola politsei on varustatud lennukitega. Näib, et hirmul on suured silmad. Muuseas avati Varssavi läheduses (6 km. lõunapool linnast) hiljuti uus lennusaadama, millel on suured paremused võrreldes endisega: kõigepealt saab linnast kaugemal olevat lennusaadamat paremini kaitsta õhust pealetungi korral, ja siis on kaugemal linnast asuv lennusaadama elanikele hoopis vähem hädaohtlik kui just linna juures asuv sadam.

Kõige paremini ja täielikumalt on õhupolitsei korraldatud kahtlemata Ameerika Ühendriigis. Tema allub 1. oktoobrist 1929 teedeministrile ja jaguneb üheksasse ringkonda, mis omalt poolt jagunevad 80 õhuinspektsiooni. Paljudel osariikidel ja tähtsamatel suurlinnadel on peale selle veel oma õhupolitsei tarviliku arvu lennukitega, mille ülesandeks on õhuliikumise järele valvata, tarbe korral kurjategijaid taga ajada ja metsapõlemisi kindlaks teha. New-Yorgi linna politsei seadis 1929. a. lõpul sisse erilise õhupolitsei divisjoni. Viimase käsutada oli 1933. a. lõpul neli politsei lennukit, mis kõik on varustatud kuulipildujatega. Selle divisjoni eesotsas seisab divisjoni ülem ühes abiga ja selle koosseis on: 12 lendurit ja 24 mehaanikut. Divisjoni ülesandeks on: 1. õhupolitseiliste liiklemismääruste täitmise järele valvamine New Yorgis ja selle lähemas ümbruses; 2. valve pidamine õhust suuremate demonstatsioonide, miitingute ja muude rahvakogunemiste puhul, samuti valve pidamine suurte tulikahjude puhul; 3. järelevalve liikumise üle sadamas ja selle ümbruses ja salakaubavedajate liikumise järele valvamine merel; 4. kurjategijate põgenemise korral nende tagaajamine. 1932. a. korraldas see divisjon 221 harilikku patrullimissõitu, kusjuures õhus viibiti kokku 583 tundi; peale selle tuli veel ette võtta 92 eri lendu politseilisteks otstarveteks. Üks politsei lennuk seisab alati valvel New Yorgi sadamas ja tõuseb vajaduse korral viivitamata õhku.

Ühendriigis on hakatud energiliselt võitlema kuritegevuse vastu, mis pärast sõda, eriti keeluseaduse maksmapanekuga, kohutavalt suurenes. Selle võitluse edukaks läbiviimiseks esitati parlamendile hiljuti üheksa kuritegevuse vastu võitlemise seaduseel-

nõu (anti-crime bills), mis on läbi vaadatud senati juriidilise komisjoni poolt. Seaduseelnõude peasihiks on kuritegude jälitamise ja kurjategijate kohtuliku karistamise protseduuri kiirustamine ja lihtsustamine. Muuseas kavatakse teatavaid raskaid kuritegusid anda üleriikliku kohtu lahendada, siia kuuluvad peale tapmiste esijoonel pangaröövimised, väljapressimised, riisumised, üldse röövimised, eriti inimeste röövimised raha väljapressimise otstarbel jne. Seni läks kurjategijatel tihti korda pääseda raskemast karistusest säärase kuritegude toimepanemise eest või isegi kohtulikule vastutusele võtmise eest tänu sellele, et igas osariigis on oma kohtud oma kriminaalkohtupidamise korraga. Tarvitati kõiksuguseid juriidilisi võtteid ja konkse, et pääseda kohtu alla andmise eest, see õnnestus ka tihti tänu seaduste ja üldise ühtlase korra puudumisele.

Üheks abinõuks kuritegevuse vastu võitlemisel on kahtlemata publiku senisest suurem kaasabi politseile kurjategijate jälitamisel. Suuremad politseiüksused ongi hakanud otsima teid, kuidas äratada publiku huvi politsei ja tema tegevuse vastu, kuidas luua kindel kontakt politsei ja publiku vahel. Esirinnas seisab neil püüetel kahtlemata New Yorgi linn. Selle linna politseipresident kavatab tulevikus korraldada koosolekuid, millest võtavad osa: ühelt poolt politseiametnikud ja teiselt poolt seltskonnategelased ja mitmesuguste asutiste ja organisatsioonide esindajad, nagu kohtute, koolide, kirikute, linnavalitsuse, ajakirjanduse, tööstuse, ametiühingute jne. esindajad. Koosolekute sihiks on anda neile esindajaile võimalus kõnelda politseiorganisatsiooni ja tegevuse üle, seda tegevust kritiseerida ja sellega näidata politsei puudusi tema tegevuses ja organisatsioonis, ühtlasi muidugi võimaldades politseile kaitsta ja põhjendada oma tegevuse samme ja näidata publikule, mispärast teataval korral talitatakse just nii ja mitte teisiti.

New Yorgi politseis, mis oma uuendustelt ja kavatsustelt samum esirinnas mitte ainult Ühendriiges, vaid terves maailmas, on tarvitusele võetud uus näpujälgede kindlakstegemise aparaat, millega olevat saavutatud häid tagajärgi. Aparaat koosneb pulverisaatorist, mis lühikese aja jooksul võib katta uurimise all olevat ruumi ja kõiki temas leiduvaid esemeid peene, erilise alumiiniumipulbriga. Kui kõik selle pulbriga on kaetud, puhub sama aparaat pulbri ära, nii et esemetel olemasolevad näpujäljed tulevad nähtavale. Aparaaadi küljes on suurendamisklaas ja kõva valgustusaparaat, mille abil kriminaalametnik võib leitud jälgi uurida ja isegi päevapildistada. Aparaat kergendab ka näpujälgede klassifitseerimist. Nii võib kriminaalametnik võrdlemisi lühikese aja jooksul näpujälgi leida, päevapildistada ja klassifitseerida ja muidugi kohe telefoni teel edasi anda näpujälgede büroole.

Suurt muret valmistab Ühendriikide politseile, nagu teada, kurikuulus kurjategijate salga juht Dillinger, kes käesoleval aastal hakkas avaldama väga intensiivset tegevust oma salgaga. See salk, mis vahepeal on enam-vähem kahjutuks tehtud,

teotses alati sõjariistus. Salk oli varustatud pistolite ja kuulipildujatega, mis muuseas osaliselt olid ära võetud politseilt viimasele kallaletungimise tagajärjel. Salga kasutada olid ka (muidugi varustatud) autod. Nende kurjategijate peategevus seisis pangaröövimistes, väljapressimistes ja inimeste röövimises suure lunastusraha saamiseks. 22. aprillil läks politseil korda Wisconsinis osariigis salka ümber piirata. Vaatamata suurele politseinike arvule (400 mehe ümber), läks salgal korda pikema tulevahetuse ja päris korraliku lahingu järel läbi murda ja autodega põgeneda. 3 politseiametnikku sai tulevahetusel surma ja terve rida haavata. Sellele järgnes üleriiklik Dillingeri ja tema salga liikmete tagaajamine ja -otsimine. Seda korraldab politsei, miilits ja rahvusmiilits raadio, autode ja lennukite abil. Esialgu määrati salgajuhhi tabamise eest autasuks 25000 dollarit, vahepeal on seda summat kõrgendatud 100000 dollarini, kuid esialgu tagajärjetult. Väga võimalik, et mitme Ühendriikide ajalehe poolt toodud arvamine õige on, mille järgi Dillinger on surma saanud või kuhugile välisriiki põgenenud.

Samuti nagu Ühendriigid, on ka K a n a d a hakanud tõsiselt tähelepanu pöörama õhupolitsei korraldamisele ja arendamisele. 1932. a. peale käib seal intensiivne töö õhupolitsei korraldamiseks. Kõigepealt vajab Kanada õhupolitseid võitluseks salakaubavedajate vastu. Praegu on Kanada politsei käsutada kuus Kanada õhulaevastiku lennukit, mille abil teostatakse alalist järelevalvet laia merepiiri ja seal valitseva liikumise üle. Lennukid asuvad kolmes lennusaadamas, kus nad töötavad alalises kontaktis riigipolitsei mereväe osaga. Peasiht on, nagu tähendatud, võitlus salakaubavedajate vastu. Selleks on Kanada merepolitsei käsutada 28 rannapatrull-laeva. Lennukid on varustatud traadita telegraafiga, mille abil antakse tarbe korral korraldusi politsei patrull-laevadele. Säärane koostööamine on osutunud väga praktiliseks ja tagajärjerikkaks. Peale eeltähendatud lennukite on Kanada riigipolitseil veel üks lennuk, mida kasutab politsei juht revideerimissõitudeks ja kiire liikumise vajaduse korral.

Tähtsat osa T š e h h o s l o v a k k i a politseis etendab sandarmivägi, mis allub kahele ministrile: politseiosana ja politseilistes funktsioonides siseministrile ja kaitseväeosana ja kaitsevälistes funktsioonides kaitseministrile. Sandarmiväe juhiks on sandarmeeria ülemjuhataja kindrali aukraadis, kelle teenistukoht ja staap asuvad siseministeriumis. Selle üldjuhi juures asub sideohvitser kaitseministeriumist. Sandarmivägi jaguneb: kindralkomandosse asukohaga siseministeriumis, nelja maade sandarmiväe komandosse, 66 sandarmiväe osakondade komandosse, 237 sandarmiväe jaoskonna komandosse, 2705 sandarmiväe posti. Sandarmeeria koosseisus on praegu 515 ohvitseri, 12132 allohvitseri ja alamväelast, kokku 12647 meest. Sandarmid on varustatud sõjaväe karabiinritega, pistolite, mõõkade ja kumminuiadega,

Iga sandarmiväe jaoskond on varustatud kuulipildujatega. Viimasel ajal on hakatud piiriäärseid sandarmiväeosi varustama mootorrattastega, kusjuures igas mootorrattakomandos on 25—30 meest, kes on varustatud pistolite ja kuulipildujatega. Sandarmivägi komplekteeritakse ainult kaitseväes teeninud isikutega. Sandarmiväkke astuja kohustub selles väeosas teenima vähemalt neli aastat. Ohvitseride koosseisu täiendatakse ülendamisega sandarmiväes eneses ja tarbe korral tegevas teenistuses seisvate ohvitseridega. Sandarmiväes teenivaid isikuid võib kutsuda sõjalistele kodusõppustele. Aeg-ajalt korraldatakse ühiseid õppusi sandarmija kaitseväle. Sandarmite munder on hallrohekat värvi ja vastab oma löikelt kaitsevæe mundrile. Sandarmid elutsevad suuremalt osalt kasarmutes. Mobilisatsiooni korral allub sandarmivägi ainuüksi kaitseministrile; tema ülesanded säärasel puhul piirduvad riigipiiride kaitsega.

Viimaste kuude jooksul on, nagu teatavad välismaade ajalehed, kommunistlik propaganda Tšehhoslovakkias suurenemas, kusjuures erilist tähelepanu on hakatud pöörama kaitsevæle ja politseile. Huvitav on märkida, et käsikäes propagandaga käib ka salakuulamine. On avastatud terve rida spionaaži ja kommunistliku kihutustöö tegemise juhtumeid nii kaitsevæes kui politseis. Selle tagajärjel on mitmed isikud areteeritud, hulk läbiotsimisi toimetatud ja palju kihutusmaterjali konfiskeeritud. Praegu on uurimine käimas ja arvatakse, et see võib üllatusi tuua.

Belgia on rohkem hädas sotsialistidega. Märtsikuu alul läbistas Belgia ajakirjandust teade, et võimud olevat teinud kindlaks väga laialdase, sõjaväeliselt organiseeritud tööliste organisatsiooni Belgia sotsiaaldemokraatide parteis. See organisatsioon nimetas ennast „tööliste miilitsaks“ ja jagunes: korpusteks, rügementideks, pataljoniideks, kompaniideks, mootorratta- ja jalgrattabrigaadideks, sidekomandodeks ja sanitaarosadeks. Kõik need osad koosnesid aktiivsetest ja reservosadest. Väljaõpetamist olevat juhitud endised ohvitserid ja allohvitserid. Kui suur oli see tööliste miilits koosseisult, kuidas tema oli varustatud, kus peeti õppusi jne., pole praegu teada.

Samuti, nagu Tšehhoslovakkias, nii on ka Belgias politseile struktuurs toeks ja abiks sandarmivägi. Belgia sandarmeeria allub sõjaväelise üksusena sõjaministrile ja politseiosana kohtuministrile. Tema eesotsas seisab kindral, kes ühtlasi on sandarmivæe inspeksiooni juhatajaks sõjaministeriumis. 15. novembril 1932 võeti ette sandarmivæe ümberkorraldamine. Uue organisatsiooni kohaselt jaguneb see osa kahte liiki: territoriaalsetesse gruppidesse (7 gruppi kokku ümmarguselt 4800 mehega) ja liikuvasse leegioni (ümmarguselt 1500 mehega). Igas territoriaalgrupis on 2—3 kompaniid, peale selle veel ratsaeskadron. Kompaniid ja eskadronid jagunevad brigaadidesse (arvult kokku 546), mis on jaotatud

üle maa laiali ja mille ülesandeks on maakohtade kaitse ja vallapolitseile abiandmine. Liikuv legioon jaguneb staapi ja 3 liikuva grupp asukohtadega Brüsselis, Charlerois ja Antverpenis; iga grupp jaguneb 1 ratsaeskadroni ja 3 jalgratturite eskadroni. Selle sandarmiväe eriosa ülesandeks on sisemiste rahutuste vastu võitlemine, mistõttu ta on ka erilisel hästi varustatud sõjariistadega (kuulipildujad, miinipildujad, soomusautod) ja liikumiseks vajaminevate abinõudega (väliköögid, kraamivankrid). Sandarmid elavad kasarmutes. Praegune koosseis on: 1 kindral (juhataja), 1 kindral-major (asejuhataja), 15 staabiohvitseri, 53 kaptenit, 82 vanem-leitnanti ja leitnanti, 6 eriohvitseri (2 sanitaar-, 2 veterinaar- ja 2 administratiivohvitseri), kokku 158 ohvitseri; 225 ohvitseri asetäitjat, 876 veltveebliit, 4141 allohvitseri, 498 kapralit, 509 sandarmid, 40 seppa, kokku 6289 allohvitseri ja alamväelast. Sandarmeeria kasutada on 1823 hobust, sellest on 1792 ratsahobust. Sandarmiväe aastane eelarve on ümmarguselt 123 miljonit belgat (umbes 100 milj. krooni).

Belgia on viimasel ajal hakanud erilist tähelepanu pöörama oma põhja ja ida piiridele, s. o. Hollandi ja Saksamaa piiridele. Sõjaväge vähendati käesoleva aasta alul ühe rügemendi võrra, selle eest suurendati piiriäärsete kindluste kaitseväelaste arvu uue Ardenide kütide korpuse loomisega. Sõja korral moodustatakse sellest korpusest motoriseeritud diviis. Ühel ajal nende ümberkorraldustega moodustati piiriäärsete maakohtade kaitseks vabatahtlik piirikaitse korpus. See osa seisab väljaspool üldist kaitseväge ja allub erilisele komandole. Korpuses on 2200 meest, kes moodustavad 5 jalgratturite pataljoni. Vabatahtlikke võetakse selle korpuse teenistusse ainult piiriäärsete elanike seast. Neid õpetatakse välja viie kuu jooksul (Beverloo sõjaväeõppuse väljal). Loodeatakse uue korpuse väljaõpetamist ja lõplikku organiseerimist läbi viia hiljemalt 21. juuliks, Belgia rahvuspühaks, mil korpus võtab osa paraadist kuninga juuresolekul.

Hispaania sandarmiväeks on n. nim. Guardia Civil, mis on sõjaväelisel organiseeritud kaitsekorpus politseiliste ülesannetega. Peamiselt teotseb see politseiosa maal, linnades ainult tarbe korral, kui on vaja abi anda harilikule välispolitseile. Sandarmivägi korraldati 1932 ja 1933 põhjalikult ümber, võeti sõjaväe koosseisust ära ja tehti alluvaks ainuüksi siseministrile. Kaitseseisukorra väljakuulutamisel läheb Guardia Civil sõjaväelise ülemuse alluvusse tagasi. Sandarmiväe ohvitserid loetakse tegevas sõjaväeteenistuses olevaiks. Üldse ei lähe sandarmiväe kohta maksev kord lahku sõjaväe kohta maksvast korrast. Mõlema kohta maksavad ühed ja samad eeskirjad komplekteerimise, ülendamise, pensioni, aumärkide andmise ja distsipliini suhtes. Ka mundri värv (hall) on mõõlemal üks ja sama. Sandarmivägi jaguneb: siseministeeriumile alluvasse kindralinspeksiooni (keskasutis), 5 tsooniinspeksiooni, 19 rügementi, 217 kompaniisse; viimased jagunevad rüh-

madesse ja postidesse, kusjuures igas postis on vähemalt 1 allohvitser ja 6 sandarmit. Koos seis on praegu: 5 kindralit, 1111 ohvitseri, 1002 ohvitseri asetäitjat, 25060 allohvitseri ja sandarmit; neist on 4907 ratsanikku. Kokku teenib Guardia Civil'is 27.187 ohvitseri ja alamväelast. Käesoleval aastal on hakatud sandarmiväge motoriseerima.

Need ümberkorraldamised Hispaania sandarmiväes on suuremalt osalt tingitud neist rasketest sisepoliitilistest võitlustest, mis seal praegu on vahet pidamata käimas. Nagu teada (peaaegu iga ajaleht toob sõnumeid mässudest, streikidest jne. Hispaanias), Hispaania pole kaua enam rahu saanud. Päevakorral on lõpmatuseni: kohalised üldised streigid, pommipildumised, riisumised, kirikute ja avalikkude hoonete rüüstamised, pankade röövimised, kallaletungimised rahatransportidele, tähtsate ettevõtete (veevärkide, elektrijaamade) seismapanekud, avalikele liiklemisvahendele (eriti raudteele) takistuste tegemine liikumises, kallaletungimised politseile. Süüdlasteks on harilikult kommunistid, sündikalistid ja teised pahempoolsed radikaalsed grupid. Peaaegu iga-päev juhtub kokkupõrkeid politsei ja teatud kodanike vahel, samuti möödub vaevalt mõni päev, mil ei lähe vastamisi poliitilised vastased. Muidugi ei puudu neil juhtudel surnuid ja haavatuid. Häirekord on politseile ja sandarmiväele muutunud normaalseks igapäevaseks korraks. 7. märtsil pani valitsus maksuma kaitseseisukorra terves Hispaanias, kusjuures otsustati seada sisse nüüd mood-saks saanud kontsentratsioonilaagrid Baleaaride ja Kanaaria saartel „eriliselt hädaohtlike elementide“ jaoks. 9. märtsil suleti kõik pahempoolsete radikaalsete parteide ja fashistide kooskäimise ja parteiruumid. Kuna terror ei vähenenud ja kallaletungimised poliitseile vaid suurenesid, otsustas valitsus 3. aprillil uuesti sisse seada surmanuhtluse, mis vabariiklikule korrale üleminekul ära muu-deti. Parlament kiitis selle 5. aprilli koosolekul heaks, kusjuures avaldati arvamust, et ainuüksi teadmine, et surmanuhtlus on jälle maksmas, annab inimestele mõistuse tagasi. Kuid see lootus haihtus peagi. Juba 21./22. aprillil tekkisid Madriidis ootamatult väljakuulutatud 24-tunnilise üldstreigi puhul kokkupõrked politsei ja publiku vahel, kusjuures algasid uuesti terroristlikud aktid. Vahepeal muudeti kaitseseisukord ära. Pärast atentaati siseministrile 26. aprillil pandi kaitseseisukord uuesti maksuma. Palju neis võit-lusis on saanud surma, pole muidugi täpselt teada. Hispaania amet-liku teadaande järgi 1933. a. jooksul sai surma politseilistes sise-võitlustes 312 inimest, haavata — 2300 inimest, neist 500 raskelt ja 1800 kergelt. Ümmarguselt 16% ohvrite üldarvust langeb riik- like kaitseorganisatsioonide arvele.

Nagu teatavad ajalehed, kavatseb Türgi valitsus luua Mar-mara mere kallaste ja saarte kaitseks erilise riikliku meripolitsei, kelle keskused asuksid eelkavade järgi Gallipolis ja Istanbulis (Konstantinoopolis).

Istanbulist tuleb ühtlasi teade, et selle linna politseiülem olevat teinud korralduse, mille järgi politseiteenistusse võib võtta ainult poissmehi. Olevat nimelt selgunud, et abielus olijate politseiametnike õrnemad pooled liiga palju mõjutavad meeste teenistust. Kui säärane mõju on tõesti ilmsiks tulnud (ja muidugi massiliselt, muidu poleks sellel mingit tähtsust) ja meeste ametikohuste täitmisele halvasti mõjunud, siis on vägagi küsitav, kas poissmeeste juures olukord paraneb. Millega siis lõpuks nemad on kindlustatud naisolevuste mõju vastu?

Lahinggaas.

A. Kümmel

Need vähesed andmed, mis saanud avalikkusele üldteatavaks suurriikide parlamentides sõjaministeeriumide eelarve summade sõelumisel, lubavad oletada, et suurte keemiatehaste ja sõjaväe arsenalide laboratooriumide vaiksete seinte vahel käib intensiivne töö uute keemiliste lahingrelvade leiutamise alal ja olemasolevate keemiliste võitlusvahendite, lahinggaaside lahingvõimete ja surmavuse tõstmise suunas. Kuivõrd intensiivne see töö on, näitab inglise sõjaministeeriumi aruanne parlamendile uurimistööks ära kasutatud loomade arvu ja katsete tagajärgede üle. 31. jaan. 1923 kuni 14. maini 1926 kasutati sõjagaaside mõju uurimiseks üldse 2453 looma. Nendest suri 474 looma otsekohe ja ülejäänud 1132 looma umbes kuu aja jooksul pärast eksperimenti. Summad, mis välismail, eriti Põhja-Ameerika Ühendriigis ja Inglismaal assigneeritakse sõjagaaside uurimistöödele, on meie oludega võrreldes otse muinasjutulised.

Olgugi et meil puuduvad andmed uutest keemilistest relvadest, olgugi et meie aineeline kehvus ja keemiliste värvainete peaaegu täielik puudumine iseseisvatele uurimistöödele veeretab ette ületamatuid raskusi, on meil siiski võimalus konstrueerida endale teatavat kaitset. Nagu iga teine teadus ja tehnika, nii omab ka lahinggaaside teadus ja tehnika ja nende ära kasutamine sõjalisteks otstarveteks teatud ajaloolise pidevuse, kontinuiteedi. Ja just see võimaldabki, olgugi kõrgemal määral üldistes kontuurides, ette näha tuleviku gaasisõja iseloomu.

On küllalt alust oletada, et sootuks uute lahinggaaside kõrval etendavad domineerivat osa ka vanad, meile küllaldaselt tuntud ja võitlusväljade tuleristimise väljakannatanud keemilised relvad.

Meie rahva esimeseks ja peamiseks ülesandeks jääks välja töötada, koostada ja ellu viia sarnane elastne ja täpne õhusõja kaitsekeem ja aparaatuur, mis võimaldaks reageerida viibimata igale

üllatusele. Sest on kindel fakt, et koos mürkgaasidega võib meilegi sadada õhust kaela lõhkepomme ja laastavaid nakkavaid haigusi ja tõbesid levitavaid pomme. Kui peaks leiutatama uusi ennenägematuid võitlusvahendeid ja nende käsitlemismeetodeid, siis peaksid meie õhukaitse organisatsioonid võimelised olema ka sellistel juhtudel ajutist vastupanu avaldama, kuni meie teaduslised asutused on suutnud selgitada uue relva iseloomu ja leiutada vastukaitse abinõusid ja neid kodanikele üldteatavaks ja kättesaadavaks teha. Et siin sageli tunde tuleb arvestada, on endastmõistetav. Suurel ja võimsal briti rahval tuli see üle elada, kui sakslased esimese suurejoonelise ja purustava gaasirünnakuga 22. aprillil 1915 murdsid läbi Lääne väerindel kuuekilomeetrilisel sektoril, mis liitlastele läks maksma 15.000 meest surnutena ja haavatutena. Kogu liitlaste front oli moraalselt kokku varisemas. Et päästa, mis veel päästa annab, pöördus ülemjuhataja lord Kitchener üleskutsega inglise publiku poole: valmistada nii kiirelt kui iganes võimalik sõjaväele üldteatavaks tehtud juhtnööride järgi sõduritele kaitsevahendeid. 48 tunni pärast oli kogu liitlaste väerind nendega varustatud ja seisukord päästetud. Loomulik, et tulevases sõjas, kus sõja tallermaaks on muutunud kogu riiklik maa-ala ja sõja õhku tõusmisega sõja hädaohud ja viletsused muutuvad võrdseks kogu rahvale, langeb suur raskus politsei õlgadele. Et võimaldada vägede korralikku mobilisatsiooni, üleliigsete ja paanikasse kalduvate kodanike evakueerimist linnadest maale, et avastada õhus lähenevat vaenlase rünnakut ja sellest aegsasti alarmeerida, siis et alal hoida üldist korda ja majanduselu tuksumist, ühes muude ülesannetega, see hiigeltöö nõuab tulevikus politseilt suurt oskust, arusaamist, sise- ja distsipliini ja uute keemiliste ja õhurelvade põhjalikku tundmist.

Oma lihtsuselt on enam-vähem rahvusvahelist tunnustamist ja vastuvõtmist leidnud sakslaste poolt gaaside domineerivamale füsioloogilisele efektile rajatud „ristide“ klassifikatsioon.

Valge Rist (Weisskreuzgruppe). Pisargaaside rühm.

Lahinggaasi nimetus	Koosseisu keemiline valem	Aine kuju ja lõhn	Erikaal vest = 1	Keemispunkt	Inglise märk	Prants. märk
Xylylbromiid . . .	$C_6H_4CH_2Br$	Vedelik, nõrgalt aromaatilise lõhnaga				
Broomaceton . . .	$CH_2BrCOCH_3$	Vedel, terav lõhn	1,60	245° C	CA	CA
Broom-benzylcyanid	$C_6H_5CHBrCN$	Kõva, vedeldub 29° C, magus lõhn	1,54	232°		
Klooracetophenon.	$C_6H_5COCH_2Cl$	Kristallid, terav kannikeste lõhn	1,45	143°		

Roheline Rist (Grünkreuzgruppe). Lämmastavate, kopsusid purustavate gaaside rühm.

Lahinggaasi nimetus	Kooseisu keemiline valem	Aine kuju ja lõhn	Erikaal vesi = 1	Keemis-punkt	Inglise märk	Prants. märk sõjas
Kloor	Cl ₂	Rohekas kollane, vastiku-lõhnaline				
Phosgeen	COCl ₂	raske gaas	Õhk = 1 on 2,47 raskem	— 33°		
Perkloor-sipelga happe-methyl-ester (Perstoff) .	Cl COOC Cl ₃	mädaneva heina lõhn. Vedelik, terav ja vastik	1,43	8°		CE
Kloorpikriin	C Cl ₃ NO ₂	Vedelik, terav ja vastik	1,65	127°		
			1,66	113°	PS	NC

Kollane Rist (Gelbkreuzgruppe). Põletavate, vilistavate gaaside rühm.

Lahinggaasi nimetus	Kooseisu keemiline valem	Aine kuju ja lõhn	Erikaal vesi = 1	Keemis-punkt	Sõjas tarvit. määrgid	
					Inglis	Prants.
Diklooridiäthyl-sulfiid (Yperit)	(Cl C ₂ H ₄) ₂ S	Tumepruun, õlisarnane, küüslaugu ja sinepi lõhnaga				
Kloorvinyl dikloorarsin (Levisit)	(C H Cl : CH) As Cl ₂	vedelik, kollakat värvi, terav, vastik jorjenite lõhn	1,26	217°	HS ja BB	Sc
Methyldikloorarsin.	CH ₃ As Cl ₂	Vedelik, omapäraselt ärritav	1,9	190°		Pärast sõda leitud.
			1,85	133°		Pärast sõda leitud.

Sinine Rist (Blaukreuzgruppe). Aevastamapanevate ärritavate gaaside rühm.

Lahinggaasi nimetus	Kooseisu keemiline valem	Aine kuju ja lõhn	Erikaal vesi = 1	Keemis-punkt	Sõjas tarvit. määrgid	
					Inglis	Prants.
Diphenylarsin-cyanid (Clark II)	(C ₆ H ₅) ₂ As C N	Kõvad kristallid, nõrgalt magus lõhn				
Diphenyl-amindi kloorarsin (Adamsit)	(C ₆ H ₄) ₂ NA As Cl	Kõva, lõhnata	1,45	346°	DC	
Diphenyl-kloorarsin (Clark I) .	(C ₆ H ₅) ₂ As Cl	Kõvad kristallid, nõrgalt magus	1,56	410°	DM	
Äthyl-dikloorarsin	C ₂ H ₆ As Cl ₂	Vedelik, omapäraselt ärritav	1,4	331°	DA	
				156°		

Politsei on hakanud rakendama oma tegevusse pisargaase roimrite tabamiseks ja tänavarahutuste likvideerimiseks. Teiselt poolt on ka roimarid hakanud kasutama seda relva, eriti Ameerika-Ühendriiges, nii politsei kui ka publiku suhtes. Pisargaaside praktika oleneb nende lahingvõimete tundmisest ja gaasi maksimaalse väljakannatavuse piiri saabumisest.

Lahing-pisargaaside väljakannatavuse piir.

Prof. S. Meyeri järgi.

Lahinggaasi nimi	Väljakannatavuse piir	
	aine hulk 1 k.-m. õhus	aine hulk 1 k.-m. õhus
Broombenzülcyanid	0,3 milligrammi	0,0003 milligrammi
Klooracetophenon	0,3	0,0003
Maradonit } 80 % broomacetoni	1,2	0,0012
} 20 % klooracetoni		
Sood. äädikahappe-äthyl-eeter	1,4	0,0014
Broomaceton	1,5	0,0015
Xylylbromid	1,8	0,0018
Benzylbromid	4,0	0,0040
Kloorpikriin	19,0	0,0190

Keemiliste lahingvõitlusvahendite arenemine ja nende jagunemine üksikutesse rühmadesse on tingitud lahingu mitmesugustest momentidest ja sihtidest.

Saksa Sinise Risti, lahing-pisargaaside rühma ülesandeks on vastase reast väljalöömine lakkamata pisarate voolu läbi ja ajutise pimestamise tagajärjel, või jälle sunnitakse vastast hingamisorganite ja silmade kaitseks kasutama erilist kaitsevahendit — maski. Maskis olev vastane kaotab peagi 25—30%, palaval aastaajal kuni 80% oma löögivõimest ja aktiivsusest, kui maskide kandmine kestab pikemat aega.

Aevastamapanevate gaaside ülesanne on vastupidine. Loomulikult sunnib ka tema kõrgemal määral ärritav mõju aevastama ja maski kandma, kuid peaülesanne seisab selles, et nad mikroskoopilise tolmuks maskist läbi löövad ja väljakannatamata kõha, ila, tati ja oksendamisega sunnivad vastast maski eest maha rebima. Lämmastavate ja kopse purustavate gaaside ülesandeks jääb nüüd kaitseta vastase edaspidine hävitamine.

Mis puutub üldse keemilise võitlusvahendi, lahinggaasi surmatoovasse võimesse, siis on see äärmiselt subjektiivne, olenedes indiviiduumi füüsilisest kaalust, organismi korrapärasest funktsioneerimisest, hingelisest seisukorrast ja rassi kuuluvusest. Analüüsides 1914—1918 sõja sanitaar-meditiinilisi kogemusi, tähelepanekuid ja neid katsetades Ühendriikide sõdurite juures, leidis Marshall, et neeger-sõdurid kaugelt rohkem panevad vastu yperiidi mõjule kui valgesse rassi kuuluvad sõdurid. 84 mustast sõdurist ei reageerinud ükski positiivselt 0,1% yperiidilahu mõjutusele, kui suurendati lahu kangust 1%, siis reageerisid mustadest 15% positiivselt. 1266 valgest sõdurist reageerisid 3,3% juba 0,01% yperiidilahul ja 55% reageerisid 1% yperiidilahul jaatavalt.

Vastavalt leidis Marshall, et ka loomade juures on märgata mürgi mõjutuse samasugust erinevust üksikute indiviiduumide vahel nagu inimestegi juures. Katsetades 1% yperiidilahuga üksikuid loomade liike, leidis ta järgmist: Hobustest reageerisid mürgi mõjule 100%, samuti kodujänesed, koerad — 83%, hiired — 70%, merisead — 33%, rotid — 30%, ahvid — 22%.

Üldiselt võiksime öelda, et nõrga tihedusega lahinggaas pikeema aja jooksul võib samasuguseid tagajärgi tuua kui tugeva tihedusega gaas lühema aja jooksul.

Ei tohi teha gaasi õhkkonnas jooksu, raskeid liigutusi, et mitte palju õhku kopsudesse ajada. Harilik 170 sm. pikk. ja 70 kg. raskune inimene hingab minutis sisse 8,7 litr. õhku. Surm saabub 30 minuti jooksul, kui on 1 liitris õhus kloori 0,003 gr., förgeeni — 0,0003 gr., kloorpikriini — 0,0008 grammi.

Mürgituse seisukohalt väljudes jagunevad lahinggaasid kahte suurde liiki: ained, mis mõjuvad otsekohele kokkupuutel organismi elava kattepinna ja eriti raskelt ilanahaga. Need on tähtsal määral rakkude mürgid. Peaesitajad on yperiid ja levisiid. Ameerika õpetlase Marshall'i katsetel jätkus kolmest hiire kõhule tilgutatud levisiidi tilgast, et looma surmata 2—3 min. jooksul. Peab aga kriipsutama alla, et kõik gaasiaurude kujulised keemilised ained ja vedelikud valgest, rohelisest, kollasest ristist mõjuvad oma kõrgemate kontsentratsioonide juures oma peaülesannete kõrval ka veel põletavate, villistavate rakukeste mürkidenä.

Teise liiki kuuluvad kõvad kristallained, mida on vaja enne organismile mõjutust mikroskoopiliseks tolmuks, uduks pulveriseerida või auruks muuta. Siia kuulub peasjalikult sinine rist oma arseniididega. Muutudes pommi detoneerimise momendil tolmuks, tungivad nad läbi kaitsemaskidest. Kaasaja maski tehnikale on nemad tugevaks probleemiks. On katsutud enam-vähem õnnelikult seda lahendada, kuid lõplikult see pole õnnestunud.

On olemas rida keerulisi aparate, mis teevad kindlaks õhus leiduvad sõjagaaside osakesed. Kuid oma kalli hinna kõrval on nad väga haprad, ka eriteadlasel on nende käsitlemine väljaoludes tülikas. Gaasistatud maa-alade avastamiseks ja haavatule esimese abi andmise puhul on väga tarvilik osata gaasi iseloomu määrata tema lõhna või haavade seisukorra järgi. Peab aga eksituse vältimiseks kriipsutama alla, et lõhna abil avastada üht või teist gaasi on äärmiselt ohteline. just seetõttu, et lahinggaasid tegelikus elus ei esine ainuüksi puhtal kujul, vaid nad on maskeerimise otstarbega segatud ja kombineeritud teiste lahinggaaside ja lisaainetega. Teatava vilumuse juures on siiski võimalik omada subjektiivset gaasi orienteerumise oskust ja haavatu seisundist võib täpselt oletada, millise liigiga on tegemist.

Juba psühholoogiliselt on gaasihaavatu erinev normaalseisukorrast. A. Sereisky¹⁾ järgi torkab juba silma haigete kõrgemal

¹⁾ Серейский, „Русский врач“, 1917.

määral suur füüsiline ja vaimline väsimus ja tungiv tahe rahule. Nende enesetunne on surutud, näoilme kurb ja osavõtmatu. Puudub igasugune väline huvi. Kõik kurdavad suureneva nürimeelsuse üle. Kogu haavatu tähelepanu on suunatud tema haigusele.

Dr. Fischmann'i²⁾ järgi võib lahinggaasi oletada järgmiselt:

I. Kui on haavatul tekkinud nahapaistetust. 1) Nahapaistetust tekib mõne aja pärast, alul olles punakas, vase värvi, siis bronzivärviline, eriti suured laigud kaelal, kanla all, sageli silmade konjunktiviteet, pisardumine, kurgupaistetust. Võib kindel olla, et on tegemist üperiidiga. 2) Nahapunetus on roosakat värvi, kiirelt möödaminev, piirduv vaid nende kehaosadega, mis olid katmata, kurgupaistetust, silmade kerge konjunktiviteet, pisardumine, oksendamine. On tegemist sinise ristiga — eriti arsiinklooriididega.

II. Haavatul on ilanahkade paistetust, põletik, 1) mis suureneb ohtra pisarate vooluga, kerge silmade konjunktiviteet, haavatu mäletab magusat lõhna ja maitset suus, mis tuletab meelde kibedaid mandleid. Valge Rist — benzylbromid. 2) Kui valu silmades vaibub pisarate voolust, peale selle esineb oksendamine, lämbumistunne, bronhiit, kopsude põletik. Roheline Rist — kloorpikriin. 3) Tugev järelejätmatu ja terav põletise tunne silmades, ülemiste hingamisorganite terav paistetust, tugev aevastamine, nohu, vältav lakkamatu köha, lämbumistunne, rasketel juhtudel kopsu tursumine. Valge Rist — bromeeritud ketooidid.

III. On esinemas ülemate hingamisorganite ilanaha põletik.

1) Ohjeldamatu aevastamise tung, tati- ja veejooks ninast, oksendamine, tugevad peavalud, pisarate vool, kerge ihunaha ärritus, teravalt väljendub asteenia. Sinine Rist — üldse arsiinide juhus. 2) Kui saabub kange, vältav kramplik köha, kurgus tundub kibedat põletavat valu rinnus, eriti sissehingamise pulul. Roheline Rist — kloor ehk kloorpikriin. 3) Kui tunda lämbumist, on võimalik vingugaas, kui seejuures tunda magusat mandlilõhna — cyan, sinihappe gaas. 4) Kui lämbumistundele seltsib silmade haigestumine — on võimalikud: Roheline ja Valge Rist: kloorpikriin ehk broomeeritud ketooidid. 4) Kui esinemas mädanevate heinte, lehtede lõhn ja maitse, võib oletada phosgeeni, kui tunda lisaks šokolaadi lõhna ja maitset — diphosgeen mõlemad Rohelisest Ristist. 5) Kui maitse nürinemine ja tubaka suitsetamine vastik — on tegemist phosgeeniga.

Kummalised mõrtsukad.

R. Mägi

Allpool on jutt kahest mõrtsukast, kellel on palju ühist, vaatamata sellele, et nad elasid ja tegutsesid erinevates oludes: mõlemad olid inglased, mõlemad sündisid XVIII sajandil, mõlemad karistati rängalt toimepandud kuritegude eest, kusjuures aga jäi

²⁾ Др. Фишман, Газовая война.

igaveseks ajaks mõrtsukate saladuseks, kuupalju ja missuguseid kuritegusid nad on pannud toime, mõlemal puudus arusaamine sellest, et nad on pannud kuritegusid toime ja neid ei saa lugeda kurjategijateks sõna tavalises mõttes.

Eugen Aram sündis Netherdale'is (Yorkshire'i krahvkonnas) 1706. a. kärneri pojana. Ta oli pärit väga jõukast perekonnast, kes ajajooksul oli vaesunud. Eugen oli imelaps sõna tõsisel mõttes. Ta õppis matemaatikat ise, ilma õpetajata, ja lahendas 14-aastase poisina algebralisi ülesandeid. Kuid varsti hakkasid teda huvitama luuletused ja seda niivõrd, et ta kaotas igasuguse huvi matemaatika ja numbrite vastu. Alles hiljem, juba väga kurvas olukorras tuli tal uuesti tegemist teha numbritega.

Olles 20-aastane tegi ta oma sõnade järgi „esimese ja raskeima vea oma elus“ — ta abiellus. Tema naine oli haritud ja intelligentne inimene, väga sümpaatne ja armas, nagu seletavad need, kes teda lähemalt tundsid. Aram abiellus temaga seepärast, et ta teda armastas. Naine ei annud oma mehele mingisuguseid põhjusi nurisemiseks või kaebamiseks. Ta sünnitas kuus last. Ja siiski ei armastanud Aram oma naist, välja arvatud esimesed abieluaastad. Ta ei armastanud teda, võib olla, seepärast, et ta vaevalt üldse suutis kedagi armastada. Ta oli teadlane ja võis uurimuste juures kõik unustada ja hakkas vihkama neid, kes teda segasid teadusliku töö juures. Vihkama hakkas tema ka oma naist.

Kuna Aram'il ega tema naisel polnud mingit varandust, tuli mehel katsuda kuidagi teenida igapäevast leiba endale ja oma perekonnale. Ta ei vihanud tööd, just vastuoksa: ta armastas väga tööd teha, kuid seda tööd, mis teda kui teadlast köitis, mitte aga igasugust tööd. Leiva teenimiseks valis ta endale töö, mis oli kerge ja, mis peasi, ei võtnud temalt palju aega. Ta hakkas valla kooliõpetajaks ja õpetas maalapsi lugema ja kirjutama. Ja kodus tegi ta tegemist võrduva keeleteadusega. Kuni Aram'i uurimusteni kelti keelt peeti keeleks, millel pole sugulasi keelteperes. Aram näitas kolme tuhande kelti sõna varal, et kelti keelel on sarnasust ladina ja kreeka keelega, et kõik need keeled kuuluvad ühte perre. Ta teenis raha kirjutajana turgudel ja ärakirjade valmistajana kontorites, et uurida botaanika küsimusi. Ka seda ala uuris tema teadlase tõsidusega, süstemaatiliselt ja järjekindlalt, mitte asjaarmastajana, kes kord tegutseb ühe, kord teise küsimusega.

Aram ise jutustab oma kaitsekirjas, et ta lahkus 1734 Netherdale'ist, et üle minna teise valda, Knaresborough'sse, kus vajati kooliõpetajat ja kus Aram lootis leida rohkem vaba aega oma teaduslike uurimuste jaoks. Tema lootused ei täitunud, nagu ta ise seletab. Kümneaastane tegevus uues kohas lubas esialgu hoopis rohkem, kui tegelikult saavutati. Teised tööd, mis temale olid võõrad, olevat tema oma sõnade järgi nõudnud liig palju aega. Missugused need teised tööd olid, seda meie ei tea, meie võime seda aga arvata ühe „töö“ najal, mis sai ametivõimudele teatavaks ja mis viis Aram'i surma.

Aram sai oma uues teenistuskohas tuttavaks kahe käsitöölise, kellegi villakraasija Houseman'iga ja kingsepp Clarke'iga. Tõeliselt olid need mehed kurjategijad. Nagu hiljem selgus, olid nemad kellegi kolmanda isiku abil tapnud ühe rändkaupmehe. Nendel meestel tuli kord pähe uus plaan raha teenimiseks. Clarke'il oli sugulane, kellel oli veidi raha. Clarke tahtis sellelt sugulaselt raha välja pressida. Mehed ei teadnud hästi, kuidas teostada kavatsust. Nad läksid Aram'i juurde ja palusid tema kaasabi. Aram oli kohe asjaga päri. Terve küsimus oli temale nähtavasti ainult mõistuse asi: probleem seisib ainult selles, kuidas lahendada ettepanud plaani kõige paremini ja kergemini. Näib, et tal ei tulnud pähegi mõte, et plaani teostamine on kuritegu. Esialgne kava oli niisugune: Clarke pidi raha välja pressima, tema kaaslastest ei tohtinud üldse juttugi olla. Nii pea kui raha käes oli, pidi Clarke ühe kolmandikuga põgenema, andes kaks kolmandikku teistele. Aram mõtles loogilisemalt: kui Clarke juba peab kaduma jäljetult, nii et kõik arvavad, et ta on surnud, siis oleks hoopis õigem teda ka jäljetult kadunuks teha, surnu tõesti muuta surnuks. Houseman vaatas asjale praktilisemalt: Aram'i plaani tagajärjel tuli väljapressitud summa jagada ainult kahe ja mitte enam kolme vahel; seetõttu oli ta plaaniga otsekohe päri. 1745. a. toimus see kuritegu. Clarke sai raha kätte, teatas sellest oma abilistele ja määras kohtamiskohaks ühe mahajäetud keldri, kus pidi toimuma raha jagamine. Selles keldris tapsid Aram ja Houseman kingsepa.

Aram'il näis, et ta nüüd on jõukas mees, olgugi et saadud summa oli väike. Tema tahtis kooliõpetaja ameti maha panna ja ühes naise ja lastega asuda Londoni elama; seal lootis ta paremini töötada teda huvitavate teaduslike probleemide kallal. Ta ei läinud kohe, see oleks võinud äratada kahtlust, ta ootas veel mõni kuu ja läks siis. Ta läks lõpuks siiski poolsunnitult, sest kohapeal hakati teda juba kaudselt kahtlustama, oli ju jäljetult kadunu olnud tema sõber.

Londonis leidis Aram erakoolis õpetaja koha. Ta ostis röövitud rahaga raamatuid ja õppis ära kaldea ja araabia keele. Kuid kool nõudis temalt palju aega. Ta pani õpetaja ameti maha, et võita aega oma töödeks. 1758. a. sai ta väikesepalgalise õpetajakoha Lynn'is Norfalki krahvkonnas. Koolilapsed armastasid teda, väga suuri materiaalseid muresid tal ei olnud ja ta ise peab selle aasta kõige õnnelikumaks oma elus. Kõigi nende aastate jooksul, mis olid möödunud roima toimepanemisest, Aram ei tunnud südamepiina: ta oli olnud ainult mõistusega asja juures ja oli asja nähtavasti sootuks unustanud, nagu unustatakse kõrvalise tähtsusega asju elus. Kuid tundelisemaks oli ta läinud: kui teised nutsid, mõjus see nii sügavalt temale, et ta ise hakkas nutma; putukaid ta tõstis teelt eemale, et keegi ei astuks nende peale.

Ühel ilusal päeval nägi Aram'i keegi loomakaupleja Knaresborough'st. Ta tundis teda kohe ära ja andis tema ametivõimude kätte kui kingsepp Clarke'i tapja. Kingsepa luukere leiti nimelt

mõne aja pärast keldrist, ja villakraasija tunnistas kõik üles. Aram areteeriti ja peeti vanglas kuni kohtuotsuse tegemiseni peaaegu terve aasta. Mees istus kinni, nagu poleks midagi katki. Ta uuris Moosese raamatuid ja parandas kreeka tõlkijate vigu.

Kohtus pidas Aram pikka kõne kohtunikele. See kõne on üles kirjutatud ja ta iseloomustab veel kord Aram'i. Kaebealune ei püüdnud sõnagagi mõjutada kohtunikke kõnelustega oma viletsast elust ja oma teaduslikkudest uurimustest. Mis puutub Clarke'i tapmisse, siis Aram kõneles sellest kui juhtumist, mis teda ei puuduta. Siiski leidub tema kõnes lauseid, millega ta väitis, nagu oleks temal üldiselt moraalne õigus olnud Clarke'i tappa — kuid seda ainult juhul, kui ta tõesti oleks tema tapnud. Tapmist ta salgas täielikult. Kui teadlane peatus ta ülesleitud luukere fakti juures. See luukere võib, tähendas ta, ka hoopis vanem olla kui 14 aastat, pealegi pole millegagi tõendatud, et leitud luukere on tõesti Clarke'i oma. Olevat võimalik, et Houseman tappis kingsepa, kuid tõendus, et tema, Aram, on roimast võtnud osa, baseerub ainult Houseman'i tunnistusel; mõrtsuka tunnistus aga ei maksvat palju, iga tahes mitte nii palju, et sellest teha tõendusi teise inimese roimast osavõtmise kohta.

See ei aidanud. Kohus leidis Aram'i süü olevat tõendatud ja mõistis mehe surma. Ööl vastu surmaotsuse täidesaatmist tahtis Aram ennast tappa, see aga ei läinud tal korda. Ta jättis eluga ja maailmaga jumalaga ilusate värssidega: „rõõmsa rahuga asub mu hing teele“. 1760. a. poodi ta Yorkis. Laip viidi ahelates Knarborough'sse ja poodi seal täiendavalt.. Kõik tema tööd põletati ära, välja arvatud töö kelti keele üle, mis oli juba trükkis ilmunud ja mida seetõttu ei saadud enam hävitada.

Thomas Griffith Wainwright võrsus 1791. a. jõukast ja tuntud perekonnast. Ta kaotas noore poisikesena vanemad ja teda kasvatas tema rikas onu. Juba varajases eas ilmutas ta suurt andekust, eriti oli ta hea joonistaja. Täisealiseks saanud, astus ta sõjaväe rügementi. Kuid elu sõjaväes talle ei meeldinud, ta otsustas loobuda sõjaväelisest karjäärist ja hakkas kunstnikuks. Lahkunud sõjaväest, asus ta jällegi elama oma onu juurde. Kuid teda ei rahuldanud ei maalikunst ega kirjaniku töö. Tal oli andekust ja eeldusi saada kirjanikuks või maalikunstnikuks, teda segas aga suur kriitikavõime. Ta ei olnud rahul oma töödega. Lõpuks aga hakkas ta kirjutama väikesi kirjutisi, mis avaldati Londoni ajalehtedes, mis aga kunagi ei kannud tema nime. Ta esines ainult varjunimede all. Neis kirjutistes puudutas ta maalikunsti, kirjandust ja näitas nendega, et ta on suur asjatundja ja väga arenenud ning peene maitsega, mis õieti alati tabas märki. Tema oli esimene, kes taipas Constable'i suurt tähtsust ja annet. Tema juhtis esimesena tähelepanu Lawrence'i tõsisele kunstile. Oma tegevuse tagajärjel sattus ta kirjavahetusse kuulsamate tollaegsete inglise kunstnikega, kellest mitmed, nagu Lamb, Coleridge, Constable, de Quincey, olid vaimustatud tema väikestest, kuid vaimurikastest ja tõsis-

test töödest. Teda loeti kirjanikuks-arvustajaks, kes oli hakanud käima sootuks uusi teid ja kes oli teerajajaks teistele. Ta ei maalinud palju, kuid tema akvarellid meeldisid parimatele kaas-aegsetele, nagu William Blake'ile ja teistele. Mõned neist akvarellidest on säilinud meie ajani ja näitavad, et on tegemist tõesti kunstnikuga, kes tundis oma kunsti piire, aga mitte asjaarmastajaga, kes seal, kus edasi ei aidanud pintsel, maalis südamega.

Noor Wainewright elas õnneliku noormehe elu: ta oli noor, ilus, rikas, seltskonnas lugupeetud. Teda peeti tooniandvaks moes — ja see on Inglismaal alati tähendanud väga palju, tema õhtusöögid olid kuulsad üle Londoni. Tal oli palju ja häid sõpru, ja kui ta abiellus ilusa miss Abercrombie'ga, sattus ta parimasse inglise seltskonda. Seetõttu on arusaadav, et kõik olid väga imestunud, kui see andekas, kuulus ja ilus gentleman 1837. a. areteeriti, teda süüdistati võltsimises, varguses ja tapmises. Esialgu keegi ei tahtnud uskuda, et see, mispandisüüks seltskonna lemmikule, on tõsi.

Wainewright armastas väga Linden-House'i, seda ilusat mõisat, kus ta üles kasvas. Mõisa oli tema onu omandus, kes teda kasvatas ja teda üle kõige armastas. Veel elades tegi onu oma testamendi, milles pärandas mõisa oma armsale Wainewrightile. Kuid onu ei surnud noormehe arvates nähtavasti küllalt kiirelt. Ja seetõttu tuli tema loodusele appi, ta mürgitas oma onu. See sündis 1829. a. ja keegi ei teadnud arvata, et onu ei surnud loomulikku surma. Kui sellest tapmisest veel aru saab, vähemalt ses mõttes, et sellel kuriteol olid oma motiivid, siis ei saa isegi seda ütelda järgnevate kuritegude kohta. Aasta hiljem ta mürgitas oma naise ema. Ja varsti oma naise õe Heleni, keda ta veel paar päeva enne tapmist maalis. Võib olla, et viimases tapmises oli kaassüüdlaseks tema naine, sest ta oli armukade. Võib olla, et tapmise motiiviks oli ka soov raha omandada, sest noor tütarlaps oli lasknud oma elu ühes kinnitusseltsis kinnitada. Selts aga ei maksnud raha välja, tal puudus usk, et noor terve tütarlaps, kes ennast alles kinnitada laskis, suri loomulikku surma. See vihastas Wainewrighti ja ta otsustas seltsile kätte maksta. Selleks tappis ta veel ühe inimese. Tema pealekäimisel kinnitas oma elu ühe ilusa tütarlapse isa, keda ta hästi tundis, 3000 naela eest. Nii pea kui leping oli alla kirjutatud, mürgitas kurjategija vanamehe.

Nüüd läks Wainewright Pariisi ja elas seal neli-viis aastat. Mis ta seal tegi ja kuidas ta elas, on teadmata. Ta ise teadis, et Londoni politsei käes olid mõned tõendused üksikute võltsimiste ja pettuste kohta, mida ta oli toime pannud veel enne tapmisi. Siiski läks ta Inglismaale tagasi: üks armastuslugu sundis teda unustama hädaohu. 1837. a. elas ta jälle Londonis, maalis, kirjutas, filosoferis. Kord kuulis tema võõrastemaja akende all tänaval lärmi ja kisa. Ta läks vaatama, mis lahti on, üks tänaval olevatest politseinikkudest tundis ta ära ja ta areteeriti.

Wainewright saadeti võltsimiste pärast asumisele Tasmaania saarele. Tapmisi kohus sel korral veel ei arutanud, sest nad polnud

veel selgitatud ja asja juureldi alles. Kinni olles katsus roimar kõrvaldada kaht temale kahjulikku inimest mürgiga, katsed äpardusid, kuid mehele määrati selle eest ainult paar nädalat kinniistumist pimedas kongis. Kohtunikud ei võtnud meest tõsiselt, vaid arvasid, et on tegemist hullunud isikuga, niivõrd absurdseid olid tema poolt ettetoodud tapmiskatsete motiivid. Kuid mees oli normaalne, s. o. nii vähe või nii palju, kui ta elus seda üldse oli olnud.

1841. a. jõudis Wainewright temale asumiseks määratud saarele ja elas seal kuni surmani, s. o. 1849. aastani. Kuidas ta seal elas, pole täpselt teada, kuid üht ja teist teame siiski tänu kuberner sir John Eardley Wilmati ettekannetele Londoni. Kindel on, et ta ei sõbrustanud kellegagi ja ajas juttu vaid üksikutega. Viimaste hulka kuulus ka endine major Povor, kellele kurjategija kord ütles: „Helen Abercromby, minu naise noor õde, oli liig terve tütarlaps selleks, et õnnelikult elada. Uskuge või ärge uskuge, ta kannatas vabalt välja seitse untsi strihniini. Alles üheteistkümnenda juures, mida talle andsin, lõppes ta vastupanu elule.“ Wainewright kirjutas ka päevikut, mis aga meile palju ei selgita. Huvitav on, et päevikus leidub hulk joonistusi, mis on valmistatud Tasmaania saarel kuulsate maalide järgi ja mis on suurepärased koopiad neist maalidest — valmistatud seega mälu järgi.

Kokkuvõtlik ülevaade meie politsei arenemisest.

N. Reiman

Eesti politsei eelkäijaiks olid Vene tsaaririigi politsei, Kerenski-aegne miilits, enamlaste miilits ja okupatsiooniaegne „Bürgerpolizei“. Okupatsioonivõimude lahkudes hakkas Eestis tegutsema Eesti miilits veneaegse 17. aprilli 1917 Ajutise miilitsa seaduse alusel. Sel ajal maksvate Kerenski-aegsete seaduste alusel kandis miilitsa kohaline omavalitsus. Samuti määrati ka miilitsa ametnikud ametisse omavalitsuse poolt. Miilitsa juhtimine sündis riikliku asutise, 2. det. 1918 asutatud politsei peavalitsuse poolt.

Kui arvestada selleaegset omavalitsuse nõrka ainelist jõudu, sõjaaja tõttu vähest inimete valiku võimalust, miilitsametnike ametioskuse süstemaatilise õppe puudumist ja miilitsa sõltumist ühelt poolt omavalitsustest, teiselt — Siseministeeriumist, siis oli loomulik, et miilits ei võinud olla nõuete kõrgusel. Oli hädavajalik maksmata panna Eesti Vabariigi nõuetele vastavad politsei seadused.

17. detsembril 1919 võttis Asutav Kogu vastu Politsei korralduse (RT 4/5 — 1920), millega kaotati kommunaalne miilits ja loodi riiklik välispolitsei. Kohalistele omavalitsustele — linna- ja maakonnavalitsustele — jäeti võrdlemisi vähe kaasa rääkida politsei

asjus: nende ettepanekul sündis politseijaoskondade arvu, piiride ja kantseleide asukohtade ning politseikordnike jaoskondade (nüüdsete raioonide) piiride kindlaksmääramine ning politseiülemate, nende abide, jaoskonnaülemate ja nende abide ametisse määramine ja vallandamine.

5. jaanuaril 1920 võttis Vabariigi Valitsus valitsemise ajutise korra § 12-a põhjal vastu Kriminaalpolitsei korralduse (RT 4/5 — 1920), millega loodi omavalitsustest täiesti sõltumatu, administratiivpolitseilistest ülesannetest vaba, riiklik kriminaalpolitsei kriminaalkuritegude vastu võitlemiseks. Kriminaalpolitseid juhtis Kohtuministrile alluv kriminaalpolitsei peavalitsus. Tallinna ja Tartu kriminaalpolitsei üksuste asemele loodi üleriiklik krim.-politsei asutiste võrk (12 asutist).

12. aprillil 1920 võttis Vabariigi Valitsus valitsemise ajutise korra § 12-a põhjal vastu Eesti Vabariigi kaitsepolitsei korralduse (RT 61/62 — 1920), millega loodi kaitsepolitsei (praegune poliitiline politsei) Siseministrile alluva kaitsepolitsei peavalitsuse juhtimisel poliitiliste kuritegude vastu võitlemiseks.

Eeltähendatud 3 seaduse alusel tegutsesid meie 3 politseiharu lahus ja omaette kuni 1924. a., mil uuesti kerkis päevakorraks vajadus muuta meie politseiseadust. Nimelt 1) peeti vajalikuks kolme iseseisva politseiharu tööd koordineerida, andes neid ühise keskjuhatusse alluvusse ja seega vähendades keskjuhatusete ülalpidamiskulusid, 2) arvestades politseiaparaadi tööväime tunduvalt tõusu, peeti vajalikuks võtta revideerimisele kohapealsete asutiste arv kui ka politsei isiklik arvuline koosseis, nende vähendamise mõttes, ja 3) kõrvaldada meie politseiseadustest terve rida üksikuid ebatäpsusi, puudusi jne., lühidalt, arvestades küllaldaselt pikka praktikat, panna maksma uus ajakohane politseiseadus. 11. jaanuaril 1924 võttis Riigikogu eelarve komisjoni IV alamkomisjon asja ametlikult üles ja tegi ettepaneku tunnustada tarvilikuks välis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei koondada ühise peavalitsuse alla, millega eelarve komisjon ja ka Vabariigi Valitsus ühinesid. Vabariigi Valitsus 23. jaanuaril 1924 tegi Siseministeriumile ülesandeks esitada vastav seaduseelnõu. Üldise politseiseaduse projekteerimine aga lükati esialgu edasi, kuna 1) meie politseiorganisatsioon tema kolme eriharu omaette tegutsemise tõttu ei olnud veel kristalliseerunud ja 2) selle seaduse väljatöötamine oleks nõudnud pikemat aega. Ettevaatusele selles asjas manitses ka mõne välisriigi praktika, kus kiiresti maksmapandud politseiseadused osutusid niivõrd puudulikeks, et nende maksmapanemisele otsekohe järgnes terve rida parandusi. See pärast piirduti raamiseadusega, Riigikogu poolt 20. V 1924 vastu võetud Välis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutise seadusega (RT 68 — 1924), mille põhjal kriminaalpolitsei viidi Kohtuministeriumi alt Siseministeriumi alla ja Vabariigi Valitsusele anti õigus kuni politsei üldise korraldusseaduse maksmapanemiseni tarvilikke määrusi maksma panna ja korraldusi teha politsei kujunda-

miseks. Selle seaduse põhjal Vabariigi Valitsus 13. juunil 1924 otsustas likvideerida politsei-, kriminaal- ja kaitsepolitsei peavalitsused kui seseisvad asutised arvates sama aasta 16. juunist, moodustades nende asemele ühise politsei peavalitsuse.

4. novembril 1925 võttis Vabariigi Valitsus vastu eelpooltähen-
datud politseide ühendamise seaduse põhjal Politseiasutuste kujun-
damise määruse (RT 177/178 — 1925), mille alusel, arvates kaasa
selle määruse hilisemad täiendused, politsei on tegutsenud kuni
käesoleva ajani.

Politsei keskasutis.

Politsei keskasutise — praeguse nimetusega politseivalitsuse —
ülesandeks on politseiaparaadi juhtimine ja järelevalve ning töö
üldine korraldamine ja ühtlustamine. Nimelt: 1) politsei koosseis-
sude korraldamine (kohapealsete koosseisude suuruse reguleeri-
mine, ametisse määratavate isikute valik, vallandamine, ümberpai-
gutamine, koosseisu arvelpidamine jne.), 2) ametkonna väljaõppe
korraldamine, 3) politsei töö edukuse ja seadusepärasuse ning
ametnike teenistumoraali järelevalve (revideerimine, üldeeskirjade
andmine, kaebuste lahendamine, ametnike karistamine, autasud
jne.), 4) politsei majanduse korraldamine, (töötasu, riidevarustus,
relvastu, liiklemisvahendid, kantselei ja teiste tarvete muretsemine,
kinnisvarade valitsemine, vahialuste transpordi kulud jne.),
5) politseiliste tsentraalkartoteekide ja teiste tsentraalandmestike
pidamine.

Peale selle on politseivalitsuse juures allüksus — üldbüroo,
mille kaudu politseivalitsus peale politseiaparaadi järelevalve ja
valitsamise täidab ka teisi administratiivseid ülesandeid. Need on
peamiselt need endiste vene kubermanguvalitsuste ülesanded Sise-
ministeeriumi alal, mida meie oludes loeti otstarbekohaseks anda
mitte ministeeriumi administratiivosakonna, vaid politseivalitsuse
võimkonda, ja ka mõned kubermanguvalitsustele mitte kuulunud
ülesanded. Need on: välispasside andmine, üle riigipiiri liikumise
üldised korraldused ja üksiklubade andmine, välismaalaste sisse-
sõidu-, peatus- ja töölubade andmine, kodakondsuseta isikuile isi-
kutunnistuste andmine, laskeriistade ja -moonaga kauplemise ja
nende volubade andmine, komisjoni- ja vahetalituskontorite lubade
andmine, isikutunnistuste ja hobusepasside asjad, alkoholsete joo-
kidega kauplemise asjad, merest väljahutud varanduste korralda-
mine jne. Peale selle kuulub pol.-val. ülesannete hulka tuletõrje
asjanduse korraldamine riigis.

Nagu tervel politseiaparaadil, nii tuli ka politseivalitsusel enel-
sel järk-järguline arenemistee läbi käia, alates oma tegevust polit-
sei juhtimise alal vilumata juhtidega ja nende kaastöölisega ning
arenes kogenenuks juhtimisaparaadiks, mis suutis väga rahulda-
valt orienteeruda politseitegevuse sihtjoontes, aparaadi tööleraken-
damises, inimeste energia ja ainelise jõu kokkuhoiu küsimustes ja

koosseisu tehnilise oskuse, füüsilise tubliduse ning moraali alalhoid ja arendamise küsimustes. Osalt ja kaudselt valgustab politseivalitsuse arenemist tema arvuline koosseis, nimelt selle vähenemine politseivalitsuse ülesannete ja temale seatud nõudmiste kasvades.

Politsei keskasutise koosseis oli: 1923 — 73 ametnikku (pol.-peaval. 34, krim.-pol. peaval. 24, kaitsepol. peaval. 15), 1925 — 51 ametnikku (ühendatud politseivalitsus), 1928 — 46 ametnikku ja 1934 — 16 ametnikku. Kui viimasele arvule (16) arvata juurde need 6 ministeeriumi kantselei töäjõudu, kelle töö seotud politseivalitsuse asjaajamisega, oleks politseivalitsuse töäjõudude arv 22 inimest.

Politsei koosseisude korraldamise alal toimis politseivalitsus järgmistel põhimõtetel: 1) politsei hierarhiline alluvuse kord peab olema niisugune, et kohalisi järelevalveüksusi ei oleks rohkem kui vajalik neile üksustele alluvate üle järelevalve teostamiseks, 2) tegevuspiirkonna suurus, või töö hulga jaotamine valitagu nii, et iga samaastmeline ametnik oleks parajas määras ja võimalikult ühtlaselt kasuliku tööga koormatud, 3) keskmiste ja juhtivate ametikohtade vakantseks saamiseks tuleb neid täita võimalikult juba teenistuses olevate ametnikega, virgutades seega viimaseid edasipüüdmisele, kuna uutel inimestel tuleb lasta oma karjääri alata vähematest kohtadest, 4) distsiplinaarkorras vallandamise eel, kui see võimalik, teised teed ära kasutada ametniku meelesparandamiseks, et ära hoida ebakindluse tunnet ametkonnas ja riigile tekkivaid kulusid uute inimeste ettevalmistamisel.

Koosseisude korraldamise töö ja ametnike tööoskuse tõstmise tulemuseks oli tunduv politsei üldise koosseisu vähenemine: 1921. a. arvult 2460-lt 1934. a. arvuni 1736-ni.

Toome mõned arvud politsei koosseisude kujunemisest:

Aasta	Politseivalitsus	Välispolitsei	Politseikool	Kr.-p. peaval.	Krim.-politsei	Kaitsepol. peaval.	Poliit. (kaitse-) politsei	Kokku
1921	15	1993	—	14	285	21	132	2460
1923	34	1852	—	24	256	15	72	2253
1925	51	1637	10	—	173	—	128	1999
1928	46	1551	8	—	152	—	103	1860
1934	16	1469	5	—	149	—	97	1736

Mille üle võiks kaevata, on see, et meie politseiametnikud on tööga üle koormatud, või, teiste sõnadega, koosseisud on liialt kokku tõmmatud, nii et töö kvaliteet kipub kannatama. See on küll nii, kuid seda on sundinud tegema kitsad ainelised võimalused. Ka politseiteenistusest lahkujate arv on suurem, kui see oleks soovitatav, kuid siin ei ole süüdi aparaadi korraldamine, vaid ametnikele seatavad suured nõuded ja teenistuse raskused, mis sunnivad lahkuma nõrgemaid jõude.

Ametkonna väljaõppe korraldamine. Vabariigi algpäevil puudus võimalus rakendada politseiteenistusse ette-

valmistatud ja vastavate kogemustega inimesi, sest neid peaaegu ei olnudki meil olemas, veel vähem saadi rõhku panna tol korral hariduse tasemele, sest kõik mehed, kes olid suutelised relva kandma, pidid astuma kaitseväge ridadesse. Tuli leppida inimestega, kes parajasti saadaval olid. Seetõttu sattus politseiteenistusse inimesi, kelle haridus kaugeltki ei vastanud ametile, nende hulgas koguni kirjaoskamatuid. Nii leiame politsei 1921 aruandes, et sel aastal oli teenistuses 81 koduse haridusega isikut, tähendab, kes polnud sugugi koolis käinud või väga vähe. Vastavate inimeste puudumisega on seletatav asjaolu, et 1920 maksmapanud Politseikorralduse seaduses ei juletud veel üles seada nõuet haridusliku staaži kohta ühele või teisele ametikohale määramisel. Alles 1925 Politseiasutuste kujundamise määruuses seati üles tingimused hariduse kohta vastavale ametikohale määramisel. Nii nõutakse prefektilt, kriminaal- ja poliitilise politsei komissarilt — kõrgemat õigus- või majandusteaduslist haridust, politseikomissaridelt, kriminaal- ja poliitilise politsei abikomissaridelt — vähemalt keskkooli haridust; politsei konstaablilt ja kriminaal- ning poliitilise politsei assistentidelt — keskkooli või vähemalt 9 õppeaastale vastavat haridust, ja kordnikelt — algkooli haridust. Tegelikult hakati nõudma eeltähendatud haridust juba varem, kuid normeeritud sai see alles 1925.

Teatava pildi ametnike haridusest saame alltoodud tabelist.

Välispolitseis:

	Ametn. koguarv	Ülikooli haridus	Keskkooli haridus	Keskk. 9 õpp. har.	Algkooli, end. ministeeriumi- ja kihelkonnakooli haridus
1921	1847	—	42	489	1316
1925	1879	2	114	803	960
1932	1479	10	235	525	691

Kriminaalpolitseis:

1921	249	1	19	89	140
1925	171	—	9	105	57
1932	142	16	23	73	30

Toodud tabelist näeme, et hariduse tase on tõusnud silmnähtavalt, nii oli 1921. a. algkooli haridusega % tervest koosseisust 71%, kuna 1932. aastal ainult 48%.

Kui võrrelda hariduse vastavust ametikohale praeguste nõuete järgi, siis leiame, et vastavuse % oli:

	1921	1932
välispolitsei komissaridel	67%	94%
„ abikomissaridel	64%	100%
„ konstaablitel	29%	66%
Krim.-pol.v.assist. ja assistentidel	52%	80%
„ „ agentidel	30%	63%

Et hariduse vastavuse % ei ole veel tõusnud 100-ni, on seletatav seega, et ei ole tahetud kõrvaldada teenistusest inimesi ainult puuduliku hariduse pärast, kui nad muidu seisavad nõuete kõrgusel.

Ei saa politseiametniku ainsaks ega peavooruseks pidada kõrget hariduslikku taset; ametkond peab olema ka muidu väärtuslik ja suure töövõimega. Selles mõttes on eriti viimastel aastatel pandud suurt rõhku isikute valikul politseiteenistusse, mis on võimalik selle tõttu, et intelligent-tööjõu juurdevool ja tung politseiteenistusse on märgatavalt suurenenud.

Ühes hariduse taseme tõstmisega on möödunud 15 aasta jooksul eriti pandud rõhku ka politsei kutsehariduse arendamisele.

Esialgu 1921 ja 1922 korraldati lühiajalised kursused teenistuses olevaile ametnikele — konstaableile. Need kursused kestsid keskmiselt 3 nädalat igaüks, koguarvus 10 kursust. Neist kursustest võtsid osa kõik tolleaegsed konstaablid. Samal ajal korraldati erikursused veel kriminaalpolitsei ametnikele. Samasugused kursused korraldati 1922 ja 1923 ka kõrgemaile ametnikele kestvusega 1½ kuud. Viimastest võtsid osa ka kriminaalpolitsei ametnikud.

Selle 2 aasta jooksul oli esialgu hoolitsetud ametis olevate ametnike tööoskuse taseme tõstmise eest, kuid siis tuli hakata ette valmistama uusi juurdetulijaid. Esialgu oli see ettevalmistus juhuslik, kursuste näol. Alles 1925, mil asutati politseikool, muutus kutsehariduse korraldamine järjekindlaks. Politseikool hakkas järjekindlalt ette valmistama ametnikke nii konstaabli ja neist kõrgemate ametnikkude ning vastavate kriminaal- ja poliitilise politsei ametite kutsele (kõrgem klass) kui ka kordnikukutsele (alam klass). Õppekursus määrati pikemaks ja õppekava suuremaks kui kursustel, nii et see annaks täieliku ettevalmistuse kutsealal. Kursus kestab politseikooli kõrgemas klassis 6 kuud, alamas 4 kuud. Politseikool on lasknud välja 396 kõrgema klassi kursuse lõpetanud isikut. Alama klassi kursuse on lõpetanud 409 isikut, kes on määratud kordnike kohtadele.

Ühel ajal uute ametnike ettevalmistusega on politseikoolis korraldatud veel mitmesuguseid kutse erialalisi kursusi teenistuses olevate ametnike teadmiste ja oskuste süvendamiseks: laskeasjanduse, kehakasvatuse, kuritegude jälitamise, fototehnika jne. aladel.

Politseikooli tegevuse kestvusel on mõnelgi korral nii ametlikes ringkonnis kui ka ajakirjanduses kõne alla võetud küsimus, kui võrd vajalik või otstarbekohane on politseikooli pidamine, eriti võttes arvesse, et ta riigile läheb võrdlemisi kalliks maksma. Tõsi, iga ametniku politseikoolis ettevalmistamine maksab tükk raha. Kooli iga lõpetaja kohta praegustes oludes tuleb kulu kõrgemas klassis keskmiselt 430 krooni ja alamas klassis 300 krooni. Kui me aga võtame arvesse, et meie politsei ülesanded, võrreldes paljude välisriikide omadega, on palju mitmekesisemad (selle üle lähemalt välispolitsei all), haarates peale puhtpolitseiliste ülesannete suure

hulga muid ametiülesandeid, ja et näiteks politseikonstaablilt alles pärast 6 kuud kestnud kõige intensiivsemat tööd koolis võib iseseisvale tööle panna, siis on selge, et ametnik ilma koolis ette valmistamata ei suuda sama 6 kuu või ka 1 aasta jooksul ainult praktiseerides omandada neid hädapärast vajalisi teadmisi, mis pakub süstemaatilise ja intensiivne koolitöö. Kui me algajal konstaablil laseks töö kõrval õppida, ei kõlbaks see töö kuhugi, konstaabel jääks ikka puudulikult ettevalmistatuks, ja seegi ettevalmistus läheks üksi rahas mitu korda kallimaks maksma kui politseikoolis õpetamine.

Peale tehnilise oskuse ettevalmistamistöö on politseikool kasvandikesse püüdnud istutada ka neid moraalseid omadusi, mida nõutakse healt politseiametnikult, arendanud nende laskeoskust ja füüsilist kasvatust. Edasi on politseikooli juures asutatud politsei muuseum, mis õppevahendina leiab head kasutamist ja ka hulga ajaloolist materjali hoiab alal tulevastele põlvedele.

Politseikoolil lasub peale haridustöö veel üks tähtis ülesanne: kooli kaudu ametisse määratavate ametnike valik. Sel alal tegutseb kooli juures asjatundlikest inimesist koosnev kolleegium, kes mitmekesiste andmestike, arstliku järelevaatuse, isiklike katsetamiste jne. varal hulga kandidaatide hulgast valib välja moraalse ja füüsilise tubliduse, hariduse ja intelligentsuse poolest kõige vastuvõetavamad inimesed.

Siinemaale on politseikooli juhtinud kõrgema haridusega, heade pedagoogiliste annetega juhataja. Lektoritena ei ole oma kaastööd keelanud kohtu- ja prokuratuuritegelased kui ka teiste ametkondade esindajad, enamikus kõrgema haridusega spetsialistid, ja seda vägaagi tagasihoidliku tasu eest.

Kui meie politseil on edusamme ära märkida, siis tuleb seda suures määras lugeda politseikooli teeneks. Kui ei taheta meie politseid lasta tagurpidi arenema hakata, tuleb politseikool hoida töös. Tööpuudust ei ole karta, sest politsei raske töö nõuab alati uusi jõude juurde.

Laskeoskuse ja kehalise kasvatusel alal ei ole politseivalitsus omalt poolt kuigi palju suutnud ära teha aineliste võimaluste vähesuse tõttu. Laskeoskuse arendamiseks on politsei eelarvete järgi antud väga vähe raha ja kehalise kasvatusel arendamiseks peaaegu mitte sugugi. See aga ei tähenda veel, et politsei oleks jäänud ajast maha neil aladel. Mida riik jättis tegemata, on ametnikud oma algatusel ise teinud. Nad on üle maa loonud politsei spordiringide võrgu, mis on omakorda organiseerunud liiduks. Liit ja ringid on kehalise kasvatusel ja laskeoskusele nii kaugele arendanud, et meie politsei välismaade politseidega neil aladel korraldatud võistlustel on võitjatenähtavalt välja tulnud. Peale selle on need organisatsioonid suuremates keskustes — Tallinnas ja Tartus — kutsunud ellu palju kiitust ära teeninud politseiorkestrid. See kõik on nõudnud suuri kulusid, milleks need organisatsioonid on ise raha hankinud ja ametnikud oma

vähesest palgast teinud kulusid. Ka see oma algatuse töö ütleb midagi meie politseiametniku võimetest.

Politsei töö edukuse ja seadusepärasuse ja ametnike teenistusmoraali järelevalve. Töö edukuse ja seadusepärasuse järelevalve peavahendiks on olnud revideerimised. Kohalisile järelevalveametnikele, prefektidele ja komisaridele, on kohuseks tehtud peale üksikute revisjonide kindlate perioodide järel ja kindlate kavade kohaselt oma alluvaid revideerida. Politseivalitsus ise on omakorda toimetanud ootamatuid revideerimisi seal, kus ta korratuste üle teateid sai või mõnedel põhjustel neid võis oletada. Peale selle toimetab revisjone omaette riigikontroll. Edasi seadusepärasuse ja moraali suhtes teostub järelevalve ametnike peale esitatud kaebuste lahendamise kaudu. Revisjonide ja kaebuste selgitamise tulemusist on tehtud alati vajalikud järeldused: süüdlasile ametnikele määratud distsiplinaarkaristusi, nende hulgas niisuguseid karme nagu vallandamine ja alamale kohale paigutamine, ja suuremate süütegude kordadel eksijad kohtu alla antud. Kui arvata siia juurde veel kriminaalpolitsei töö järelevalvena prokuratuuri osa, kelle juhatusel sünnib iga üksiku kuriteo juhu selgitamine, siis võib öelda, et järelevalve on organiseeritud süstemaatiline ja põhjalik. Järelevalve töö tulemused on nii öelda käega katsutavad: administratiivkohtu ja järelevalve korras politsei peale antud kaebuste arv on võrratult vähem, revisjonide tulemused palju rõõmustavamad ja publiku hinnang politsei moraali, viisakuse ja vastutulelikkuse suhtes palju soodsam kui politseitegevuse algaastail.

Politsei majanduse korraldamise töö alal võiks teatavat huvi pakkuda politsei riiete, relvade ja liikumisabinõudega varustamise küsimus. 1918. a. novembrikuus, mil okupatsioonivõimud lahkusid, asus meie miilits tööle erariietes. Ainsaks ametitunnusmärgiks oli käeside, kusjuures ainult üksikud kandidid peale selle veel Kerenski-aegset mustast kalevist vormimütsi kollasest metallist, omavalitsuse vapiga ja ametiastmeile vastavate kuldpaelttega. Esimene vormiriietus võeti tarvitusele 1919 suvel. Et tol ajal miilits kuni 1920 alguseni majanduslikult allus omavalitsustele, ei suutnud kõik omavalitsused tasuta vormiriietust anda, mistõttu see muretseti ametnike kulul igakuuliste palgast mahaarvamistega. Sel esimesel vormiriidel oli väga vähe ühist praegusega. Müts: kapataoline roheline kõrge ääre ja sinise põhjaga, sirge lakk-nahast nokaga, märgiks vastava omavalitsuse vapp. Kuub: tumehallist riidest frentš, põõnaga. Püksid samast riidest, roheline kandiga. Palitu: vene sõduririidest, põõnaga, punutud karrast pagunid.

1920 Vabariigi Valitsus kinnitas uue vormiriietuse, mis läks lahku endisest ainult mütsi ja ametitunnusmärkide poolest. See oli esimene riietus, mis anti riigi poolt ja tasuta. Vahepeal olid veel mõned väikesed vormi muutmised, kuni 1926 võeti tarvitusele vormiriietus, mis 1932 ettevõetud vähemate muudatustega on tarvitusel

tänapäevani. Värvilise vastupidavuse, materjali kvaliteedi ja kandaja pikkuse põhjalikkude proovimiste järele on politsei saanud vormiriided, mis politseinikku rahva massi hulgast lubavad kergesti eraldada, on praktilised, lihtsad, kuid nägusad ja seejuures väga odavad: aasta varustuse komplekt maksab 120 krooni. Nii odavalt saab politseid varustada ainult selle suure hoole tõttu, millele politseivalitsus on rõhku pannud materjali värvi ja kvaliteedi valikul, materjali normide täpsel väljaarvutamisel ja valmistootamise organiseerimisel (oma töökoda jne.).

Vabariigi algpäevil olid meie politseil tarvitusel väga mitmesüsteemilised ja -kaliibrilised relvad, mis olid igalt poolt üle maa kokku korjatud ja mille jaoks ei leidunud küllaldaselt määralt laske-koona. Esimest korda varustati politsei ühtlaste tulirelvadega kergemat liiki „Mauser“-süsteemiliste püstolitega 1920 lõpul. Lühiajalise proovimise järele aga osutusid need ebakindlaks ja mitmeti puudulikuks, mispärast juba järgmisel 1921 tuli asuda politsei ümberrelvastamisele „Browning“-süsteemiliste automaatpüstolitega, kal. 7,65, mis on tarvitusel tänapäevani. Peale selle on iga politseinik varustatud inglise vintpüssiga, mõned politseiüksused kuulipildujatega ja üksikud koguni gaasirelvadega. Niinimetatud külmade relvadena on politseis olnud tarvitusel kortikud, mõõgad ja täägid, mis aga kõik pika peale on osutunud ebapraktilisiks. Kortikud kõrvaldati juba miilitsa ajal, täägid 1933. a. Mõök on jäänud püsima ratsapolitsei relvana ja osalt konstaablite ja neist kõrgemate ametnike „iluasjana“ piduliku riietuse juurde. Peamiseks külmaks relvaks on kujunenud kumminui, mis tarvitusele võeti 1933. Olgugi, et kumminui paljude riikide politseis oli ära proovitud kui otstarbekohane relv, ei sõandatud teda meil ennem tarvitusele võtta, kartes tema kurjasti tarvitamise juhtumeid, ja seepärast jäädes ootama kuni meie politsei koosseis oma intelligentsuselt veel areneb. Üheaastane praktika on näidanud, et see relv on õigetes kättesse antud: ei ole kartust, et teda kurjasti tarvitatakse.

Kuna liiklemisvahendeil politsei töös on suur tähtsus, on politseivalitsus püüdnud võimalust mööda varustada nendega politseiasutisi. Kahjuks on siamaale politsei eelarveid selles osas raha puudusel alati põhjalikult kärbitud, nii et siamaale on korda läinud politseiasutisi enam-vähem rahuldavalt varustada jalgratastega, mootorsõidukitega aga pooli üksusi kriminaalpolitseis, 2 poliit. pol. üksust ja 1 prefektuuri.

Üldbüroo jaguneb oma ülesannete kohaselt 3 alajaotusse: 1) passiosakond (3 ametnikku), 2) välismaalaste toimikond (3 ametnikku) ja 3) administratiivlaudkond (1 ametnik).

Passitoimikonna ülesandeks on Eesti kodanike varustamine välispassidega. Kuni 1. dets. 1918 andis välispasside välisministeerium, sellest kuupäevast kuni 27. jaan. 1919 — Siseministeeriumi passiosakond (alluvusega end. adm.-asj. peav.), siis jälle välisministeerium ja alates 1. jaan. 1922 lasub see ülesanne politseivalitsusel.

Välispasside andmine on iseenesest lihtne ülesanne, kuid rahvale sai passi saamine hõlpsaks alles 1930, mil Isikutõestamise ja liikumise seaduse alusel pandi maksma praegune välispasside andmise kord. Meie riigiasutiste töö kooskõlastamatuse tõttu oli passi saamine kodanikule tülikas ülesanne. Mitmed asutised on sellest huvitatud, et kodanik, kel mõned kohustused täitmata, riigist ei lahkuks, nii maksuasutised võlglaste suhtes, kaitsevägeasutised kaitseväge teenistuse suhtes, kohtuasutised kohtu ja eeluurimise all olemise suhtes ja politsei kuritegude selgitamise ja kriminaalkohtu otsuste täitmise suhtes. Kuna kõik vajalikud andmed neilt aladelt olid vastavates asutistes laiali ja ühte kohta koondamata, pidi kodanik need asutised läbi käima ja igalt muretsema tõendused, et väljasõiduks ei ole takistusi. Teiseks pahanduseks oli kodanikule see, et kui ta teatava tähtaja jooksul passisaamise momendist arvates ei sõitnud välja, pidi ta muretsema erilise väljasõiduviisa. Need tähtajad olid: alul 5 päeva, siis 1 kuu ja hiljem 2 kuud, ning olid ette nähtud selleks, et oleks võimalik väljasõitu takistada, kui vahepeal ilmnevad takistavad asjaolud. Praegu maksev kord on aga kodanikule hõlbus. Politsei, leppides kokku vastavate asutistega, on oma töö korraldanud nii, et kõik vajalikud andmed on vastaval politseikomissaril käepärast. Kodanikul ei ole muud tarvis kui võtta komissarilt vastav ankeetleht, see täita ja komissari vastava pealiskirjaga varustatult saata ühes passimaksuga passitoimkonnale passi kättesaatmiseks posti teel või koguni jätta passi tellimise mure komissari hooleks. Väljasõidulube ei nõuta. Pass on maksev väljasõiduks passi maksvuse aja jooksul.

On olnud kaebaid kõrgete passimaksude üle. Kuid see kõrgeks peetav maks ei olene kodaniku huvide ignoreerimisest või suurte sissetulekute ahnitsemisest. Küsimusel, kas käiakse välismail palju või vähe, on suur rahvamajanduslik tähtsus, ja seepärast iga riik jälgib tähelepanelikult, kas oma kodanike välismail käimiste ja välismaalaste poolt oma riiki küllastamiste arvud püsivad tasakaalus. Seda tasakaalustamist teostatakse muu seas ka passimaksude reguleerimisega. Paljudes maades on need maksud väga kõrged, mõnedes on nad olnud päris keelumaksudeks. Meie passimakse tuleb üksiku kodaniku huvide seisukohast vaadates tunnustada võrdlemisi väga tagasihoidlikeks.

Meie naaberriikide Läti ja Soome valitsustega on sõlmitud kokkulepped vastastikkuse alusel lihtsustatud sissesõidu kohta. 1925. a. Eesti ja Läti vahel sõlmitud kokkuleppe järgi on ühe riigi kodanikel võimaldatud teise riiki minna oma sisemaal maksvate isikutunnistustega. Viisat ei nõuta, kuid isikutunnistus olgu varustatud päevapildiga. 1929. a. Eesti ja Soome vahel sõlmitud kokkuleppe järgi on sissesõit vastastikku võimaldatud vastavate ametiasutiste poolt antavate reisikaartidega. Neid annavad Eestis politseivalitsuse passitoimkond, kõik prefektuurid ja kõik politseikomissarid. Maks on 1 kroon.

Välispasse on antud: 1919 — 1495; 1920 — 3287; 1921 — 3353; 1922 — 6112; 1923 — 6427; 1924 — 6165; 1925 — 7229; 1.I 1926—1.IV 27 — 6466; 1927/28 — 5734; 1928/29 — 5707; 1929/30 — 5012; 1930/31 — 3677; 1931/32 — 3200; 1932/33 — 2334; 1933/34 — 2701.

Eesti-Soome reisikaarte on antud: 1929/30 — 1240; 1930/31 — 3289; 1931/32 — 3848; 1932/33 — 4309; 1933/34 — 4647.

Välispasside arvu langus alates 1926. a. on seletatav peamiselt eeltähendatud Eesti-Läti ja Eesti-Soome kokkulepete mõjuga, osalt aga kitsendustega, mida tegi Siseministeerium välispasside andmisel väljarändamise palaviku aastail, mil Eestis tegutsevad välismaade laevaseltsid ja nende agendid kunstlikult õhutasid seda palavikku.

Välismaalaste toimkonna ülesandeks on välismaalaste sissesõidu-, peatus- ja töölubade andmise korraldamine, Eestis käijate või Eestis elavate välismaalaste kohta vajalike andmestike pidamine, nende andmestike käsitlemine (sissesõidu keeld, elamispiirkonna või peatusaja piiramine, väljasaatmine jne.) ja nii Eesti kui ka välisriikide kodanike üle riigipiiri liikumise üldine korraldamine.

Igasuguste lubade andmise alal välismaalastele on politseivalitsus püüdnud alati toimetada vastastikkuse põhimõtte järgi. Nii sissesõidu hõlbustuste, peatuslubade, registreerimise jne. ning nendega seoses olevate maksude küsimustes on püütud välismaalaste vastu tulla ainult niivõrd, kui võrd samu soodustusi antakse meie kodanikele vastavais välisriiges. Selle taktika tulemus on terve rida hõlbustusi meie kodanikele välismaal ja välismaalastele meil võrreldes endiste aastate olukordadega.

Seni on sellekohaste kokkulepete alusel kaotatud sissesõiduviihid järgmist riikide vahel: Austria (arvatud välja ühispassid), Hollandi (arvatud välja asumaad), Itaalia, Jaapani, Lichtenstein, Läti, Norra, Saksa (arvatud välja ühispassid), Soome (arvatud välja ühispassid), Šveits, Taani, Tšehhoslovakkia (arvatud välja ühispassid).

Samuti on ajajooksul kergenenud ka sissesõidutingimused. Alul võisid meie välisesitused oma äranägemisel lubada välismaalasi sisse sõita ainult 5 päevaks. Nüüd võivad nad lubada sisse sõita kuni kaheks kuuks.

Välismaalaste registreerimine, mis varem aastail välismaalasele oli väga tülikas toiming, on lihtsustatud sedavõrd, et ta välismaalasele üldse ei ole enam märgatav. Ka peatusloa hankimine välismaalasele on muutunud endiste aastatega võrreldes palju hõlpsamaks. Seda on võimaldanud vastastikused kokkulepped Eesti ja teiste riikide vahel, peamiselt kaubalepingud.

Kergemate ja lihtsamate sissesõidutingimuste tõttu hakkas alates 1926 välismaalasi rohkemal arvul Eestisse valguma. Et kaitsta oma kodanike huve, oli politseivalitsus sunnitud teiste riiki-

kide eeskujul abinõusid tarvitusele võtma, et välismaalased ei saaks siin teenistusse asuda meie kodanike arvel. Selleks pandi 1927 maksma Välismaalaste teenistusloa seadus, mille alusel välismaalasi, kes Eestisse tulnud pärast selle seaduse maksmahakkamist, ilma loata oli keelatud teenistusse võtta. Vahepeal süvenes terves maailmas majanduskriis ja kõikjal kasvas töötä inimeste hulk, mille tagajärjel välismaalaste teenistusvõimalusi igalpool veelgi piirati. Seetõttu tuli ka meil vastavalt talitada. 1932 pandi meil maksma uus Välismaalaste teenistusloa seadus, mis eelmisest erineb selle poolest, et ta laieneb kõigile välismaalasil, s. t. ka nende peale, kes juba enne seda seadust asusid Eestis. Uute juurdetulijate välismaalaste suhtes on Teenistusloa seadus täitnud oma otstarbe, kuid ammu siin asuvate suhtes ei ole see seadus annud just suuri tulemusi. Ei ole annud seepärast, et kui meie hakkaksime vallandama siin juba aastaid teenistuses olnud välismaalasi, siis järgneksid otsekohe vastavad sammud välisriikides meie kodanike kohta (paljudes riikides elab meie kodanikke rohkem kui samade riikide kodanikke meil). Kuid politseivalitsusel on õnnestunud hulgast võõrast töøjõust siiski lahti saada. 1927 ja 1928, kui tööpuudus üha teravamaks kujus võttis, politseivalitsus juhtis meie tööstusettevõtete tähelepanu asjaolule, et neis ettevõtetes liiga palju võõraid, peaaesjalikult vene pagulasi tööd leiavad. See andis tagajärgi ja tööle hakati võtma eeskätt oma kodanikke. Töötä jäänud pagulased hakkasid energilisemalt töövõimalusi otsima väljastpoolt Eestit, mis ka hulgal Rahvaste Liidu kaasabil toime läks. Seejuures etendas tähtsat osa hea kontakt politseivalitsuse ja Rahvaste Liidu pagulaste komitee voliniku vahel. Nii lahkusid Eestist 1927—1929 üle 2000 pagulase, siirdudes peaaesjalikult Prantsusmaale. Suur hulk pagulasi on astunud Eesti kodakondsusse. Praegu asub Eestis siiski veel umbes 9000 kodakondsuseta isikut, 1924 oli neid üle 18.000. 1922 oli Eestis välismaalasi (seal hulgas ka kodakondsuseta) umbes 25.000, praegu umbes 14.000.

Vabariigi algaastail ei olnud ülepiiri liikumine kuigi elav. Riikidevahelist liikumist takistasid mitmesugused tõkked: välispassid ja peaaesjalikult viisad. Elavamaks muutus ülepiiri liikumine alles siis, kui oldi saavutatud aja jooksul mitme riigiga vastastikkuse alusel kokkulepped viisata sissesõiduks. Eriti elavaks ja mitmekordseks muutus ülepiiri liikumine otsekohe pärast eelpooltähen-datud 1925 kokkulepet Eesti ja Läti vahel. Nii näiteks sõitis Eestisse sisse 1925. a. 36.300 ja Eestist välja 49.685 isikut. Pärast Eesti-Läti kokkulepet, mis hakkas maksma 1. dets. 1925, sõitis Eestisse 1926 jooksul 127.120 ja Eestist välja sama aja jooksul 129.029 isikut.

Samuti kasvas rohkem kui kahekordseks Eesti-Soome vaheline liikumine pärast 1929 sõlmitud Eesti-Soome kokkulepet.

Eestisse on sõitnud sisse ja välja (Eesti kodanikke ja välismaalasi kokku):

Sisse:			Välja:		
1923	—	35.879	1923	—	30.336
1924	—	39.719	1924	—	38.068
1925	—	36.300	1925	—	39.685
1926	—	127.120	1926	—	129.029
1927	—	194.070	1927	—	195.126
1928	—	246.556	1928	—	247.177
1929	—	257.823	1929	—	258.862
1930	—	251.597	1930	—	251.292
1931	—	264.491	1931	—	262.207
1932	—	193.678	1932	—	194.666
1933	—	194.883	1933	—	194.992

Administratiiv-laudkonna ülesandeks on igasuguste lubade andmine, mida siinemaale on peetud otstarbekohaseks jätta keskastutise ülesandeks osalt mõnede kategooriate tähtsuse pärast, osalt loasaamise palvete ühtlase ja erapooletu otsustamise võimaldamiseks, näit. joogikohtades avalikkude ettekannete, vahetalituse- ja komisjonikontorite, karistatud isikute keelupiirkonnas elamise jne. load.

Viimase kümne aasta jooksul on antud:

Korjanduslube:		Näitemüügilube ühes korjandusega:	
1924	— 235	1924	— 294
1925	— 192	1925	— 249
1926/27	— 245	1926/27	— 349
1928/29	— 229	1928/29	— 295
1929/30	— 283	1929/30	— 322
1930/31	— 357	1930/31	— 327
1931/32	— 378	1931/32	— 315
1932/33	— 476	1932/33	— 343
1933/34	— 523	1933/34	— 476

Loteriilube:			
1924	— 178	luba	Kr. 899.355 väärtuses
1925	— 126	„	„ 152.681 „
I.I 26—1.IV 27	— 152	„	„ 420.162 „
1927/28	— 145	„	„ 429.479 „
1928/29	— 161	„	„ 734.225 „
1929/30	— 189	„	„ 660.414 „
1930/31	— 231	„	„ 1.017.697 „
1931/32	— 182	„	„ 533.453 „
1932/33	— 254	„	„ 782.266 „
1933/34	— 233	„	„ 478.540 „

Kokku: 1851 luba Kr. 6.108.272 väärtuses

Sama aja jooksul on antud lube laskeriistadega kauplemiseks 1197, laskeriistade sisseveoks ja veoks raudteel — 3079, lõhkeainete ostmiseks ja raudteel vedamiseks — 4663. Laskeriistade kandmise ja hoidmise lube on tühistatud 489.

Tuletõrje asjandus. Kuna paljudes välisriikides on korraldatud riigi ja omavalitsuse poolt ülevälpeetav tuletõrje, mis nõuab riigilt ja omavalitsustelt väga suuri väljaminekuid, on meie tuletõrje rajatud peaaegu täielikult kodanike vabatahtlikule seltskondlikule tööle. Kuni 1924. a. ei ole ükski riigiasutis midagi nimetamisväärselt ära teinud tuletõrje asjanduse korraldamisel, ega lugenud ükski neist ennast tema päriskorraldajaks. 1924 võttis Riigikogu vastu Siseministeeriumi poolt algatatud Tuletõrje seaduse, mille järgi tuletõrje asjanduse üldine juhtimine ja korraldamine kuulub Siseministrile. Seda juhtimist ja korraldamist teostab Siseminister politseivalitsuse kaudu, kes omakord on sel alal kasutanud ka politsei kohapealseid asutisi.

Vabatahtlikud tuletõrjeorganisatsioonid olid küll ühinenud liiduks ja see liiduorganisatsioon on ka palju tänuväärt tööd ära teinud tuletõrje arendamise alal, korraldades tuletõrje kongresse, andes välja tuletõrje häälekandjat, instrueerides kohapealseid organisatsioone alaliste instruktore kaudu, algatades kasulikke uuendusi tuletõrje alal, luues väga hea eduga töötava, kohalisi üksusi tuletõrjeabinõudega varustava organisatsiooni jne., kuid kasi aine line jõud ei võimaldanud vabatahtlikule tuletõrjele üksi ja oma jõul *ajanõuete kohast edenemist*. Seepärast pidi riik siin abi korraldama. Tuletõrje seaduse järgi on omavalitsused kohustatud igal aastal määrama kuludeks tuletõrje alal: linna- ja aleviomavalitsused vähemalt ½% ja maa- ja vallaomavalitsused vähemalt ¼% oma kulude eelarvest. Politseivalitsuse eelarve järgi on tuletõrjele mitme aasta jooksul määratud vähemaid toetusi, kokku 5.000—10.000 kr. aastas. Siseminister on muretsenud mitme aasta jooksul riiklikest summadest tuletõrje liidule palgalise instruktoriga. Tunduvalt aga paranes võimalus aidata nooremail tuletõrjeorganisatsioonel jalgu alla võtta ja virgutada uute organisatsioonide tekkimist selleaegse Kohtu- ja Siseministri algatatud Tuletõrje toetamise maksu seaduse maksimahakkamine 1932 lõpul. Selle seaduse järgi mak sustatakse lepingud tule, plahvatuse ja pikse vastu kindlustamise kohta, ja laekunud summad antakse üle tuletõrje toetamiseks tuletõrje kapitali deposiiti. Kapitali sissetulek sellest maksust on ligikaudu 40.000 krooni aastas, mis politseivalitsuse juures asuva tuletõrje kapitali komitee otsusel ja Siseministri kinnitamisel jaotatakse kaks korda aastas tuletõrjeorganisatsioonide toetuseks.

Politseivalitsus on tuletõrje alal oma asjaajamise korraldanud nii, et tal alati on käepärast täieline ülevaade meie tuletõrjeorganisatsioonide võrgust kuni niisuguste detailideni, nagu iga üksiku organisatsiooni tuletõrjeabinõude hulk ja nende seisukord, aine line olukord, liikmeskond, väljaõppetöö jne. Seesuguste andmestike varal on suudetud süstemaatiliselt toetusi suunata sinna, kus nad kõige otstarbekohasemalt täidaksid oma ülesannet, uute organisatsioonide tekkimist aktiivselt soodustada seal, kus nende järgi tarvidus kõige suurem jne. Et edukamalt oma ülesandega toime tulla, on politsei-

valitsus võtnud ametisse ametniku, kes on välismaal vastavais õppeasutis saanud tarvilise ettevalmistuse. Oma töös tuletõrje ala korraldamisel on politseivalitsus arvestanud olukorda, et meie oludes on vabatahtlik liikumine see alus, peamiselt millel meie tuletõrje veel paljude tulevaste aastate jooksul tegutseb, sest riiklikku tuletõrjet meie riik vist niipea ei suuda luua ega üleval pidada. Seepärast on ka püütud mitte kroonulike kitsenduste ja käskude varal valitseda tuletõrjet, vaid hea nõu ja ainelise jõuga seda vaba tööd toetada, mis meie tuletõrjet on siia maale kannud. Rõõmustaval viisil on meie tuletõrje meie Vabariigi päevil aina arenenud, nii et nüüd on juba 38.000-meheline vabatahtlik töövägi valvel kodanike vara kaitsmisel.

Et lugejat mitte koormata paljude arvude tsiteerimisega, toome mõned üksikud, mis valgustavad meie tuletõrje arengut.

Eestis oli tuletõrjeorganisatsioonid: 1919, 1920 — 143; 1924 — 191; 1929 — 383; 1. V 1934 — 599.

Neil organisatsioonidel oli tuletõrjeabinõude hulgas:

	1. I 1929	1. V 1934
tooberpritse	197	527
käsipritse	888	1248
auto- ja mootorpritse	48	117
aurupritse	29	19

Kui tuletõrje areng samas tempos jätkub, on väljavaated sel alal head.

Välispolitsei.

Meie välispolitsei iseäraldus, võrreldes suure enamuse välisriikide politseidega, on tema ülesannete mitmekesisus. Peale puhtpolitseiliste ülesannete — avaliku julgeoleku, avaliku korra ja avaliku rahu alal — on meie välispolitsei Vabariigi algpäevist kuni siia maale tegelenud ülesannetega, mida mujal maailmas harilikult ei loeta politsei omadeks, nii et politsei on saanud peaaegu kõigi ministriumide kohaliseks agendiks. Selle nähte vastu on 15 aasta jooksul tihti sõna võetud ajakirjanduses ja Riigikogu komisjonides, on teiste riigiasutuste poolt nõutud politsei vabastamist neist ülesannetest ja ka politseiametkonnast on tulnud seesuguseid soovialdusi. Politsei keskjuhatus on aga igakord, kui küsimus ametlikult on tulnud arutusele, suutnud ära näidata, et politsei ülesannete piiramine puhtpolitseilistega ei ole meie oludes otstarbekohane. Kui teataval alal politsei rahvale on kättesaadavam, kui politsei seda ülesannet kiiremini, paremini ja, mis väga tähtis, odavamini suudab täita kui mõni teine asutis, tuleb see ka politsei peale panna, kui see aga politsei päristööd ei takista. Et kõrvalülesanded alati teatavas määras takistaksid puhtpolitseilist tööd, ei ole õige. Just nende kõrvalülesannete tõttu suudame üle riigi pidada nii rahuldava tihedusega politseivõrku, nagu ta seda praegu on. Nende kõrvalülesannete täitmine nõuab üle poole meie välispolitsei tervest tööhulgast. Kui need ära langeksid, tuleks välispolitsei võrk teha poole hõ-

redamaks, seega ka rahvale hoopis raskemalt kättesaadavaks, ja sel teel kokkuhoitud rahaga moodustada nende ülesannete täitmiseks eri aparaadid. Julgeoleku, korra ja rahu asjale oleks aga seesugune politseivõrgu hõredakstegemine väga kahjulik.

Nii on meie politsei püüdnud siinamaale mitte ainult kurjategejaid ja üleastujaid ning korra ja rahu eest hoolitsenud, vaid selle töö kõrval teinud ka määratu suure hulga muud kasulikku tööd. Nagu mõnes eramajapidamises üksiteenija, nii on meie Vabariigis politsei täitnud ülesandeid, milleks mujal peetakse ametis erilisi tööjõude ja kantakse tunduvalt suuremaid väljaminekuid. Need kõrvalülesanded on tekitanud politseiametnikele mõnestki küljest raskusi. Näiteks, ametnikelt nõutavate teadmiste hulk on väga suureks kasvanud. Ametnikke ei saa muidu tööle panna, kui pärast põhjalikku ettevalmistamist politseikoolis, kus ametnik kaunis põhjalikult peab tundma õppima seadusi ja määrusi ka niisugustelt aladelt, nagu tsiviilprotsessi, kaitseväge teenistuse, aktsiisi, tolli ja teiste riigi kui ka omavalitsuse maksude, hoolekande, tervishoiu, veterinaar-, põllumajanduse, metsanduse, tööstuse, kaubanduse, ehitiste jne. alad. Töö keerulikkusele vaatamata on politsei oma ülesannetega väga hästi toime saanud. Nii on meie Majandusministeerium väga rahul politsei tööga maksude sissenõudmise alal, sest maksud laekuvad politsei kaudu väga rahuldavalt ja sissenõudmise aparaat on odav. Edasi, mõned neist ülesandeist kipuvad takistama politsei püüet muuta normaalsemaks ja sõbralikumaks publiku ja politsei vahekordi. Vene ajast on politsei vastu rahval jäänud mingi „hammas“, mis küll meie ajal on peaaegu kadunud, kuid siiski ei saa öelda, et vahekord oleks nii sõbralikuks muutunud, nagu ta seda peaks olema. Vahekordi rikuvad politsei niisugused tülikad kohused, nagu maksuvõlgade sundsissenõudmine, iseäranis aga 1929. a. alates politseil lasuvad kohtupristavite ülesanded. Kohtupristavi vastu ei ole sel osal publikul, kel temaga tuleb tegemist teha, kuigi sooje tundeid. Seepärast ei pea politsei sellest ülesandest kuigi palju

Mis puutub välispolitsei enda poolt alustatud toimetusi ja erasisikute poolt vahetult politseisse pöördumist, siis 1932/33 aruande järgi oleks neist nimetada tähtsamatena: protokolle ja juurdlusi mitmesuguste süütegude puhul — 67.034; teadaandeid avalikest ettekandeist — 26.336; teadaandeid koosolekuist ja kongressist — 9.327; välismaalaste registreerimise ja peatuslubade andmise alal — 32.233; mitmesuguste lubade ja tunnistuste väljaandmise alal — 44.333; majanduse ja koosseisude alal umbes — 20.000, kokku ümmarguselt — 200.000.

Ei oleks huvituseta vaadelda välispolitsei tööd lähemalt kõigis üksikasjus, kuid arvestades käesoleva kirjutuse mahtu, heidame pilgu ainult tähtsamatele neist ja sedagi ainult 1932/33 aruande järgi (1933/34 aruanne on alles kokku võtmata).

Nii oli 1932/33 välispolitseile sissenõudmiseks antud maksuvõlgade kogusumma Kr. 4.990.112.—. Selle suure summa sissenõudmiseks tuli kirjutada võlgnike varandusi üles 36.978 juhul, kuid varanduse müügiga lõppes asi tegelikult ainult 3.842 juhul. Samal aastal tuli välispolitseil täita 22.018 juhul kohtupristavi aset tsiviilkohtu otsuste täitmise alal, kusjuures nõudmiste kogusumma võrdus Kr. 509.361. Sellega oli 22.000 väikesele võlgnikule võimaldatud oma kohuseid täita (ehkki sunniviisil, kuid on teada, et sageli ei jää võlg õigeaks ajaks tasumata mitte hoolimatuse tõttu, vaid kibeda kitsikuse pärast) 2 kuni 3 korda vähemate kuludega kui sama võla sissenõudmine oleks maksuma läinud kohtupristavite käes. Kuna aga kohtuotsuste täitmise toiming on seotud keerukate vorminõuetega, siis politsei töö juurdekasvu sel alal võiks võrrelda umbes 60.000 maksuvõla nõudega administratiivkorras. Samal aastal välispolitseil tuli täita 44.757 kriminaalkohtu otsust, mille järgi trahvisumma võrdus Kr. 378.010.—, ja 6.874 admin.-võimude poolt määratud karistust trahvisummaga Kr. 26.245. Selle töö kõrval tuli samal politseil mõelda korrapidamisele 26.336 avalikul ettekandel ja 9.327 koosolekul ja kongressil, aasta jooksul ette võtta 11.183 läbiotsimist ja toimetada trellide taha 19.009 seaduse- ja korrarikujat. Viimase ülesande täitmisel tuli tarvitada 35 juhul laskeriista, mil puhul 1 juhul asi lõppes ametniku haavata saamisega vastastikusel laskmisel.

Välispolitsei poolt toimetatud protokollide ja juurdluste arv on eespool juba mainitud.

Meil on mõnigi kord kuuldavale toodud arvustusi, nagu oleks meie politsei koosseis liiga suur, suurem kui vene valitsuse ajal. Siin on aga tegemist suure eksitusega. Vene ajal oli praeguse E. Vabariigi territooriumil ametis kokku 2.186 politseiametnikku, nendest praeguse välis- ja raudteepolitsei alal 2.154 ametnikku. Nagu juba eespool näidatud, on meie politsei koosseis praegu 1.736 inimest, seega 450 inimest vähem kui vene ajal; välis- ja raudteepolitseis ametnike üldarv — 1469; seega 685 inimest vähem kui vene ajal. Kui nüüd võtta arvesse, et vene ajal välispolitsei maal oli

peaaegu täiesti vaba maksude sissenõudmisest, rääkimata kohtu-
pristavite ülesannete täitmisest, koosolekud ja ettekanded peaaegu
keelatud, rahval mitmesuguste riigiasutistega mitu korda vähem
tegemist kui praegu, siis peaks selge olema, et meie politsei on pal-
ju odavam ja vajaliku tööga mitu korda enam koormatud kui seda
oli veneaegne politsei. Ligikaudu samadele tulemustele jõuame ka
siis, kui võrdleme meie politsei arvulist koosseisu ja töökoormatust
paljude teiste maade praeguste politseidega.

Vastavalt ülesannetele on püütud kujundada ka välispolitsei
organisatsiooni, väljudes seejuures juhtmõttest: organisatsioon olgu
lihtne, tegevusnõuetele vastav ja odav.

Teatava ametkonna organisatsiooni lihtsus on peamiselt
sellest, kuipalju tal on juhtivaid asutisi ja kuidas tegelik juhtimine
nende vahel on jaotatud. Selles mõttes saavutati meie politsei suhtes
kõige suurem edu, nagu juba varem mainitud, politsei riigista-
misega, mis tegelikult läbi viidi 1920. Endise kahe peremehe —
omavalitsuse ja riigi — asemel, kelle vaated politsei arendamise
küsimustes ähvardasid lahku minna, allutati politsei ainult ühele
peremehele, keskvalitsusele. Siit peale muutus politseiaparaadi
juhtimine tunduvalt ühtlasemaks, mis veelgi täienes kõigi politsei-
harude koondamisega ühise keskkoha alla 1924. Meie välispolitsei
komplekteerimises, samuti relvastuse, varustuse ja väljaõppe küsi-
mustes tähendas see asjaolu otse murrangut paremusele. Samuti
avanesid sellega lähedamad võimalused politseivõrgu otstarbekoha-
semaks reguleerimiseks üle riigi.

Et ametkonna organisatsioon vastaks tema ülesannete nõuetele,
selleks on ühelt poolt vaja, et vastava kompetentsiga ametnikud
oleksid rahvale vajaduse korral küllalt kättesaadavad ja et nende
tööpiirkonnad vastaksid ametniku või nende kogu normaalsele töö-
võimele, teiselt poolt aga, et juhtivad ja järelevalvet teostavad asu-
tised ja ametnikud ei kaotaks vahetut sidet juhitavatega. See on
alati olnud raskemaid probleeme välispolitsei organisatsiooni juures,
kuna tema lahendamisel tuleb arvestada veel väga mitmesuguste
väliste teguritega. Näiteks on siin mõõduandvad rahva tihedus, ma-
janduslik läbikäimine, teed ja üldised liiklemisvahendid, üldine ad-
ministratiivne jaotus, teatavas määras ka rahva kultuuriline tase ja
jõukus (kehvemates nurkades on politseil näit. maksude nõudmisi
palju rohkem ja tegelik sissenõudmine palju raskem kui jõukama-
tes) ning, mis peaasi, riigikassa kandejõud. Siin on püütud teha,
mis olemasoleva koosseisu juures võimalik. Riigikassa paraku ei
ole saanud anda raha koosseisude vajaliseks suurendamiseks, vaid
otse selle vastu on sundinud politseid viimastel aastatel järjekind-
lalt oma olemasolevaidki koosseise kärpima.

Mis puutub aga meie välispolitsei organisatsiooni odavusse, siis
see on täiel määral saavutatud. Osalt, nagu öeldud, raha puudu-
sel isegi hädavajaliste tarvete arvel, kuid väga palju ka kohapeal-
sete asutiste otstarbekohase ümberkorraldamise teel. Näit. oli meil

Vabariigi alul 15 politseiülemat ja 14 abi, mis peamiselt oli tingitud politsei suuremate üksuste sõltuvusest maakondadest. Nüüd on neist jäänud järele 7 prefekti ühe abiprefektiga ja 1 raudteepolitsei ülemkomissar. Seega endise 29 kõrgema ametniku asemel 9, rääkimata kokkuhoiust, mis saavutatud nende kantseleiametnike ja ametiruumide ülevalpidamise arvel. Kuid praegugi on meie 7 prefektuuri piirid seotud maakondade piiridega. Politsei üksuste territoriaalne jaotus oleks ammu tulnud ümber teha praegusaja nõuetele vastavaks, arvestamata maakondade piire, millel on jäänud veel vaid ajalooline tähtsus, kuid mitmelt poolt sellele vastuseismise tõttu ei ole see siamaale korda läinud. Samuti on vähendatud komisсарide ja abikomissaride arvu 99-lt 71-le, ilma et selle all oleks kannatanud juhtimine ja alluvate tegevuse kontrollimine. Kui siis juurde arvata veel asjaolu, et meie välispolitsei täidab ülesandeid, milleks mujal peetakse ülal eriametkonnad, näit. maksude sisse nõudjad, teadaannete ja kutsete kättetoimetajad jne., täites selle juures veel üsna rahuldavalt oma puhtpolitseilisi ülesandeid, siis ei saaks keegi väita, nagu oleks meie politseikorraldus kallis.

Kriminaalpolitsei.

Kriminaalpolitsei ülesandeks on ainult kuritegude jälitamine ja ärahoidmine, olles vaba kõigest muust politseitööst. Nagu juba eespool öeldud, asutati ta praegusel kujul 1920. Enne seda Tallinnas ja Tartus tegutsenud väikeste kriminaalosalakondade tegevus piirdus ainult suuremate kuritegude jälitamisega oma asukoha linna piires. Nüüd laiendati kriminaalpolitsei võrk ühetasaselt üle terve riigi territooriumi ja suurendati tunduvalt tema koosseisu (veneaegse 26 ametniku asemele pandi ametisse 285 ametnikku + 14 ametnikust koosnev peavalitsus).

Suurendatud koosseisuga kriminaalpolitsei võrgu loomise põhjustas see tõsine asjaolu, et meil kuritegevus üleelatud sõdade ja valitsusvõimu vahetuste tagajärjel, nagu teisteski sõjast läbikäinud maades, oli paisunud kohutavalt suureks ja muutunud kardetavalt julmaks. Röövmõrtsukatööd, röövimised ja riisumised olid igapäevased nähted, pea kõikjal üle maa tegutsesid roimarite salgad, kodanike isiklik ja varanduslik julgeolek oli sama hästi kui kadunud. Siin oli vaja erakordseid abinõusid iga päevaga kasvava pahe mahasurumiseks, ja selleks loodi eriline puhtkuritegevuse vastu võitlust pidav aparaat.

Kuna peale spetsialiseerumise jälitamistehnika alal kriminaalpolitsei edukaks tööks on vaja veel võimalikult tihe kontakt kõigi ametnike vahel ja vajadus juhtida ametnikke kiires korras ja vastavas arvus sinna, kus toimunud järjekordne kuritegu, siis ei saadud krim.-ametnikke välispolitsei eeskujul jaotada üksikult väikestesse raioonidesse, kus nad oleksid küll olnud rahvale kättesaadavamad, vaid neid tuli paigutada meeskondade kaupa suurematesse keskustesse, milleks, arvestades meie liiklemisvõimalusi, valiti maakonna-

linnad ja Narva. Iga meeskonna etteotsa seati komissar, kes vahe-
tult allub politsei keskjuhatusele.

Peab tunnustama, et vastloodud kriminaalpolitsei seisukord ei
olnud alul kuigi hiilgav. Peale eriliste vaimuannete, huvi ja püsi-
vuse vajab töövõimeline kriminaalametnik veel hulga eriteadmisi,
suurt vilumust ning oma tööpiirkonna põhjalikku tundmist. Seesuguseid
valmisametnikke polnud aga kustki võtta. Tuli võtta ametisse
isikuid, kes selleks avaldasid soovi; sooviavaldajaid ei olnud
aga kaugeltki nii rohkel määral nagu praegu, ja seetõttu oli valik
õige kehv. Kuid ometi suudeti poole aastaga meeskonnad igalpool
kokku seada ja tööle asuda. Ja mida jättis soovida üksik ametnik,
seda täiendas nende suur koguarv. Kes jälgis tollaegseid päeva-
sündmusi, see mäletab, et need krim.-politsei tegevuse osas kaunisti-
tigi sarnanesid sõjateadetele. Kahevõitlused relvastatud roimarite-
ga kui ka vormilised lahingud roimarjõukudega olid kaunis sageda-
sed asjad. Ja seesugune olukord kestis ligi neli aastat. 1923 oli
meil kuritegevuse suhtes murrangu aastaks. Seal peale algas vä-
henemine ja seda rõõmustaval viisil just raskema kuritegevuse —
tapmiste ja röövimiste arvel. Kriminaalpolitsei oli saanud seisukor-
ra peremeheks.

Olgu tähendatud, et eespoolkirjeldatud võitluses erakordse ku-
ritegevusega ka välispolitseil on suured teened, kes omalt poolt krimi-
naalpolitseid pea igal sammul tõhusalt toetas ja seda ka praegu
jätkab.

Kriminaalpolitsei eduka tegevuse tingimusiks on peale tubli
meeskonna veel head sideabinõud — kiired liikumisvahendid, tihe
telefonivõrk, mitmesugune tehniline varustus ja registratuuriand-
med kuritegelisest elemendist elukutseliste kurjategijate silmaspi-
damiseks. Esimesil aastail oli meie krim.-politsei neist sama hästi
kui lage, kuid ajajooksul on siingi ära tehtud, mis oli võimalik.
Praegu on pooled krim.-pol. üksustest varustatud mootorsõidukite-
ga, peaaegu iga mehe jaoks on olemas jalgratas, telefonivõrk on
tublisti tihenunud, meeskonnad on varustatud eriliste kohvrite ja
taskutega, mis sisaldavad hädavajalisi tehnilisi abinõusid, ja meie
praegused krim.-pol. kartoteegid ja teadetekogud sisaldavad mitme-
külgeid andmeid kõigest meil tagaotsitavaist kurjategijaist.

Ka meeskonna kvaliteedi suhtes on asi aja jooksul tublisti pa-
ranenud. Koosseise on täiendatud järk-järgult uute jõududega, kel-
le valikuks aja jooksul on avanenud kord-korralt ikka paremad või-
malused. Muuseas politseide ühendamisest saadik ühe ministeeriumi
ja peavalitsuse alla avanes võimalus kriminaalpolitseist paigutada
välispolitseisse ametnikke, kes täies määras ei omanud kriminaal-
politsei ametnikele nõutavaid omadusi, ja välispolitseist juurde
tuua neid ametnikke, kes nende omaduste poolest paistsid silma.
Kahjuks on välispolitseist kriminaalpolitseisse minna soovijate arv
väike, sest võrreldes töö rohkuse ja raskusega on krim.-pol. palgad
enam kui tagasihoidlikud. Ühes meeskonna väljaõppe, vilumuse

ja loomupärase kõlvulikkuse taseme tõusuga ühelt poolt ja varustuse täiendamise teisel poolt oli võimalik tunduvalt vähendada esialgset suurt koosseisu. 1920. a. 299 ametniku asemel on praegu kriminaalpolitsei koosseis kõigest 149. Selle juures on huvitav märkida, et 299-meheline koosseis jõudis võtta oma toimetusse ainult umbes 12.000 juurdlust aastas (ülejäanudid selgitas välispolitsei), avastades kurjategijaid 55 juhul sajast. Peaaegu 50% vähendatud koosseis jõudis aga 1930 toimetada ümmarguselt 15.000 juurdlust, kusjuures avalikukstegemise protsent oli 70. (See avalikukstegemise % on keskmine kõigi kuriteoliikide kohta. Suuremate kurit. avastamise % on olnud alati suurem, näit. tapmistest 95—98, mis on ühtlasi parimaid kogu maailmas.) 1930 oli töötulemustelt meie krim.-pol. hiilgeaasta. Siit peale on järjest kasvanud krim.-pol. toimetusse juhitud juurdluste arv, ulatudes 1933 ligi 21.000. Põhjusteks on asjaolu, et välispolitsei uute juurdetulnud koormatuste tõttu on krim.-politsei abistamisest pidanud tagasi tõmbuma ja et teisest küljest, eriti varguste ja teiste varanduse vastu sihitud kuritegude arv viimastel kriisiaastatel on märksa kasvanud. Sellega käsikäes võib kahjuks panna tähele avalikukstegemise protsendi järjekindlat kahanemist, näiteks endise 70% asemel 1933 kõigest 58%. Viimane asjaolu sunnib tõsiselt mõtlema krim.-pol. koosseisu suurendamisele, milleks juba ongi asutud otsima ainelisi võimalusi.

Võrreldes meie krim.-pol. töötulemusi paljude välismaa krim.-politseide aruannetega, võib rahuldusega konstateerida, et meie selle poolest ei seisa rea lõpus, vaid hoopis vastupidiselt — esimeste hulgas, vaatamata sellele, et meie krim.-pol. iga võrrelduna teistega ei ole kuigi pikk ja et meie krim.-politsei on rohkem ülekoormatud kui kuskil mujal. Seejuures oleme meie igal sammul pidanud arvestama kulude kokkuhoidu ja murdma pead, kuidas lihtsate abinõudega saavutada oma eesmärgi. Kui näit. Berliinis krim.-ametnikud tapmise puhul terve hulga asjatundjate saatel sõidavad kohale suures tõldautos, mis sisaldab väikese moodsa laboratooriumi, siis nende ametivend Eestis tihti väntab üksi kohale jalgrattal, seljas nahkpaun, mis sisaldab ainult kõige hädavajalisema tehnilise varustuse. Kuid — paranevad ajad, paraneb kindlasti mõneski suhtes ka krim.-politsei seisukord.

Poliitiline politsei.

1. mail 1920 asutati kaitsepolitsei peavalitsus Siseministeeriumi juures, kelle ülesandeks oli riigivastase kuritegevuse vastu võitlemine. Enne seda, Vabadussõja ajal, lasus riigi sisemise julgeoleku kaitse poliitilise politsei praeguse töö suuremas osas kaitsevägede staabil. Kaitsepolitsei peavalitsus likvideeriti juunis 1924. Riigi sisemise julgeoleku kaitse ülesannete täitmiseks moodustati poliitilise politsei osakond politseivalitsuse juures. Särasena tegutseb ta ka praegu. Kohtadel asuvad poliitilise politsei komissarid oma ametkondadega, kusjuures kogu riigi territoorium jaguneb viide ossa komissari asukohtadega: 1) Tallinnas — piirkonnaga

Tallinna linn, Harjumaa, Läänemaa ja Saaremaa ühes linnadega,
2) Narvas — Narva linn, Virumaa ja Järvamaa ühes linnadega,
3) Tartus — Tartu linn, Tartumaa ja Valgamaa ühes linnadega,
4) Petseris — Petserimaa ja Võrumaa ühes linnadega ja 5) Pärnus
— Pärnumaa ja Viljandimaa ühes linnadega.

Kaitsepolitsei asutamise ajal 1920 olid mälestused tsaarivalit-
suse sandarmitest ja nende töömeetoditest kõigil värskelt meeles.
Seda hinnangut kiputi asutatud kaitsepolitseile juba ette automaat-
selt üle kandma ja koguni paljud riigitegelasedki pahandasid avalik-
kult, et sarnane asutis üldse loodi meie demokraatlikus Vabariigis.
Isegi revolutsioonialal tarvitusele võetud miilitsa nimetuse asenda-
mine politsei nimetusega tundus paljudele kontrrevolutsioonina, rää-
kimata siis veel kaitsepolitsei loomisest, kelle nimigi väga sarnanes
„ohrankale“. Kui Eesti riik oleks sündinud revolutsioonis, siis ka
kaitsepolitsei oleks kujunenud revolutsiooni saavutuste kaitsepara-
aadist ja sellisena oleks ta omandanud laialistes hulkades populaar-
suse. Eesti riik aga sündis sõjas, mille võitja oli kaitsevägi ja kelle
ülesannetest rahutegemise järele eraldati riigi sisemise julgeoleku
kaitse osa, mis avalikkusele sõjaoludes oli jäänud tundmatuks, ja
moodustati uus vastav asutis.

Sarnases olukorras asuti riigi julgeoleku kaitseparaadi loomi-
sele: koosseisu komplekteerimisele, töömeetodite leiutamisele ja
avaliku arvamise poolehoiu võitmisele. On arusaadav, et sarnaste
eelduste juures oli võimalik rakendada sellele tööle ainult üksikuid
häid tööjõude, ja neist on mitmedki asutises püsinud tänapäevani.
Suurem osa aga ei olnud kohane materjal ja neil on tulnud ruumi
anda uutele jõududele.

Terav, arvustav suhtumine poliitilise politsei töösse, eriti tema
algaastail, parlamendi, ajakirjanduse ja seltskonna poolt on olnud
selle asutise arenemisele suureks kasuks, vaatamata sellele, et asja-
liku arvustuse kõrval on tulnud kuuldavale ka ülekohtuseid kaht-
lustusi ja süüdistusi.

Kuna „sala“ politseides, mis tegutsevad konspiratiivselt, on
mujal maailmas tihti võidud tähele panna korruptiivsete nähete
esiletulekut, on politseivalitsus oma ülesandeks pidanud erilist rõh-
ku panna poliitilise politsei koosseisu kõlblise ja tööoskuse tasapin-
na tõstmisele, otstarbekohaste töömeetodite leidmisele ja töö ja te-
gevuse üle põhjaliku järelevalve ja kontrolli teostamisele. Kõige
muu hulgas on selle juures eriti rõhutatud täielikku objektiivsust
legaalsete poliitiliste parteide suhtes provokatsiooni täielikku eita-
mist ja seaduste täpset täitmist.

Neist vajadusist ja ka poliitiliste kuritegude iseäraldusist tin-
gituna on sel alal keskastis palju suuremal määral kohapealsete
asutiste puht jooksvas töös töötanud kaasa ja seda jooksvat tööd
juhtinud, kui politsei teistel aladel.

Oleks huvitav poliitilise politsei tööd ja selle arenemist lähe-
malt vaadelda, kuid kahjuks siin see ei sobi, sest poliitilisel polit-

seil tuleb edasi tegutseda ja tahes-tahtmata arvestada teatavaid konspiratiivsuse nõudeid. Üldiselt aga märgime ära, et see aparaat on korras.

Mida arenenum on kodanik ja mida rohkem on temal vabadusi, seda kohustusrikkam on politsei töö. Kodanik oma vabadusi kasutades on muutunud hulga nõudlikumaks ametivõimude vastu, kui ta seda oli enne Eesti iseseisvuse aega, mis omakorda nõuab politsei-ametnikult väga täpset kohustuste ja seaduste tundmist ja nende austamist.

Tervet meie politsei siimaalset arenemist vaadeldes peame tunnustama, et meie politsei selle uue aja vaimuga on läinud kaasa ja kiiresti edu poole sammunud. Endistest aegadest pärit olevad pahed, nagu toores ja hoolimatu käitumine, seesugused korruptiivsed nähted, nagu seadusevastane „kõrvvalt teenimine“, püüd omal käel võimutseda jne., on peaaegu täiesti kadunud. Meie võime öelda, et Eesti politsei lühikese ajaga on jõudnud samale tasemele kui Lääne-Euroopagi politseid ja meil ei tarvitse sugugi tagasihoidlikud olla enese vääristamisel ja sellest küljest võrdlemisel vanemate kultuurriikidega.

Perekonnanimede ja nimede eestistamisest uue Nimekorralduse seaduse järgi.

Oskar Angelus

13. juunil s. a. pandi Riigivanema poolt dekreedina maksma Nimekorralduse seadus (RT 52—1934), selle seaduse maksmahakamisega (30. juunil s. a.) kaotasid maksvuse Perekonnanimede võtmise seadus (RT 11—1926) ja Perekonnanimede muutmise seadus (RT 57—1930). Kõnesoleva seadusega maksmapandud kord läheb nii perekonnanimede võtmisel kui ka perekonnanimede ja nimede (eesnimede) muutmisel tunduvalt lahku senimaksnud korrast.

Uue seaduse peasihiks on perekonnanimede ja ka nimede eestistamisele kaasaaitamine, selle eestistamise hõlbustamise ja teatavate sodustuste andmise teel, millest lähemalt allpool.

Nimekorralduse seadus jaguneb nelja ossa: esimene (§§ 1—9) käsitleb perekonnanimede võtmist, resp. andmist nendele Eesti Vabariigi kodanikele, kellel puudub perekonnanimi, teine (§§ 10—18) — perekonnanimede muutmist, kolmas (§§ 19—24) — nimede (eesnimede) muutmist ja neljas (§§ 25, 26) — seaduse elluviimist.

Esimene osa, mis asendab endise Perekonnanimede võtmise seaduse, kõnesoleva küsimuse arutamisel ei oma tähtsust; üldse peab ütleva, et sel osal puudub suurem praktiline tähtsus, kuna

perekonnanimeta kodanikke leidub vaid üksikuid Petserimaa ja Naroova-tagustes vene valdades ja siin ning seal siseriigis, jällegi venelaste seas, kes sinna on asunud elama viimase 15 aasta jooksul piiriäärsetest maakohtadest. Need on isikud, kes kuidagi juhuslikult on jäänud perekonnanimeta, sest 1921. a. Seadusega Petserimaa ja Naroova-taguste valdade elanikkude perekonnanimede kohta (RT 26—1921) ja selle seaduse põhjal Vabariigi Valitsuselt samal aastal antud Määrusega Petserimaa ja Naroova-taguste valdade elanikkude perekonnanimede seaduse teostamise kohta (RT 58—1921) korraldati perekonnanimede küsimus perekonnanimeta kodanikkude kohta. Et mõni üksik kodanik tol korral siiski jäi perekonnanimeta vaatamata Siseministeeriumi esindajate S. Sommeri, V. Ernitsa ja teiste energilisele tööle, on seletatav nähtavasti seega, et vastav kodanik viibis perekonnanimede panemise ajal siseriigis, kus tähendatud seadus ei maksnud.

Perekonnanimede võtmine, resp. määramine on kõigele sellele vaatamata võetud uude seadusse, sest, esiteks, tuleb veel ette: a) juhtumeid, kus Eesti Vabariigi kodanikul puudub perekonnanimi (umbes 3—5 juhtumit aastas), ja b) veel rohkem juhtumeid, kus Eesti Vabariigi kodakondsusse võetud isikutel puudub perekonnanimi (*enamasti vene valdades elutsevad „Nanseni passi mehed“*), ja teiseks, on perekonnanime võtmise ja selle muutmise protseduuril palju ühist, mistõttu loeti otstarbekohaseks perekonnanimede asjad koondada ühte seadusse, nagu see, näiteks, on viidud läbi Soomes (Laki sukunimestä 23. detsembrist 1920).

Kuna jutt on perekonnanimede eestistamisest, olgu siin märgitud, et nimetatud Petserimaa ja Naroova-taguste valdade elanikkude perekonnanimede seaduse põhjal (§ 1 märkus) võisid selles seaduses ettenähtud lihtsustatud korras ja tähtajal, erandina tol ajal maksvast Perekonnanime muutmise seadusest (RT 2/3 1920), perekonnanime muuta need Petserimaal ja Naroova-tagustes valdades elutsevad Eesti Vabariigi kodanikud, kellele oli võõrkeelse kõlaga perekonnanimi. Seda soodustust on ka kasutatud, kuid hoopis vähemal määral, kui seda võis loota, arvatavasti suurema kihutustöö puudumisel; pealegi puudus tol ajal üldiselt veel arusaamine perekonnanimede eestistamise tähtsusest. Kui praegu niisugust 1921. a. Petserimaa ja Naroova-taguste valdade kohta maksmapandud korda saaks ellu viia üle riigi, oleksid sellel muidugi head tagajärjed, kuid seda, minu arvates, mitmesugustel põhjustel ei saa teha.

Nimekorralduse seaduse teine osa (perekonnanimede muutmised), minu arusaamise järgi seaduse tähtsaim osa, käsitleb muuseas perekonnanimede eestistamist.

Eesti Vabariigi kodanike palvel võib Siseminister otsustada muuta nende perekonnanimed, kui selleks on mõjuvaid põhjusi.

Niisuguste mõjuvate põhjuste hulka kuulub: 1. perekonnanime võõrkeelne kuju; 2. perekonnanime halb või labane tähendus või perekonnanime halb kõla; 3. soov eristada perekonnanime, kui see on liiga laialt tarvitusel; 4. soov alal hoida sugukonnanime; 5. soov mitmest perekonnanime teisendist tarvitada ainult üht perekonnanime; 6. muud pp. 1—5 nimetamata põhjused, mida Siseminister peab mõjuvaks (Nimek. s. § 10).

Seaduseandja on neist perekonnanime muutmise põhjustist eriti tõstnud välja p. 1 all tähendatud põhjuse, s. o. perekonnanime muutmise tema võõrkeelse kuju tõttu. Nimekorralduse seaduse § 12 viimase lõike põhjal on nimelt 5-kroonisest perekonnanime muutmise registreerimise kulust kahe aasta jooksul Nimekorralduse seaduse maksmahakkamise päevast arvates vabad need kodanikud, kes soovivad eestistada oma perekonnanime. Samade kodanike vastavad sooviavaldused ühes lisadega on tempelmaksuvabad samuti kahe aasta jooksul, arvates kõnesoleva seaduse maksmahakkamise päevast. Nii et ainus maks, mis tuleb tasuda perekonnanime eestistamisel kuni 1. juulini 1936, on „Riigi Teatajas“ kuulutamise maks, mille suurus on praegu 2 krooni.

Kuna arvata võib, et perekonnanime eestistamine meil nüüd hoogu võtab, ja kuna seaduseandja tahe on seda eestistamist soodustada ja kergendada, saatis Siseministeeriumi administratiivosakond kõigile omavalitsuste perekonnaseisuametnikele ringkirja, mille põhjal Siseministri nõusolekul võivad nüüdsest peale perekonnanime muutmise palveid vastu võtta ka omavalitsuste perekonnaseisuametnikud, kuna nad on inimestele kergesti kättesaadavad ja kuna nende poole kodanikel tuleb perekonnanime muutmisel niikuinii pöörduda perekonnaseisutunnistuste saamiseks (Nimekorralduse seaduse § 12 p. 2). Muidugi võivad kodanikud, kui nad seda soovivad, ka pöörduda otse Siseministeeriumi poole.

Omavalitsuste perekonnaseisuametnike ülesanded sel alal piirduvad seejuures ainult avalduste vastuvõtmisega, kontrollimisega, kas kõik seadusega nõutud dokumendid on korras ja avaldusele juurde lisatud, ja avalduse, lisade ja raha edasisaatmisega Siseministeeriumile, kelle võimkonda kuulub avalduste lahendamine.

Seega tuleb omavalitsuste perekonnaseisuametnikele ülesandeid juurde, muidugi kui nad tahavad neid enda peale võtta, kohustada neid selleks ei saa. Sellele vaatamata on väheusutav, et mõni omavalitsuse perekonnaseisuametnik keelduks uue ülesande täitmisest. Sarnast omavalitsuste perekonnaseisuametnike arusaamist perekonnanime eestistamisest ministeerium ei eelda, vaid vastuoksa, on arvamisel, et need perekonnaseisuametnikud omalt poolt aitavad kodanikele selgitada perekonnanime eestitamise tähtsust ja vajadust.

Nagu öeldud, seisab omavalitsuste perekonnaseisuametnike ülesanne perekonnanime eestistamise (ja üldse muutmiste) alal

vastavate avalduste vastuvõtmises, kontrollimises ja edasitoimetamises, kusjuures see kontroll on ainult vormiline, mitte aga sisuline; viimane ülesanne kuulub täielikult Siseministeeriumile.

Et kodanike kergendada perekonnanimede muutmist, eriti eestistamise läbiviimist, milleks, nagu tähendatud, on vaja muuseas esitada perekonnaseisutunnistus, on Nimekorralduse seaduse elluviimise juhtnöörides (RT 55—1934) nähtud ette niisugune kord, et omavalitsuse perekonnaseisuametnik märgib perekonnaseisutunnistusele ka andmed selle kohta, kus isiku sünd, tema laste sünnid ja tema abielu on kantud perekonnaseisuraamatuisse (nagu seda juba pikemat aega teeb Tallinna linna perekonnaseisuaamet), ära tähendades, missuguste dokumentide põhjal need andmed on märgitud perekonnaseisutunnistusele. Säärase andmetega varustatud perekonnaseisutunnistuse esitamise korral ei ole kodanikul enam vaja esitada ametlikke teatisi selle kohta, kus tema ja tema laste sünnid ja tema abielu on kantud perekonnaseisuraamatuisse (Juhtnööride § 2). See kord lihtsustab asjaajamist kodanikele, mistõttu omavalitsuste perekonnaseisuametnikel tuleks perekonnaseisutunnistuste väljaandmisel pärida kodanikelt (juhul, kui nad ei esita avaldust perekonnaseisuametniku kaudu), milleks nad perekonnaseisutunnistust vajavad, ja kui selgub, et seda vajatakse perekonnanime muutmiseks, varustada perekonnaseisutunnistus kõnesolevate andmetega.

Perekonnanimede eestistamise avalduste vastuvõtmisel tuleb omavalitsuste perekonnaseisuametnikel eriti pidada silmas järgmist:

Perekonnanime muuta, järelikult ka eestistada, võib üksnes Eesti Vabariigi kodanik. Maksvuse kaotanud Perekonnanimede muutmise seadus (RT 57—1930) nägi ette muu seas ka tunnistuse esitamist kodakondsuse kohta (§ 2 p. 1). See nõudmine on nüüd ära langenud, kuna: 1) perekonnakirjad peetakse ainult Eesti Vabariigi kodanike kohta ja kodakondsusest lahkunute perekonnakirjad suletakse (Perekonnaseisu sead. § 1, RT 191/192—1925), ja 2) perekonnanimede muutmisel tuleb esitada perekonnaseisutunnistus (Nimekorralduse sead. § 12 p. 2). Samadel motiividel on ära langenud eritunnistuse nõudmine perekonnaseisu ja alalise elukoha kohta, ka need andmed leiduvad perekonnaseisutunnistusel. Olgu siin tähendatud, et omavalitsuste, eriti aga valla perekonnaseisuametnikud perekonnakirjade korraldamisel kipuvad patustama, sageli juhtub, et neid korraldatakse ka välismaalasil (kodakondsusetud on Riigikohtu seletuse järgi samuti välismaalased, vt. Riigik. ots. 27. sept./14. okt. 1927, nr. 35).

Perekonnanimede eestistamise soov eeldab kaht momenti: muuta kavatsetav perekonnanimi peab olema võõrapärane ja soovitud uus perekonnanimi peab olema eestipärane. See ei tähenda veel sugugi, et nii vana kui ka uus perekonnanimi peab väljendama mingisugust mõistet; Goethe on kahtlemata saksapäranne perekonnanimi, kuid ei tähenda midagi, Lauri jällegi on eestipärane, kuid

tähenduseta perekonnanimi. Eestipärane perekonnanimi peab kõlalt ja kujult olema eestipärane. Muidugi võib juhtuda, et tekib selle küsimuse lahendamisel kahtlusi. Säärasel juhul peaks omavalitsuse perekonnaseisuametnik küsima Siseministeeriumi arvamust, või aga juhtima kodaniku Siseministeeriumi poole, sest Nimekorralduse seaduse elluviimise juhtnööride § 9 järgi otsustab küsimust, kas soovitud uus perekonnanimi ja muuta kavatsetav perekonnanimi on eestipärased, Siseminister, kahtluse korral ära kuulates keeleteadlaste arvamust. Küsimus on muidugi maksude tõttu tähtis: ühel juhul tuleb tasuda vaid 2 krooni, teisel aga 7 krooni pluss tempelmaks.

Raskusi võib veel tekkida omavalitsuste perekonnaseisuametnikel perekonnanimede eestistamise avalduste vastuvõtmisel: nemad ei tea, kas soovitud uus perekonnanimi on kantud perekonnanimede kaitseregistrisse või mitte.

Nimekorralduse seaduse § 18 järgi seatakse Siseministeeriumis sisse perekonnanimede kaitseregister, kuhu endid võivad lasta kanda kõik need kodanikud ja nende õigusjärglased, kes on oma perekonnanime eestistanud pärast 17. detsembrit 1919, s. o. pärast esimese Perekonnanime muutmise seaduse (RT 2/3—1920) maksamahakkamist. Perekonnanimede kaitseregistrisse kandmise kuluks tuleb selleks soovi avaldanud isikul tasuda 25 krooni, misuguse summa saabumise päevast Siseministeeriumi loetakse vastav perekonnanimi võetuks tähendatud registrisse. Kaitseregistri mõte seisab selles, et kodaniku perekonnanime, mis on kantud registrisse, ei saa anda teistele, arvatud välja tema sugulased. Paljud kodanikud, kes on eestistanud oma perekonnanime, soovivad jätta selle perekonnanime ainult endale ja oma perekonnale ja ei taha, et seda võiks igaüks endale valida ja kandma hakata; seejuures aga puudub paljudel kodanikel võimalus uurida „Riigi Teataja“ lisanid, et vaadata, kas keegi pole avaldanud soovi kanda nende perekonnanime. Kaitseregistri alusel Siseministeerium ise valvab selle järele, et kaitseregistrisse kantud kodanike perekonnanimesid ei saa anda teistele, neile sootuks võõrastele inimestele. Kaitseregistri sisseseadmise mõte seisab muidugi selles, et ka selle abinõu abil õhutada kodanikke perekonnanimede eestistamisele, sest soov välja paista teiste seast kas või algupärase perekonnanimega, on väga inimlik.

Kuigi perekonnanimede kaitseregistri olemasolu võib üksikutele juhtudel tekitada arusaamatusi, siis tuleb tähendada, et neid arusaamatusi võib juhtuda ka ministeeriumis. Oletame, et X. soovib endale võtta perekonnanime, mis kaitseregistrisse pole veel kantud. Ministeerium kuulutab perekonnanime muutmise soovist „R. Teatajas“ (Nimek. sead. § 14), kutsudes üles asjast huvitatud isikuid kolme kuu jooksul kirjalikult teatama oma vastuvaidlused kavatsetavale perekonnanime muutmisele. Selle kolme kuu jooksul esitab aga J., kes endale varem on võtnud X. poolt soovitud

eestipärase perekonnanime, sooviavalduse kanda tema perekonnanimi kaitseregistrisse. Teha pole midagi, ja X-le tuleb teatada, et Nimek. sead. § 18 põhjal ei saa talle anda soovitud uut perekonnanime. Omavalitsuste perekonnaseisuametnikud võivad rahulikult vastu võtta perekonnanimede eestistamise avaldusi, endale muret sünnitamata, kas soovitud perekonnanimi on kaitseregistrisse kantud või mitte, sellest teatab sooviavaldajale juba Siseministeerium. Üldiselt võib arvata, et kaitseregistrisse kantavate perekonnanimede arv ei paisu suureks võrdlemisi kõrge maksu (25 kr.) tõttu.

Nimekorralduse seaduse § 17 ja juhtnööride § 5 järgi maksab perekonnanime muutus ka abikaasa ja alla 18-aastaste vallaliste laste kohta, üle 18-aastaste vallaliste laste kohta aga ainult siis, kui nad on ühinenud vanemate sooviavaldusega, missugust ühinemist need lapsed võivad avaldada allkirja andmisega vanemate poolt esitatud sooviavaldusel. Sellest järgneb: 1) et abielus olijad lapsed ei saa ühineda vanemate sooviavaldusega, vaid peavad perekonnanimede muutmist algatama iseseisvalt üldise korra järgi, ja 2) et lapsed ei saa esineda ühise sooviavaldusega, kui ükski vanematest ei ela, samuti ka siis, kui vanemad ei esita sooviavaldust. Olgu siin kohal tähendatud, et abielus olija perekonnanime võib muuta ainult abikaasa nõusolekul (Nimek. sead. § 11), missugust nõusolekut abikaasa võib avaldada allkirja andmisega teise abikaasa poolt esitatud perekonnanime muutmise sooviavaldusel (juhtn. § 8).

Perekonnanime muutmise otsuse ärakirja põhjal, mis Nimekorralduse seaduse § 16 alusel saadetakse vastavale perekonnaseisuametile, politseiasutisele ja omavalitsusele, teeb perekonnaseisuametnik vastavates aktiraamatutes ja perekonnaregistris sellekohased märkused: aktiraamatutes — vastava akti äärel, perekonnaregistris — märkuste lahtris.

Lõpuks veel paar üldist märkust perekonnanimede eestistamise kohta.

Kuna Nimekorralduse seaduse § 10 järgi loetakse perekonnanime muutmise mõjuvaks põhjuseks muuseas perekonnanime halb või labane tähendus või perekonnanime halb kõla (p. 2), soov eristada perekonnanime, kui see on liiga liialt tarvitusel (p. 3), soov mitmest perekonnanime teisendist tarvitada ainult üht perekonnanime (p. 5), siis loomulikult ei saa perekonnanime eestistamisel võtta endale uueks perekonnanimeks sarnast, mis annab jällegi põhjust muutmiseks oma halva kõla, liiga laialt tarvitusel olemise jne. tõttu. Samuti ei saa uue perekonnanimena võtta tuntud tegelase või üldtuntud sugukonna perekonnanime, sest Nimekorralduse seaduse § 13 järgi võib Siseminister keelduda säärasel korral perekonnanime muutmisest.

Seaduseandja, perekonnanimede eestistamist hõlbustades maksude ärajätmisega, tõmbas siiski piiri sellele hõlbustusele: maksud

jäävad ära (välja arvatud R.T. kuulutamise maks) kahe aasta jooksul seaduse maksmahakkamise päevast arvates. Seega taheti anda tõuget perekonnanimede eestistamisele, sest kui see maks üldse oleks ära jäetud, läheks asi samuti tigusammul edasi nagu seni. Meie inimesed käivad kahjuks veel tihti põhimõtte järgi: miks ma täna pean tegema seda, mida ma võin sama hästi ka homme! Minu arusaamise järgi seda küllalt pikka kaheaastast tähtaega ei pikendata, sest on selge, kui nüüd ei suudeta asjale hoogu anda, siis ei suudeta seda teha ka hiljem. Seda tuleks meelde tuletada kodanikele ja neid virgutada ülesaamiseks ülehõmsete teotsemise põhimõttest.

Kui seaduseandja vabastas kodanikke maksudest perekonnanimede eestistamisel, siis tegi tema seda kahel motiivil: 1) eestlasel olgu eestipärane perekonnanimi ja 2) võõrkeelsed perekonnanimed pole eestlaste enda võetud, vaid on neile pandud. Sel puhul lubatagu mulle mõned märkused. Perekonnanimi Lilleoja, Roosiorj jne. on küll väliselt eestipärased, vähemalt kujult ja kõlalt, kuid nad ei ole seda sisult ja tuletavad meede Blumenbachi ja Rosenthali. Omal ajal armastati sarnaseid perekonnanimesid, neid loeti poeetilisteks ja romantilisteks. Meie ajale ja meile tunduvad nad magusadena, võõrastena, vaatamata oma eestipärasele kujule. Muidugi ei saa perekonnanimede eestistamisel niisuguste perekonnanimede võtmise sooviavaldusi valitud uue perekonnanime tõttu tagasi lükata — nad on eestipärased, kuid võiks kodanikele soovitada võtta vähem magusamaigulisi perekonnanimesid. Seaduse eesmärk on anda eestlasele eestipärane perekonnanimi, venelane, sakslane, rootslane, lätlane jne. jäägu oma perekonnanime juurde. Pole mingisugune häbiasi olla venelane, sakslane jne., häbist võib aga küll juttu olla oma rahvuse salgamisel (mis alati sünnib teatava kasu taotlemise sihiga) ja selleks perekonnanime muutmisel. Ja kui arvatakse, et ümberrahvustamine algab perekonnanime muutmisega, siis on see suur eksitus. Väline silt ei muuda vaimu, ja need, kes alatasa on valmis silti muutma, on alati valmis väliselt ka vaimu muutma. Olukorras inimesed aga pole väärtuslikud ei endale ega ühiskonnale.

Perekonnanime muutmine on tähtis toiming, selle otsustamine, eriti uue eestipärase perekonnanime valik ei tohiks toimuda ülepea-kaela, sest selle valikuga seotakse mitte ainult ennast, vaid ka järeltulijaid. Ei tohi asuda seisukohal, et kui uus perekonnanimi ei meeldi, siis võib teda jälle muuta. Perekonnanimi pole särke, mida võib vahetada kord päevas või nädalas. Siseministerrium, kelle poole on mõnel korral pöördutud sooviavaldusega muuta muudetud perekonnanime, sarnaseid palveid ei rahulda, kui selleks pole väga kaaluvaid põhjusi.

Võib olla oleks õiglasem olnud, kui samade soodustuste osaliseks, nagu perekonnanimede eestistamisel, oleks saanud ka perekonnanimede muutmised nende halva tähenduse tõttu, sest ka

nende suhtes peab ütlema, et nad pole võetud vabal tahtel, vaid on sunniviisil antud. Võib olla, et sarnane soodustus kord ka pannakse maksma.

Mis nüüd puutub nimesse, siis tuleb kõigepealt tähendada, et sõna nimi pole kõige õnnelikumalt valitud, eesnimi oleks olnud kahtlemata selgem. Kuid meie seaduseandluses on termin nimi eesnimi mõttes juba läbi lõõnud ja seda tuli arvestada.

Nimede eestistamise kohta maksab kõik, mis on eelpool tähendatud perekonnanimede kohta. Nimede muutmine sünnib üldse Nimekorralduse seaduse järgi samade põhimõtete alusel nagu perekonnanimede muutmine, selle vahega, et nime muutmine puudutab ainult üht isikut ja mitte tervet perekonda, ja et nimede jaoks loomulikult ei saa sisse seada kaitseregistrit. Nimede suhtes tuleb kinni pidada üldistest nimede kohta maksvatest eeskirjadest, mille järgi, näiteks, ei saa anda tütarlapsel poisslapse nime ja ümberpöörduvalt.

Kuna avalduste vastuvõtmine ja edasitoimetamine sünnib kodanike huvides, ilma et seadus kohustaks omavalitsuste perekonnanaisuametnikke seda tegema, siis langevad posti- ja saatekulud kodanikele, ja ainult juhul, kui volikogu otsustab need kulud võtta omavalitsuse kanda, võib avalduste edasisaatmine ühes lisade ja rahaga sündida omavalitsuse kulul.

Õnnetusjuhtumite tekkimisest suvel ja esimese abi andmisest.

Dr. med. Max Grünwald, Dortmund.

Suvepäevil on autode liiklemine elavam kui muidu. Seetõttu on õnnetusjuhtumite võimalused liiklemise tagajärjel suuremad kui teistel aastaaegadel. Seepärast, kõneldes esimese abi andmisest õnnetusjuhtumitel suvel, tuleb vaadelda, missugused õnnetusjuhtumid tekivad suvistel päevadel seoses autode liiklemisega.

Kuna suvine soe aeg kutsub esile janutunde, mis meelitab alkoholi tarvitamisele, tekib rida liiklemise õnnetusi alkoholi tarvitamise tagajärjel. Alkoholi mõju tõttu kesknärvisüsteemile kaovad kõigepealt tähelepanelikkuse, otsustamisvõime, mõtlemise ja arusaamise täpsus ja kiirus, kuna aga muu vaimline tegevus jääb esialgu normaalseks. Uurimused alkoholi mõjutuste kohta kõige lihtsamatele hingelistele üleelamistele ei näita aga otsekohe, kus on piir alkoholi mõju ja viimase poolt esilekutsutud tagajärgede vahel, ja kuidas üksikuid funktsioone kaudselt mõjutavad teiste funktsioonide muutused. Alkoholi mõju kesknärvisüsteemile ja ühes sellega hingeelule on väga mitmesugune üksikute isikute suhtes ja oleneb isiku hingelisest seisukorrast, sellest, kuidas ta on toidetud ja kui-

das on tema füüsiline seisukord. Ei ole võimalik üles seada mingit parajuse normi või mingisuguseid arvusid alkoholsete jookide liigtarvitamise kohta isegi ühe ja sama isiku suhtes, kuna kõik oleneb mitmesuguseist juhuslikest tegureist. Sellele lisaks tuleb veel see, et üksikud alkoholiliigid avaldavad väga mitmesugust mõju tarvitajale. Üksikuil juhtumel võib küll kindlaks teha, kas on tegetmist alkoholsete jookide liigtarvitamisega, kuid üldiste määrade kindlakstegemine on võimatu. Seetõttu on riigi tervishoiuameti 1912. a. väljaannetes muuseas ka tähendatud: „Üldiselt maksvaid piire alkoholi tarvitamise parajuse ja liigtarvitamise vahel pole olemas; need on isegi üksiku inimese suhtes lahkuminevad, sõltuvalt tema vastava silmapilgu toitmisest, füüsilisest ja vaimlisest seisukorrast.“

Kui auto, trammi jne. juht või jalgrattur ei suuda valitseda oma isiku üle, näiteks, alkoholi tarvitamise tagajärjel, siis võib ta muutuda hädaohtu allikaks teistele sõidukitele või jalakäijatele; ümberpöörduvalt võib endastki mõista ka jalakäija pärast alkoholi tarvitamist tähelepanelikkuse vähenemise tõttu kesknärvisüsteemi või meelte korratu töötamise tagajärjel olla põhjuseks õnnetusjuhtumi tekitamisel ja seega viia hädaohtu täiesti süütu sõidukijuhhi.

Kuna ajalehed pea igal nädalal teatavad sellest, et jooanud sõidukijuht on põhjustanud raske õnnetuse, on alkoholsete jookide tarvitamisest loobumine enne teenistust ja teenistuse ajal tingimata tarviline kõigile isikuile, kes seisavad liiklemise teenistuses, seda nõuab õnnetusjuhtumite vältimine ja rahva tervishoid.

Kuumuse tõttu suvel lõunaajal ja pärastlõunastel tundidel ning soojuste tõttu, mis tekib kinnises sõidukis sõidu ajal päikese käes, võivad väga kergesti tekkida vaimlise hämaruse nähted. Kinnine sõiduk vähendab üldse kõik välised akustilised erutused, nii et sääranane sõiduk soodustab tukkumajäämist hoopis enam kui lahtine sõiduk. Tähtsuse omab ka suurem sööming enne pikka sõitu, eriti lõunaajal, sest see jällegi soodustab tukkumajäämist. Õnnetusjuhtumite ärahoidmise huvides on tingimata vajalik iga autojuhi tähelepanu juba tema väljaõpetamisel juhtida tukkumajäämise ohule tüüri ratta taga ja temale selgeks teha, et on ilmingimata vajalik kohe, kui tukkumajäämise tahe ennast tunda annab, sõiduk peatada ja vähemalt paariks minutiks sõidukist välja astuda ja värske õhu käes edasi-tagasi liikuda. Alkoholi tarvitamine aina suurendab tukkumajäämise hädaohtu; närve erutavad ained, nagu näiteks kohv, ei too palju abi. Heledal päikesepaistel tuleb kaitseprillid tarvitusele võtta algusest peale, mitte aga alles siis, kui juba ilmsiks tulevad raskused. Palaval päeval tuleks lõuna paiku võimalikult sõitu katkestada. Pikematest sõitudest videvikus ja pimeduses tuleks võimaluse korral üldse loobuda. Kui tarvitatakse kinnist sõidukit, peaksid kaitseklaasid olema nii asetatud, et juhi ruumi alati pääseks värske õhu juurdevool.

Päikesekiired mõjuvad nii töötavale kui ka päikese käes lamavale inimesele, kusjuures seda mõju ei avalda ükski harilikud päikesekiired, vaid ka pikalainelised, päikese spektrumi punase värvi taga asetsevad soojuse ja violettvärvi taga asetsevad keemilised kiired. Tekib soojuse paisutus eriti aju ümbruses, mille tagajärjeks on vere kuhjumine ja isegi ajunaha põletik. Üldiselt võivad päikesekiired anda samu tagajärgi, nagu me seda näeme päikese-piste juures: ilmneb üldine soojuse paisutus, südame ja musklite väsimus jne. Kuna pealuu laseb soojuse ja päikesekiired kergesti läbi ja kuna nad ajju ei tungi, tekib pealuu all soojuse paisutus, mida troopikamaadel suure eduga ära hoitakse erilise peakatte abil.

Kui on tegemist soojuse paisutuse kergekujulise juhtumiga, tuleb kannatadaašanu paigutada võimalikult õhuküllasse paika, pealmist kehaosa veidi kõrgemale asetades; kui nägu on kahvatu, millest tuleb järeldada verepuudust peaaigus, tuleb isik asetada põikloodi asendisse. Riided tuleb lahti teha ja peale ja rindadele panna jahedaid kompreesse. Kokkulangu tuleb kasta veega ja talle tarbe korral ka vett juna anda. Väga kasulik on ka kannatanule õhku lehvitada; selleks võib, näiteks, tema kuue seljast võtta ja käistega tuulutada. Tihti aitavad hästi sarnased abinõud nagu salmiaak (sissehingamiseks) ja Hoffmanni tilgad (sissevõtmiseks). Kui pulss või hingamine ei tööta korralikult, tuleb läbi viia kunstlik hingamine ja tarbe korral ka südamemassaaž. Siis on väga soovitatav arsti kaudu kindlaks teha lasta, kas avalikkude ja silmapaistvate haiguse sümptomide kadumisega on kadunud ka täiesti igasugune hädaoht; raskeil juhtumel tuleb muidugi nii pea kui võimalik kutsuda appi arst, kes teadlikult hakkab ravima südame, hingamise ja kesknärvisüsteemi ähvardavaid nähtusi.

Kuumust ja päikesekiiri, nagu nad mõjutavad inimest päikesevannide võtmisel, kus päike avaldab täit mõju, s. o. kus mõjuvad kõik päikese spektrumi kiirte liigid, on raskem doseerida kui õhuvannide võtmist. Päikesevalgus mõjub erutavalt keha välimusele, selle mõju tagajärjeks on igas staadiumis teatud põletik. Naha haiguste juures on päikesevann seetõttu väärtuslikuks naha koorimise abinõuks. Keha temperatuur tõuseb päikesevannis veerand-tunni jooksul keskmiselt 1° C võrra; hingamise tihedus suuremalt osalt ei muutu, hingamine ise selle vastu läheb aga sügavamaks. Keha eristab palju higi, mis võib isegi nii kaugele viia, et on võimalikud kehakaalu kaotused 1—2 kilogrammini. Naha pruuniks minek on väline keha kaitseabinõu kahjulikult mõjuvate kiirte vastu, sest naha pigmenteerimise tagajärjel neelab nahk ära lühilainelised kiired, mis tekitavad põletikku, kuna pikalainelistele kiirtele võimaldatakse läbikäik. Mida pruunimaks muutub nahk, seda enam on keha kaitstud põletiku nähete vastu. Kollatõbine, kelle nahk on juba niikuinii kaitstud põletiku eest, ei muutu pruuniks, tema juures ei panda ka päikese all põletiku nähtusi tähele. Et ennast põletiku vastu kaitsta päikesekiirte tagajärjel, näiteks, pi-

kematel retkedel mägedesse, on soovitatav nahale määrida tsinkpastat või puuderdata tärklisega.

Kui viibida pikemat aega vees või kui ujuda pikemat aega, siis võivad ujumise tagajärjel tekkida säärite krambid, mis takistavad valu tõttu edaspidist ujumist; säärite muskulatuur on kõva nagu laud ja väga tundeline. Kiiresti voolavas vees on nii mõnigi uppumissurm tekkinud säärite krambist. Kui krambid ei möödu pärast lahkumist veest, siis tuleb kasutada sooje kompresse ja teha massaaži.

Samuti nagu ei tohi ujuda, kui kõht on täis (tuleks vähemalt oodata tund aega pärast söömist), on ka hädaohtlik minna vette, kui keha on kuum, näiteks pärast pikemat jalgrattasõidu või pärast läbipummeldatud ööd. Pingutatud ja alkoholi tarvitamise tagajärjel nõrgestatud süda võib kergesti üles ütelda ühenduses südame suurema töötamisega ujumisel. Kui vees raueb jõud, ei tohi appi kutsumiseks tõsta käsi, sest selle tagajärjeks on otsene vee alla vajumine. Isikud, kes harrastavad aerutamise ja purjetamise sporti, peavad ujuda oskama ja suutma uppujaid päästa. Noorte inimeste paha komme suplemisel seisab tihti soovis noppida jõelilli. Seejuures aga võib noppija sattuda lillevarde ahelikku ja sellest pääsimine on võimalik tihti ainult suuri vaevu, mõnikord ei saagi enam teiste abita välja. Üldse on alati hea, kui supeldakse mitte ükski, vaid teiste seltsis. Kuna puuduvad statistilised andmed veelsõitjate õnnetuste kohta Saksamaal, olgu toodud mõningad andmed (Tramm'i järgi) Ameerika Ühendriigest, mis vist on küll halvemad kui vastavad saksa arvud. Ühendriikide statistiliste andmete järgi suri uppumise tagajärjel 100.000 mehest 8, üldse uppus aasta jooksul 7900 inimest, kõige rohkem uppus inimesi 15 kuni 24 aasta vanuses. Kui tahetakse hoiduda õnnetusjuhtumest, siis tuleb täita täpselt vastavaid ettekirjutusi, eriti (nagu ka liikumisel kindlal pinnal) sõidukisse astumisel ja sellelt väljumisel, mida tuleb alati toimetada üksikult ja üksteise järele. Platside vahetamisest paadis tuleb võimalikult loobuda, kui seda aga on tingimata tarvilik läbi viia, siis tuleb platse vahetada üksikhaaval ja kallaste läheduses. Kui paadile sõidab vastu suurem aurik, siis tuleb paat nii asetada, et lained tema vastu löövad kas eest või tagant, mitte aga küljelt, kuna küljelaine tõttu võib paat kergesti ümber paiskuda. Laevade käsipuudel istumine on keelatud, kuid sellest ei pea sõitjad tihti lugu; ootamatu tõuge on nii mõnegi kergemeelse inimese paisanud käsipuult vette. Laevale minekul ja sealt tulekul valitseb laevade treppidel tihti rüselamine, mille tagajärjel nii mõnigi reisija on sadamas vette kukkunud; kuna harilikult on laeva kere ja kalda vahel väga kitsas ruum, siis ei saa vette kukkunu ujuma hakata, sest pole võimalik teha ujumise liigutusi, seda võib pealegi takistada liikuv laev.

Kohtuotsused.

Aare on poeglapse nimi.
(Riigikohtu adm.-os. t. nr. 404^I — 1934.)

Perekonnaseisu seaduse juhtnööride § 26 (RT 27 — 1931, art. 165) järgi ei või sünni registreerimise akti kanda vastsündinu poeglapsele nime, mis üldiselt tuntud tütarlapse nimenä, ja vastsündinu tütarlapsele nime, mis üldiselt tuntud poeglapse nimenä. Seega ei ole lubatav poeglapsele panna tütarlapse nime ega tütarlapsele poeglapse nime, vaid tuleb iga nimi omaseks teha ainult ühele sugupoolele ja seega ära hoida arusaamatusi poeg- ja tütarlaste nimedes. Julius Mägiste teoses „Eestipäraseid isikunimesid“, mis Akadeemilise Emakeele Seltsi poolt 1929. a. kirjastatud, on nimi „Aare“ arvatud poeglaste nimede hulka. Ka Soomes, nagu seda Akad. Emakeele Seltsi juhatus kinnitab oma kirjas 18. III 1934. a. nr. 20, on „Aare“ poisi nimi, kust ta meile on tulnud üle. Seega tuleb nime „Aare“ üldiselt tuntud poeglapse nimeks lugeda.

Vallavolikogude valimise seaduse alusel võib esitada kaebusi kohtule enne valimiste toimetamise lõppu ainult valijate nimekirjade kokkuseadmise asjas.

(Riigikohtu adm.-os. t. nr. 321^I — 1934).

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalituste korraldamise seaduse § 64 põhjal võivad tõsta kodanikud, kellel valimistest osavõtmise õigus, kaebusi valimistel ettetulnud seaduserikkumiste kohta adm.-kohtu korras hiljemalt 3 päeva jooksul pärast valimiste lõppu. Valimised tuleb lõppenuks tunnustada sama seaduse § 63 alusel vallakomitee poolt tehtud otsusega oma tegevuse lõpetamise kohta, mille järel kõik valimismaterjal kolme päeva jooksul saadetakse vastavale järelevalveasutusele. Vallavolikogude valimise seaduse alusel võib esitada kaebusi kohtule enne valimiste toimetamise lõppu ainult § 14 ettenähtud juhtudel, nimelt valijate nimekirjade kokkuseadmise asjas. Kõigil teistel juhtudel, siia hulka arvatud ka kaebused kandidaatide esitamiskirjade vastuvõtmise ja maksvaks tunnustamise kohta, võib kaebuse anda ainult pärast valimiste lõppu § 64 ettenähtud tähtajal.

Vallavolikogu valimisel peab iga valijateühendus ühes kandidaatide esitamiskirjaga esitama kandidaatide nõusolekuteadustused, ka siis, kui teise valijateühenduse poolt, mis esineb sama pealkirja all, on juba esitatud samade kandidaatide nõusolekuteadustused.

(Riigikohtu adm.-os. t. nr. 328^I — 1934.)

Vallavolikogude valimisseaduse (RT nr. 92 — 1933) § 20 teise lõike järgi esitatakse ühes kandidaatide esitamiskirjaga kõigi

kandidaatide teadustused, et nad on nõus laskma end hääletada selle valijateühenduse pealkirja all. § 20 eeskirjast, eriti veel kui seda võrrelda Riigikogu valimisseaduse (RT nr. 5 — 1934) § 43, milles on lubatud esitada Riigikogu valimistel kandidaatide nõusolekuteadustusi ka pärast kandidaatide esitamiskirjade äraandmist, selgub, et vallavolikogude valimisel tuleb esitada kandidaatide nõusolekuteadustused koos kandidaatide esitamiskirjaga ning nende hilisem esitamine ei ole lubatud. Valimise seaduse § 26 korras ei saa pärast kandidaatide esitamiskirja esitamist esitada kandidaatide nõusolekuteadustusi, vaid § 26 põhjal võiks üksnes parandada vigu, mis leiduvad esitatud kandidaatide nõusolekuavaldustes ja mis end parandada lasevad. Ettetoodud kaalutlusil tuleb täiesti õigeks pidada Kohtu- ja Siseministri juhtnõõride (RT nr. 96 — 1933) § 8, milles ette nähtud, et esitamiskirju ei tule üldse vastu võtta, kui puudub kandidaadi nõusolekuteadustus enda hääletada laskmiseks. P. vallavolikogu valimiste vallakomitee, nagu nähtub tema voliniku kirjalikust seletusest rahukohtunikule, on arvamusel, et vallavolikogude valimise sead. § 20 järgi juhul, kui üks ja sama kandidaat esitatakse kahe valijateühenduse poolt, mis esinevad sama pealkirja all valimisliidus, ei ole tarvilik esitada kandidaadi nõusolekuteadustust mõlema valijateühenduse kandidaatide esitamiskirja juures, vaid on küllalt, kui juba ühe esitamiskirja juures on esitatud niisugune nõusolekuteadustus. Seda arvamust ei saa õigeks pidada. Vallavolikogude valimise seaduse §§ 19—26 näevad ette kandidaatide esitamise valijateühenduse poolt, ja § 20 nõuab, et iga valijateühendus ühes kandidaatide esitamiskirjaga peab esitama ka kõigi selle valijateühenduse poolt esitatud kandidaatide teadustused nõusoleku kohta lasta end hääletada selle valijateühenduse pealkirja all. Kandidaadi nõusolekuteadustus on seotud ühe valijateühenduse poolt esitatud kandidaatide esitamiskirjaga ja on maksev ainult selle esitamiskirja kohta. § 20 teist lõiget ei saa nii mõista, et kandidaatide nõusolekuteadustused ei käi mitte ainult teatava valijateühenduse esitamiskirja kohta, vaid selle esitamiskirja pealkirja all esinevate esitamiskirjade kohta. § 20 järgi võib valijateühenduse kandidaatide esitamiskiri olla ka ilma mingi pealkirjata ning valimise seadus ei tee erandit valimisliitu kuuluvate või ühise pealkirja all esinevate valijateühenduste kohta, et niisugusel korral tuleb kandidaatide nõusolekuteadustused esitada üksnes ühe kandidaatide esitamiskirja juures. Küll näeb aga § 24 otseselt ette juhu, kus üks kodanik seatakse kandidaadiks rohkem kui kahes valijateühenduses ja selleks on esitatud ka kandidaadi nõusolekud. Ettetoodud kaalutlusil tuleb õigeks võtta, et § 20 põhjal peab iga valijateühendus ühes kandidaatide esitamiskirjaga esitama ka selle valijateühenduse kandidaatide nõusolekuteadustused, ja see asjaolu, et teise valijateühenduse poolt, mis esinenud sama pealkirja all, on juba esitatud nende kandidaatide nõusolekud, ei kõrvalda seda kohustust.

Valimise ruudul peab olema selgesti märgitud selle isiku perekonnanimi kui ka nimi, vanus või elukutse või elukoht, keda soovitakse valida selle ruudu kaudu.

(Riigikohtu adm.-os. t. nr. 333^I — 1934.)

Valimise ruudul peab olema selgesti märgitud selle isiku perekonnanimi kui ka nimi, vanus või elukutse või elukoht, keda soovitakse valida selle ruudu kaudu, mida aga ei ole tehtud, kui kandidaadi nimi on märgitud ainult kahe tähega „Kr.“ Ei ole valla valimiskomisjoni ja komitee ülesanne järelduste tegemine, kas ruudukeses tähendatud Kr. X. on Karl X. või ei ole. Ekslik on ka arvamus, et siin on tegemist ortograafilise veaga. Tähed „Kr.“ on kirjutatud ortograafiliselt õieti ja mingit viga nende kirjutamises ei ole, ja seepärast puudub alus väitmiseks, et on tegemist ortograafilise veaga. Ei õigusta eeltähendatud ruutu tunnustada antuks Karl X. kasuks ka asjaolu, et A. vallas ei ole teist X-i, kelle nimi algaks tähega „K“, kuna, nagu eelpool tähendatud, pidi ruudus vastavalt Valim. sead. § 42 viim. lõikele selgesti märgitud olema nimi, mitte aga nime üks või kaks tähte, ja tähtedest „Kr.“ järelduste tegemine ei ole lubatud.

Linnavolikogu valimiss. § 40 kohaselt komisjoni ruumes viibivad kodanikud, tähele pannes kõrvalekaldumisi seaduslikust korrast komisjoni tegevuses, peavad nõudma selle protokollimist, vastasel korral puudub kohtul seaduslik alus tunnustada, et seaduslikku korda on rikutud.

(Riigikohtu adm.-os. t. nr. 356^I — 1934.)

Linnavolikogu valimisseaduse § 40 kohaselt komisjoni ruumes viibivad kodanikud, tähele pannes kõrvalekaldumisi seaduslikust korrast komisjoni tegevuses, olid kohustatud teatama sellest komisjonile, nõudes teadaande protokollimist. Käesoleval korral aga keegi kohalviibijaist sarnaste teadaannetega, nagu nähtub protokollist, ei ole esinenud ega ole ka tõendatud kohtus, et sarnased teadaanded oleksid tehtud komisjonile ümbrikute avamisel ja hääle lugemisel, kuid jäetud tagajärjeta ja protokollimata. Kuna mingisuguseid teadaandeid ruumis viibinud kodanikelt ei ole protokollitud ega ole ka rahukogus kindlaks tehtud, et sarnased teadaanded komisjonile tehtud, siis puudus rahukogul seaduslik alus tunnistaja M. ja teiste seletuste alusel tunnustada, et ümbrikute avamisel ja ruudukeste ülelugemisel seaduslikku korda on rikutud ja seadusevastaselt talitatud, kõrvaldades ja juurde pannes ruudukesti omast käest, ja puudus sel põhjusel alus valimiste tühistamiseks.

Kui nimed kandidaatide esitamiskirjas ja kandidaadi nõusolekuteadustuses ei ühtu, kuulub esitamiskiri tühistamisele linnavolikogu valimisel LVS § 22 põhjal.

(Riigikohtu adm.-os. t. nr. 371^I — 1934.)

Linnavolikogude valimise seaduse § 18 ja selle lisa kohaselt peab kandidaadi nõusolekuteadustus kandma sama kandidaadi allkirja, kes esitamiskirjas kandidaadiks nimetatud, ning need nimed esitamiskirjas ja teadustuses peavad ühtuma. Kandidaatide nõusolekuteadustused esitatakse koos kandidaatide esitamiskirjaga ning nende esitamine hiljem ei ole nähtud ette Linnavolikogude valimise seaduses. Samuti on kandidaadi nõusolekuteadustus tagasivõtmatu ja antud allkirja ei saa asendada teise allkirjaga. Juhul, kui esitamiskirjas on nimetatud kandidaati teisiti, kui on seda tehtud nõusolekuteadustuses, siis ei ole valimiskomitee ülesanne selgitama hakata, kas mitmeti nimetatud kandidaat on üks ja sama isik, ja jaataval korral esitamiskirja parandama hakata kandidaadi nõusolekuteadustuse teksti järgi või überpöördukt. Kandidaadi nime ülesmärkimisel tuleb arvestada sellega, kuidas kandidaadi nimi on kantud hääleõiguslike kodanike nimekirja. Tegelikult võib juhtuda, et esitamiskirjas tähendatakse kandidaadi nimi nii, kui see on märgitud hääleõiguslike kodanike nimekirjas, kandidaat ise aga kirjutab teadustuses alla teisiti, nii kui teda vahest igapäevases elus on harjutud kutsuma ja millega ta ise on harjunud. Võib juhtuda ka überpöördukt, et kandidaat ise kirjutab nõusolekuteadustusele alla nii, nagu ta on kantud hääleõiguslike nimekirja, esitamiskirjas aga nimetatakse teda teisiti, nii nagu teda kohal on harjutud nimetama. Kuigi mõlemal juhul on tegemist ühe ja sama isikuga, on valimisseaduse kohaselt niisugused esitamiskirjad puudulikud ja neid puudusi ei saa parandada LVS § 20 korras. LVS § 18 põhjal, nagu juba tähendatud, esitatakse kandidaatide esitamiskiri ja kandidaadi nõusolekuteadustus ühel ajal, mõlemad on tagasivõtmatud ja nimed peavad neis ühtuma. Kui nimed ei ühtu, kuulub esitamiskiri tühistamisele LVS § 22 põhjal, nagu seda ka Kohtu- ja Siseministeerium LVS § 62 põhjal on õieti seletanud telefonogrammiga 21. detsembrist Kunda alevivolikogu valimiskomiteele. LVS § 16 on nähtud ette, et iga valijateühendus võib esitada kõige rohkem kolm kandidaati ja et juhul, kui valijateühendus esitab kandidaate rohkem kui kolm, siis loetakse neist esitatuks ainult kolm esimest. Samuti on nähtud ette selles paragrahvis, et kui sama kodanik on seatud üles kandidaadiks rohkem kui kahes valijateühenduses, siis loetakse tema kandidaadiks kahes varem esitatud esitamiskirjas. Kuid Linnavolikogude valimise seadus ei näe ette, et peale nende kahe juhu valimiskomitee oleks õigustatud kolmest esitatud kandidaadist tühistama ühe või kahe kandidaadi esitamise ja valimisedelisse võtma kolmest esitatud kandidaadist ainult kaks kandidaati või ühe kandidaadi. Kui esitamiskiri ei vasta

LVS §§ 16—19 nõudeile, siis kuulub see sama seaduse § 22 põhjal mitte osalisele tühistamisele, vaid täielikule tühistamisele.

Linnavolikogude valimistel äraantud eraviisil valmistatud ruudukesed on tühised.

(Riigikohtu adm.-os. t. nr. 385¹ — 1934.)

Kui Linnavolikogude valimise seaduses ei leidu otsest keeldu valimissedelite eraviisil valmistamise ja eraviisil valmistatud sedelite tarvitamise kohta linnavolikogu valimistel, siis sellest ei tule järeldada, et mainitud sedelite eraviisil valmistamine ja eraviisil valmistatud sedelite tarvitamine on lubatud. Linnavolikogude valimise seaduse § 27 teine lõige ütleb, et valimissedelik, protokollil plangid jne. valmistatakse linnavalitsuse korraldusel. § 28 järgi iga valimissedel peab sisaldama kõik valijateühenduste kandidaadid, iga valijateühenduse kandidaadid eraldatuina esitamiskirja numbrit kandvasse eraldi ruudukesse. Sama seaduse § 25 ütleb, et valimissedelik saadetakse igale valijale linnakomitee poolt. Edasi kõnelevad §§ 29 ja 31, et valija löikab välja valimissedelist soovitava ruudukese ja paneb valimistel valimissedelist väljalõigatud ruudukese ümbriku. Ei või olla mingit kahtlust, et §§ 29 ja 31 mainitud valimissedelite all tuleb mõista neid valimissedeleid, mis valmistatud linnavalitsuse korraldusel ja valijatele kätte saadatud linnakomitee poolt. Eeltoodud seaduse määruste tõlgendamisel peab asuma seisukohale, et seadus lubab valimistel tarvitada ainult neid ruudukesi, mis valija on välja lõiganud linnavalitsuse korraldusel valmistatud valimissedelist. Kui eraviisil valmistatud valimissedeleid ja ruudukesi valimistel ei ole lubatud tarvitada, siis on isenesest arusaadav, et niisugused valimistel äraantud ruudukesed on tühised, neid ei saa valimiste tagajärgede arvutamisel arvesse võtta, ning need tuleb tunnustada maksvusetuks.

Ametlik osa.

Ametikõrgendusi:

Kriminaalpolitsei van. agent Arnold Milles on määratud krim.-politsei assistendiks, arvates 20. maist s. a.

Raudteepolitsei konstaabel Peeter Kirs on määratud politseikooli abikomissariks, arvates 22. maist s. a.

Kriminaalpolitsei vanem assistent Robert Hiiop on määratud Antsla jaoskonna politseikomissariks Võrumaal, arvates 1. juunist s. a.

Viljandi-Pärnu prefekti sekretär Johann Laiuks on määratud Viljandi jaoskonna politsei-abikomissariks, arvates 1. juunist s. a. teepolitsei Narva jaosk. politseikomissariks, arvates 1. juunist s. a.

Kriminaalpolitsei vanem agent Johannes Adams on määratud kriminaalpolitsei assistendiks, arvates 1. juunist s. a.

Poliitilise politsei vanem agent Vassili Kanep on määratud II järgu assistendiks, arvates 1. juunist s. a.

Kriminaalpolitsei assistendid Teodor Raudsepp ja Reinhold-Voldemar Lipp on määratud kriminaalpolitsei vanemateks assistentideks, arvates 1. juunist s. a.

Krim.-politsei vanem agent Hans Viisel on määratud krim.-politsei assistendiks, arvates 1. juunist s. a.

Poliitilise politsei II järgu assistent Karl Hubel on määratud I järgu assistendiks, arvates 1. juunist s. a.

Poliitilise politsei vanem agent Albert Uik on määratud II järgu assistendiks, arvates 1. juunist s. a.

Tallinna 2. jaoskonna politseikomissar Boris Nykänen on määratud Tallinna-Harju abiprefektiks, arvates 20. juunist s. a.

Ametisse määramisi:

Tartu-Valga endine abiprefekt Jaan Unt on määratud Raudteepolitsei Narva jaoskonna politseikomissariks, arvates 1. juunist s. a.

Politseikooli kõrgema klassi kursuse 27. mail s. a. lõpetanud isikud on määratud järgmistele kohtadele, arvates 1. juunist s. a.:

Iaan Sternfeldt — Harku raiooni konstaabliks Harjumaal, Richard Plumtal — Raiküla raiooni konstaabliks Harjumaal, Jakob Puustusmaa — Undla 2. raiooni konstaabliks, Friedrich Rägo — Palmse 1. raiooni konstaabliks, Otto Grünreich — Rakvere linna 3. raiooni konstaabliks, Martin Ott — Kukesema raiooni konstaabliks, Ferdinand Aab — Holstre raiooni konstaabliks, Voldemar Baumann — Suure-Jaani alevi raiooni konstaabliks, Viljandimaal, Verner Kulbok — Võisiku raiooni konstaabliks, Voldemar Krims — Põltsamaa linna raiooni konstaabliks, Oskar Pärn — Valga linna 1. raiooni konstaabliks, Aleksander Roosman — raudteepolitsei Tallinna-Väike raiooni konstaabliks, Vikenti Jurevitš — raudteepolitsei Narva raiooni konstaabliks, Voldemar Pöld — raudteepolitsei Tartu raiooni konstaabliks, Karl Aid — kriminaalpolitsei vanemaks agendiks, kordnik Aleksander Hommik — Uue-Kariste raiooni konstaabliks, Eduard Sökk — kriminaalpolitsei vanemaks agendiks, August Lohuaru — raudteepolitsei Virtsu raiooni konstaabliks, Eugen Nõu — Velise 1. raiooni konstaabliks, Voldemar Tomberg — Mustjala raiooni konstaabliks, Reinhard Vassy — Haapsalu linna 1. raiooni konstaabliks, Paul Sammet — Kolovere raiooni konstaabliks, Oskar Maide — Auvere raiooni konstaabliks, Arnold Eigo — Erra raiooni konstaabliks, Rudolf Sivi — Püssi 1. raiooni konstaabliks, Johannes Lessel — Röpina raiooni konstaabliks, Johannes Kirkman — Satserinna 1. raiooni konstaabliks, Arnold Kiima — Saru-Mõniste raiooni konstaabliks, Paul Laansoo — politseiarestimaja konstaabliks Petseris ja Rudolf Kersna — Saaluse raiooni konstaabliks.

Ümberpaigutusi:

Teenistuse huvides on paigutatud ümber arvates 1. juunist s. a.:

- 1) raudteepolitsei Valga jaoskonna politseikomissar Paul-Eugen

Kokk — Rakvere jaoskonna politseikomassariks ja 2) raudteepolitsei Narva jaoskonna politseikomissar Aleksander Solnson — raudteepolitsei Valga jaoskonna politseikomissariks.

Aaspere raiooni konstaabel Karl Kuning on määratud kriminaalpolitsei vanemaks agendiks, arvates 1. juunist s. a.

Ametist vabastamisi:

Kriminaalpolitsei assistent Jüri Adlerman on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, arvates 1. juunist s. a.

Poliitilise politsei II järgu assistent Heinrich Siirman on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. juunist s. a.

Raudteepolitsei Virtsu raiooni konstaabel Johannes Mathiesen on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, arvates 1. juunist s. a.

Luiste raiooni konstaabel Anton Tamberg on vabastatud teenistusest oma palvel tervislikel põhjusil, arvates 11. maist s. a.

Timo raiooni konstaabel Friedrich Plakk on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, arvates 1. juunist s. a.

Tartu linna 1. jaoskonna konstaabel Juhan Limion on vabastatud teenistusest parandamata haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 1. juulist s. a.

Piirivalve Võõpsu raiooni ülem major Johan Toss on vabastatud piirivalve teenistusest vanaduse tõttu, arvates 1. juulist s. a.

Autasu määramisi ja tänuavaldusi:

Siseministri kt. resolutsiooniga 11. juunist s. a. on määratud Rakvere jaoskonna politseikomissarile Paul Kokk'ale 50 kr. rahalist autasu energilise ja aruka kaastöö eest kurjategija tabamisel.

Piirivalve Peipsi jaoskonna Mustvee raiooni valvurile ream. Sergei Lätt'ile on Põllutööministri poolt avaldatud tänu marutaudides piirkonnas energiliselt ja edukalt tegutsemise eest hulkivate koerte ja kasside hävitamise alal.

Piirivalve Valitsuse staabi van.-kirjutaja van. allohv. Juhan Saks on määratud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest vanemkirjutaja kõrgema palgaga kohale, arvates 1. juunist s. a.

Politseivalitsuse poolt on antud load

laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks:

Richard Gustavi pg. Koolile Viljandis, Tartu tän. 6-a, maksvusega 3. maini 1935, Tănassilma ühiskaupluse juhatusel Tănassilma vallas, maksvusega 3. maini 1935, Viktor Aleksandri p. Thoenile, kes kaupleb firma „Victor Thoen ja Ko“ Tallinnas, Kentmanni 8, maksvusega 5. aprillini 1935, Jõhvi Tarvitajateühisuse juhatusel Jõhvis, Turuplats 9, maksvusega 5. maini 1935, Adolf Valentini p. Neumannile Narvas, Joala 22, maksvusega 8. maini 1935, A.-S. Paul Jürmannile Jõgeval, Suur tän. 12, maksvusega 15. aprillini 1935, Marie Eduardi t. Schwallbachile Kuressaares, Kauba 6, maks-

vusega 21. märtsini 1935, Tamsalu Tarvitajateühisuse juhatusel Tamsalus, maksvusega 25. maini 1935, Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse osakonnale Tarvastu harukaupluses Mustla alevi, maksvusega 25. maini 1935, Õisu harukaupluses Õisu mõisas ja Kõpu harukaupluses S. Kõpus, maksvusega 1. juunini 1935, Võhma Majandusühisuse juhatusel Võhmas, maksvusega 4. juunini 1935, Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse osakonnale Viljandis, Tallinna tän. 3, maksvusega 26. maini 1935, Friedrich Jüri p. Maistele Võrus, Jüri 5-b, maksvusega 16. juunini 1935, ja Aleksander Jaani p. Saksale Tapal, Pikk 18, maksvusega 20. juunini 1935;

laskeriistade parandamiseks:

Johannes Karli p. Arbole, Kärkla alevi, Paju tn. 2, maksvusega 7. novembrini 1934, Karl Jüri p. Burmeistrile, Rapla alevikus, maksvusega 1. maini 1935, Johannes Peetri p. Pommerile Luiste vallas, maksvusega 4. juunini 1935, ja August Jakobi p. Eichele Võrus, Kreutzvaldi 36, maksvusega 29. maini 1935;

laskemoonaga kauplemiseks:

Jaan Jaani p. Brunhofile Meeksi vallas, maksvusega 1. maini 1935. a.

Politseivalitsuse direktori otsusega on tühistatud

Aleksandri vallas elava Johan Peetri p. Herma, Rae vallas elavate Johannes Magnuse p. Sarapiku ja Hugo Hansu p. Michelsoni, Aidu vallas elava Peeter Jaagu p. Laatsaruse, Tuhalaane vallas elava Jaan Jaani p. Unti, Undla vallas elava Frieda Rosenstrauchi, Küti vallas elava Johannes Jaagu p. Kleitsmanni, Kolovere-Kalju vallas elava Rudolf Peetri p. Taltsi, Elvas elava Jaan Jakobi p. Paabsteli, Tallinnas elava Valter Augusti p. Alandi, Tartus elavate Aleksander Georgi p. Keskküla ja Adolf-Gustav Samueli p. Kolki, Vastemõisa vallas elavate Peeter Jaani p. Kuuskleri, Jaan Peedi p. Kuuskleri, Jüri Mari p. Birki, Peet Jaani p. Mooratsi ja Peeter Peedi p. Kinki, Kudina vallas elava August Kristjani p. Kolli, Viljandi vallas elava Ado Ado p. Elleri, Viitina vallas elava Aleksander Jaagu p. Sisase ja Rakvere vallas elava Valter Aleksandri p. Väljani laskeriistalood ning Tartus elavate Jaan Adami p. Mõltsari, Adam Adami p. Prosti ja Voldemar Jaani p. Aderi ja Meeksi vallas elava Jaan Peebu p. Kindorfi laskeriistalood jahipüssi hoidmise ja kandmise osas.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajakiri „Trükitööline“, ilmub Tallinnas 10 korda aastas; väljaandja — Eesti Trükitööliste Liit ja vastutav toimetaja — Alfred Offenbach,

2) ajakiri „Ü.E.N.Ü.“ Kõpu osakonna häälekõvendaja“, ilmub Läänemaa Kõrgesaare vallas, üks kord kuus; väljaandja Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühenduse Kõpu osakond ja vastutav toimetaja — Johannes Kallas;

3) teadaande-ajaleht „Ev. Lut. Tallinna Jaani kiriku Teataja“, ilmub Tallinnas üks kord nädalas, igal pühapäeval; väljaandja — Bruno Hasselblatt ja Aleksander Sternfeldt ja vastutav toimetaja — Karl Klenner, ja

4) ajakiri „Elusõna“, ilmub Tallinnas kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Bernhard Okk.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastuseid. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-sendiline postmark. Toimetus jätab endale õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politsei“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

H. R. Küsimus 1. Maaraajooni konstaabel täidab ajutiselt ka alevi rajooni konstaabli kohuseid, sest koht on vakantne. Kas tal on õigus selle eest tasu saada?

Vastus 1. Teise ametniku ametikohuste täitmise eest võib tasu määrata vaid Vabariigi Valitsus (Riigiteenist. sead. — R.T. 149 — 1924, § 34). **J. K.**

Küsimus 2. Kas võib tunnistaja tasu maksta välja tunnistaja kodut äraolekul tema kodakondsetele?

Vastus 2. Tunnistaja tasu väljamaksmise viisi kodakondsete kaudu seadused ei näe ette. **J. K.**

Küsimus 3. Konstaabel elab kohtuasutusest 8 kilomeetrit eemal. Kas on tal õigus kriminaalasjus tunnistaja tasu saada?

Vastus 3. Kui politseiametnik kutsutakse kohtusse süüdistajana või süüteo avastajana (vt. Kr. kp. s. § 978²), siis saab tema tasu Ametsõitude tasu seaduse kohaselt. Kui ta ilmub aga erasiüdistuse asjas hariliku tunnistajana, siis saab ta harilikule tunnistajale ettenähtud tasu. Alla 10 kilomeetri kauguse aga tunnistajatele tasu ei maksta (Kr. kp. s. § 979). **J. K.**

E. J. Küsimus 1. BES § 738 ja V. ts. s. § 539 järgi kaotatud asjade leidjal on õigus saada tasu üks kolmandik leitud asja või raha väärtusest pärast kulude mahaarvamist. Kui leidja ei ilmu politsei poolt tehtud kuulutuses või seaduses (BES §§ 740, 3059, 3060, V. ts. s. § 539) kindlaksmääratud tähtajal, siis läheb Eestimaal leitud asi, raha või asja müügist saadud raha leidja omanduseks, kes peab kandma hoiu ja muud kulud (§ 737). BES § 741 alusel eeskirjad leitud asjade kohta (§§ 734—740) laienevad ka varaste ja röövlite või varguse kalduvustega röövloomadelt äravõetud asjade peale. Vastava seletuse alusel (vt. Zwingman, IV k. nr. 499) politseiametnikul ei ole õigust saada tasu tema

poolt vargalt või röövlilt äravõetud asjade eest, sest see on tema kohus.

Kui leitud asja või raha leidja on politseiametnik, kas temal on õigus asja omanikult või kaotajalt üks kolmandik leiutasu saada, ja kui omanik ei ilmu kindlaksmääratud tähtajal, kas siis leidja-politseiametnik on õigustatud asja BES § 739 korras omandama?

Vastus 1. Politseiametnikel ei ole õigust saada tasu niisuguste toimetuste eest, mis kuuluvad nende ametikohuste täitmise hulka, välja arvatud seaduses ettenähtud erandid, nagu maksude sissenõudmise ja kohtupristavite ülesannete täitmise alal. Kaotatud asjade otsimine, kui asjad ei ole läinud kaduma süüteo läbi, ei ole politsei ülesanne. Järelikult on politseiametnik asjade leidmisel eraisikutega ühesuguses seisukorras ja temal on õigus saada sellel alusel seaduses ettenähtud tasu.

Mis puutub riisutud asjadesse, siis käsitleb seda küsimust BES § 741 ja Heakorra ja julgeoleku s. (VSK XIV k. 1916. a. va.) § 183 ja Kr. kp. s. §§ 375, 777 ja 778. Materiaalõiguslikust küljest on tähtsad just kaks esimest seadust. BES § 741 ütleb: „Eeskirjad kaotatud asjade kohta (§§ 734—741) laienevad ka varastelt ja röövlitelt või kiskjatelt või varguse kalduvusega loomadelt äravõetud asjade peale.“ Heakorra ja julgeoleku sead. § 183 kõlab: „Riisutud või äravõetud asjad antakse nende omanikele tagasi järgides Kr. kp. s. eeskirju. Kui riisutud asjade omanikud ei ilmu ja ka teada ei ole, kelle omad need on, siis peab omanikke selleks ettenähtud korra järgi kuulutuse läbi välja kutsuma ning nende ilmumise korral asjad allkirja vastu neile kätte andma. Kui kuulutuses ettenähtud tähtaja jooksul asjade omanikud ei ilmu, siis antakse need asjad, mis ei kõdune, nagu metallid ja kalliskivid (Tsiivilsead. § 405, 1914. a. va.) ühes täieliku asjade arvu ja kaalu kirjeldusega riigi hoiule, kõdunevad asjad aga, nagu riided, nahad ja muud, samuti hobused ja kariloomad, müüakse avalikul enampakkumisel ning nende eest saadud raha saadetakse hoiule kohalikku renteisse (Eesti Panga osakonda), omanikele väljaandmiseks nende ilmumise korral. Kui omanikke ei leita ja kui nad ei ilmu kümne aasta jooksul pärast kuulutuse avaldamist, siis läheb riisutud asjade eest saadud raha riigi kasuks.“ Nagu etteoodust nähtub, on BES ja Heak. ja julgeol. s. eeskirjad teatud määral vastolus. BES sissejuhatava osa järgi tuleb siin esijoones talitada BES eeskirjade järgi, sest Heakorra ja julgeol. s. oli ülevenemaaline seadus ja tema eeskirjad tulid siis kohaldamisele, kui antud küsimus BES on lahendamata.

Politseiametnikel riisutud asjade suhtes ei ole leiutasu õigust, sest süütegude jälitamine ja süüteo läbi äravõetud asjade otsimine on politsei ülesanne. Ka peab arvama, et eraisikutel riisutud asjade suhtes on vaid siis leiutasu õigus, kui nad need asjad isiklikult riisuja käest ära võtavad (Zwingman, IV k. nr. 499).

J. K.

Küsimus 2. Kinopidajad annavad kinnisest ruumist valjuhääldaja kaudu tänavale edasi raadio-, grammofoni ja helifilmimuusikat ja põhjendavad, et selleks ei olevat mingit luba vaja. Kas sarnast teguviisi saab avalikuks ettekandeks pidada ja karistatavaks lugeda, või tuleb siin käsitleda R.n.s. § 38, kui see häirib ümbruskonda. Kas politsei võib seda keelata ja missuguse seaduse alusel?

Vastus 2. Kinopidajaid ei saa vastutusele võtta, kui nad on avaldanud Avalikkude ettekannete s. (R.T. 43 — 1923) ettenähtud teadaande ettekande korraldamise kohta. Muusika tänavale edasikandmise kohta seadus eri teadaannet ei nõua. Kui niisuguse ettekande tänavale kandmise läbi häiritakse avalikku rahu, siis võib võtta vastutusele avaliku rahu rikkumise eest. **J. K.**

Küsimus 3. Mis ajast loetakse meil maksvate seaduste järgi öö algust ja kas pärast seda kellaaega restoranides kabaree ettekanded, mis tänavale kostavad, ja kinost valjuhääldajate läbi tänavale edasiantavad ettekanded saab lugeda kõrvaliste isikute kaebusel öörahu rikkumiseks?

Vastus 3. Seadused ei määra üldiselt ära öö algust ja lõppu. Seepärast tuleb seda otsustada igal juhul antud olukorra kohaselt. **J. K.**

V. v—s. Küsimus. Mehest lahus elav abielunaine võlgneb valiale isikumaksu. Sundnõudmine ei ole annud tagajärgi, kuna politsei poolt koostatud maksuvõimetuse akti järgi on tema teenistuse ta varanduseta. Maksuvõlg tekkis nende kooselamise ajal. Mees tõrgub võlga tasumast, sellele vaatamata, et abielu pole lahutatud ega pole ka sõlmitud varanduse lahutamise lepingut. Kas saab teenistuses olevalt mehelt nõuda sunniteel sisse naise maksuvõlg?

Vastus. BES § 48 järgi on mees kohustatud kandma vaid tema valitsemisel oleval naise varal lasuvad koormatised. Isikumaks on isiklik ja mitte varanduselt võetav maks. Seepärast ei ole alust naise isikumaksu sissenõudmiseks mehe varast. **J. K.**

A. M. Küsimus. Meeskodanik on abiellunud naiskodanikuga juunikuul 1929. a. Naiskodanik võlgneb sama aasta eest vallavalit- susele isikumaksu, mis määratud kõigile nimetatud aasta 1. apr. valla piires elanule. Maksu tasumise tähtpäev oli 1. sept. 1929. a. Maks jäi tähtpäeval tasumata. Mõlemal abiellunud puudub vara. Kas võib antud juhul naise isikumaksu nõuda sisse mehe teenistus- tasust?

Vastus. Mees ei ole kohustatud tasuma naise isikumaksu ega saa seda nõuda mehe teenistustasust (vt. BES §§ 41 ja edasi). **J. K.**

P. v-s. Küsimus. 1929. a. eraldati Põllutööministeeriumilt val- lalle määratud koolikrundi eraorganisatsioonile osa seal asuvaist hooneist ühes vähese juurdekuuluva maa-alaga vallavolikogu nõus- olekul. Kõnesoleval maa-alal kasvas viljapuid, mis valla poolt olid ostetud, kuid langesid seega eraorganisatsiooni kasutamisele, kes

veel seni pole omandanud krunti, vaid peab seda rendi alusel. Kas vallaomavalitsusel on õigus Põllutöoministeeriumilt või eraorganisaatsioonilt krundi omandamise korral tagasi nõuda viljapuude eest tasutud summat ja kas praegusel juhul on kohaldatav lühendatud, s. o. üheaastane aegumise tähtaeg? Olgu tähendatud, et maa-ala eraldamiseks nõusoleku lubamisel polnud vald veel kõnesolevaid viljapuid omandanud.

Vastus. BES § 777 järgi loetakse võõrale maatükile istutatud puud maatüki omaniku omanduseks, arvates silmapilgust, mil puud on ajanud maasse juuri. Selleks, et võiks nõuda tasu puude eest, peaks olema eri kokkulepe. Kui niisugust ei ole, siis ei ole ka tasu õigust.

J. K.

P. K. Küsimus. Missuguseid asutusi tuleb lugeda ühinguteks ja missuguseid sihtasutusteks?

Vastus. Kehtiva seaduse järgi on kahesuguseid juriidilisi isikuid: 1) ühingud, seltsid, ühisused või nende liidud, mis moodustuvad isikutest ja on registreeritud Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse alusel rahukogudes või alates 1926. a. Siseministeeriumis, ja 2) sihtasutused, sihtvarandused või sihtkapitalid, mille tekkimise aluseks on varandus, mis on määratud isikutelt või asutustelt mõnesuguse eesmärgi taotlemiseks. Kuni Sihtasutuste seaduse (RT 19 — 1934) jõusseastumiseni ei olnud sihtasutuste kohta üldse ette nähtud ühtlast korda nende põhimääruste kinnitamiseks. Neid kinnitasid (sihtasutuse eesmärgi järgi) Vabariigi Valitsus, vastavad ministeeriumid, linnavalitsused jne.

Jõusseastunud Sihtasutuste seaduse alusel on nüüd kohustatud ühe aasta kestel kõik seni tegutsevad juriidilise isiku õigustega sihtasutused, -varandused või -kapitalid ning sugukonna- ja perekonnaasutused esitama siseministeeriumile seaduses ettenähtud korras oma põhimäärused. Siseministeerium esitab nad kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele ning kannab kinnitatud sihtasutused sellekohasesse registrisse ja kuulutab Riigi Teatajas põhimääruste teksti sihtasutuse arvel. Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse alusel registreeritud koondised ei ole oma loomult ka siis mitte sihtasutused, kui nende eesmärkide saavutamiseks põhikirjades on nähtud ette sellekohaste kapitalide moodustamine kas liikmemaksude, osamaksude, koondise tegevuses tekkinud sissetulekute või annetuste ja korjanduste alusel.

Eraisik. Küsimus. Kas prefekt võib keelduda laskeriista kandmise loa andmisest?

Vastus. Vabariigi Valitsuse poolt 9. veebruaril 1921 vastu võetud määruse (RT 13 — 1921) § 1 põhjal on keelatud laskeriistade hoidmine ja kandmine sellekohase loata. Sama määruse § 2 järgi antakse laskeriistade hoidmise ja kandmise load maakonna politseiülemate, nüüd prefektide poolt. On õige, et tähendatud määruse järgi on kodanikud õigustatud saama laskeriistade hoid-

mise ja kandmise lube ja et selle õiguse kitsendamiseks peavad olema kaaluvad põhjused. Leiab aga prefekt, kes heakorra ja julgeoleku eest valvel peab olema, et kogutud andmete põhjal ei ole soovitatav anda teatavale isikule laskeriista hoidmise ja kandmise luba, siis ei saa teda sundida seda tegema, seda ei saa ka kohus mitte.

R. R. Küsimus: 1. Kuidas võib vallavolikogu ametist vallandada vallasekretäri?

Vastus 1. Selle kohta on Riigikohus seletanud järgmist (Adm. os. t. nr. 458 — I — 1931, vt. J. Valge, Riigikohtu adm.-osak. 1931. a. lahendatud küsimusi, lhk. 237): Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse § 78 teises lõikes (RT 97 — 1926) on tähendatud, et peale maksvates seadustes ettenähtud korra võib vallasekretäri vallandada vallavolikogu, kuid vähemalt $\frac{2}{3}$ häältega vallavolikogu seaduslikust koosseisust. Sama paragrahvi kolmandas lõigendis on tähendatud, et vallasekretäri võib vallavolikogu vallandada teenistusest ainult järelevalveasutuse nõusolekul või ettepanekul. Arvamus, nagu ei oleks need kaks lõigendit vallasekretäri vallandamise küsimuse otsustamisel üksteisega mingisuguses seoses ja nagu tuleks kolmandast lõigendist nii aru saada, et järelevalveasutus määrab ainult vallandamise momendi kindlaks, on ekslik. Nende lõigendite redaktsioon ei ärata mingit kahtlust, et kui vallavolikogu tahab oma algatusel vallasekretäri ametist vallandada (peale nende juhtude, kui vallasekretär vallandatakse teiste maksvate seaduste alusel), siis võib vallandamine toimuda ainult tingimustel: 1) kui vallandamise poolt hääletab $\frac{2}{3}$ vallavolikogu seaduslikust koosseisust, ja 2) kui järelevalveasutus annab selleks oma nõusoleku, ja et kui vallasekretäri vallandamise küsimuse algatus või ettepanek lähtub järelevalveasutuselt, siis see ettepanek võib teostuda ainult tingimusel, kui ettepaneku poolt hääletab vähemalt $\frac{2}{3}$ vallavolikogu seaduslikust koosseisust.

Küsimus 2. Kas vallasekretäri abi võib asendada vallasekretäri vallavolikogu protokollki koostamisel?

Vastus 2. Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadusega (RT 97 — 1926) on vallasekretäri seisukoht vallavalitsuses muudetud võrreldes endise 1921 Vallanõukogude valimise seadusega (RT 26 — 1921). Viimase seaduse § 83 järgi oli vallasekretär vallavalitsuse liige, kuna aga 1926. aasta seaduse § 81 järgi sekretär ei kuulu enam vallavalitsuse koosseisu. Vastavalt sellele muudatusele tuleb hinnata ka vallasekretäri osavõttu vallavolikogu ja vallavalitsuse koosolekute test. Kuigi vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 69 näeb ette, et vallavolikogu koosolekutel kirjutab protokollki vallasekretär, ei saa sellest järeldada, et selle seaduse määрусega oleks keelatud sekretäri abil asendada tarbe korral sekretäri protokollki koostami-

sel. Vallavolikogude valimise jne. seadus ei räägi üldse ega eriti valla õigusest sekretäri abi ametisse võtta, vaatamata sellele, et Ajutise seadusega vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta (RT 69/70 — 1920) maavolikogule on antud õigus valla sekretäride abide ametisse võtmist valdadele sunduslikuks teha, kus seda nõuab töörohkus, kusjuures aga sekretäri abi ülesandeid eriti ei ole määratud. Arvestades asjaolu, et viimases seaduses ei sisaldu määrusi, mis piiraks üksikutel juhtudel ehk üldse sekretäri asendamise võimalust sekretäri abi poolt, ja kuna praegusel ajal, nagu eespool tähendatud, vallasekretär ei ole enam vallavalitsuse liige, vaid ainult vallaametnik, kelle kohta ainult eri valimiskord on nähtud ette, siis ei ole mingit seaduslikku takistust, et teda asendaks sekretäri abi protokollil kirjutamisel seal, kus see seadusega ei ole keelatud. Seaduse § 69 teine lõigend nõuab, et igakord, kui arutatakse vallavalitsuse tegevust, valib volikogu volinikkude hulgast koosoleku juhataja ja protokollikirjutaja. Ei arutata aga vallavolikogu koosolekul vallavalitsuse tegevust, siis võib vallasekretäri kohuseid protokollil kirjutamisel täita sekretäri abi (Riigikohtu adm. os. t. nr. 285 — I — 1931, vt. Valge, *ibid.* lhk. 235 ja 236).

X. Küsimus 1. Kas valla revisjonikomisjonil on õigus revideerida perekonnaseisuraamatuid ja kas vald kannab nende raamatute kulud?

Vastus 1. Valla revisjonikomisjonil on õigus revideerida ka perekonnaseisuraamatuid, sest perekonnaseisuaasjad kuuluvad vallavalitsuse asjaajamise hulka. Perekonnaseisu registreerimisse puutuvate raamatute ja vormulaaride muretsemise kulud kannab riigikassa Siseministeeriumi eelarve järgi (Perekonnaseisu sead. § 19, RT 191/192 — 1925) ja Siseministeerium saadab neid perekonnaseisuametitele tasuta (arvatud välja statistilised teatelehed, mida valmistab ja saadab perekonnaseisuaetnikkele statistika keskbüroo). Kui aga on tekkinud tarvidus perekonnaregistri kõite ümberkirjutamiseks, siis selleks tarviliku perekonnaregistri raamatu hinna peab tasuma vallavalitsus.

Küsimus 2. Kuidas talitada juhul, kui 1922 sündinud ja ristitud laps on jäänud kirikuraamatutesse sisse kandmata?

Vastus 2. 1922. a. sündinud ja ristitud last on võimalik Siseministeeriumi eelnõusolekul tagantjärgi sisse kanda vastava koguduse sünnimeetrikaraamatusse endise vormi järgi, eeldusel, et vanematel on esitada lapse ristija poolt väljaantud ristimisedel. Kui osutub võimatuks lapse sündi tagantjärgi sünnimeetrikaraamatusse sisse kanda, tuleb see kindlaks teha protokollil vorm nr. 13 koostamise teel (Perekonnaseisu sead. § 6).

Küsimus 3. Kaitseväe üleajateenija, kelle nimi ja perekonnanimi isikutunnistusel ja kaitseväe tunnistustel ühelt poolt ja sünniteatisel teiselt poolt lähevad lahku, tahab abielluda. Missugust nime ja perekonnanime lugeda õigeks?

Vastus 3. Peigmehe nimi ja perekonnanimi tuleb maksva korra järgi sisse kanda abieluakti nii, nagu see on märgitud tema sünnimeetrikasse. Leiab isik, et tema sünnimeetrika ei ole õige, tuleb tal Perekonnaseisu seaduse § 28 alusel Siseministeeriumile kui usuühingute perekonnaseisuametnike järelevalveasutusele avalikustulnud vead teha teatavaks ja paluda korraldust vigade kõrvaldamiseks. Niisugusele teadaandele tuleb lisada juurde tõendusi ja anda üles tunnistajaid ühes viimaste elukoha märkimisega, kes teavad tõendada, kuidas on isiku õige nimi ja perekonnanimi.

Küsimus 4. Kas sünni registreerimiseks täiendava tähtaja andmisel tuleb sellekohane otsus üles märkida?

Vastus 4. On väga soovitatav sünni registreerimiseks täiendava tähtaja andmisel (vt. Siseministeeriumi adm.-os. ringkiri 17. juunist 1932 nr. 469 p. 1) sellekohane otsus üles märkida ühes täiendava tähtaja andmise põhjusega ning registreerimisele ilmunud isiku käest võtta allkiri, et ta on ilmunud registreerimisele ja on saanud täiendava tähtaja.

Küsimus 5. Kas on lubatud meetrikaraamatute põhjal väljaantavale tunnistusele märkida aadlitiitleid?

Vastus 5. Kui meetrikaraamatu põhjal antakse välja sõnasõnaline väljavõte (tunnistus) selles keeles nagu originaalis, märgitakse väljavõttes ka kõik tiitlid, nagu need omal ajal sisse kantud meetrikaraamatusse. Kui meetrikaraamatu põhjal antakse välja eestikeelne teatis (lühendatud väljavõte), siis selles ei tule märkida aadlitiitleid „von“, „parun“, „krahv“ jne.

P. V. Küsimus. Kas usuühingute perekonnaseisuametnikelt saadud sünniaktide ära kirjade põhjal võib omavalitsuse perekonnaseisuametnik anda välja sünnitunnistusi?

Vastus. Usuühingute või omavalitsuste perekonnaseisuametnikelt saadud sünni-, abielu- ja surmaaktide ära kirjade alusel ei või välja anda sünni-, abielu- ja surmatunnistusi. Kodanikud ja asutused, kes vajavad sünni-, abielu- ja surmatunnistusi perekonnaseisu muudatuste kohta, mille kohta aktid on koostatud teistes perekonnaseisuametites, tuleb juhtida asutustesse, kus alal hoitakse algakt.

Kirjavastuseid.

Lugeja X. Anonüümküsimusi „E. P.“ ei lahenda.

Väljaandja: *Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

- J a n s o n**, Herman Jüri p., kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 489, v. a. Autotankide rügemendi ülemalt 28. 2. 32. a. (45073)
- P a u l u s**, Gustav Kaarli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1820, v. a. Pioneerpataljoni ülemalt 28. 9. 27. a. (25299)
- M i h k e l s o n**, Eduard, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 2101, v. a. 1. jalaväe rügemendi ülemalt 18. 10. 26. a.
- T a m m**, Hendrik Kaarli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2586, v. a. 1. jalaväe rügemendi ülemalt 13. 9. 29. a.
- L i i v**, August Jaani p., sõjaväetunnistus nr. 12139/1060, v. a. 2. diviisi tagavarapataljoni ülemalt 27. 6. 19. a. (45083)
- L ä ä t s**, August, sõjaväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1651, v. a. 3. diviisi staabilt 29. 9. 23. a. (16720)
- K u k k**, Aleksander, isikunnistus nr. 43, v. a. Uulu vallaval. 1929. a. (16722)
- H o l t e r**, Jüri Andrese p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3305, v. a. 9. 8. 21. a. (16723)
- P a l u**, Jaan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 17212, v. a. 5. jalaväe polgu ülemalt 23. 9. 21. a. (16724)
- Mustjala Sugupulli Ühisuse** alg-1. politseijaosk. 19. 6. 26. a. põhikiri, registreeritud Tallinna-Haapsalu rahukogus 27. 2. 26. a. nr. 979 all. (45090)
- O j a**, Jaan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4784, v. a. Tartu sõjavangilaagri ülemalt 21. 5. 20. a. (16725)
- H e n k**, August, laskeriistaluba nr. 2128, v. a. Pärnu abiprefektilt. (16721)
- V i l g a t s**, Johan, kaitseväest vabastam. tunnistus nr. 1171, v. a. 9. jalaväe polgu ülemalt 1920. a. (16727)
- K u k k**, Johannes, kaitseväest vabastam. tunnistus nr. 1222, v. a. 9. jalaväe polgu ülemalt 1920. a. (16727)
- K ä g u**, Lydia Eduardi t., isikutunnistus nr. 298, v. a. Narva 1. pol.-jšk. 19.6.26. a. (45084)
- K e e r d**, Eduard Jüri p., laskeriistaluba nr. 398, v. a. Tartu-Valga prefektilt 6. 5. 32. a., maksvusega 4. 5. 35. a.
- K o r b**, Juhan Juhani p., kaitseliidu liikmekaart nr. 4139/10300, v. a. Sakalamaa maleva pealikult 9. 2. 31. a.
- B e r g e r t**, Karl, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 487, v. a. Harju kaitsevääringkonna ülemalt 23. 4. 27. a. (33316)
- S i p l i k**, August, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 10513, v. a. Harju kaitsevääringkonna ülemalt 16. 9. 29. a. (33317)
- M a l m e r**, Johannes, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 783, v. a. 1. jalaväe rügemendi ülemalt 27. 1. 29. a. (33318)
- B r e n n e r**, Eleferi, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9723, v. a. Lääne maak. rahvaväe ja K.L. ülemalt 4. 11. 20. a. (33319)

Veel on aeg,

sellepärast, härrad jahimehed, vaadake nüüd kohe oma jahipüssid järele, kas nemad „logisevad“ või on rauad sees! või väljastpoolt roostes, või haljaks kulunud, või püss laseb halvasti, või laad ei sobi palge, on vigane, loksud j.n.e., siis toimetage püss esimesel võimalusel isiklikult, postiga või raudteel allnimetatud töökotta, kus kõik vead kõrvaldatakse ruttu, asjatundlikult, suurima täpsusega, ajakohaselt odavalt.

Eritellimise peale valmistame kõige uuema süsteemilisi, erilise laskevõimega **uusi püsse** ja **raudu**, monteerime kuulipüssidele pikksilmi ja dioptreid.

Meie püssiparandustöökoja juhhib tegelikult tööd tehes tuntud laskur

hr. **Rud. Passup**, kelle tööd on kroonitud näitustel paljude kuld-medalite ja audiplomiga.

Ühtlasi teatame, et oleme tuntud püssirohu **Wolff & Ko Walsrode** esindajad ja pakume oma austatud ostjaskonnale kõrgemas headuses püssirohtu „Kuld-Pöder“, „Koer“ ja „Nitro“.

Peale selle pakume ajakohaste hindadega kõrgeväärtuslikke jahipadruneid, keste, väismaa karastatud ning kodumaa haavleid, tonge ning kõiki jahitarbeid.

Palume võtta teatavaks, et meie täidetud padrunitesse ei mõõdeta, vaid kaalutakse suitsuta rohu laengud automaatelektrikaalul suurima täpsusega.

Saadaval mitmesuguseid kuulipüssi padroneid, eritellimise peale ka vintpüssi täpsuspadroneid.

Müük en-gros ja en-detail.

K-m. Lier & Rosshaum

Tallinn, Viru tän. 7. Telefon 433-34.

Juhatus: Tallinnas,
Suur Karja nr. 15

Telefon nr. 427-36
Telegr. aadr.: Põhjatuli

PÕHJA KINNITUS-AKTSIASELTS

toimetab tule-, elu-, transport-, väärtuste-, murdvarguse-, jõuvankrite-, tsiviil-vastutuse- ja õnnetusjuhtude-kindlustusi. — Agendid igas linnas, alevis ja maakonnas.

Parim
kütürimis-
ja puhas-
tamis-
vahend
maailmas.

Corso-Café

Vabaduse pl. 5.
Telefon 454-18.

M u u s i k a kella 5—1/212 õhtul.
Piljard. Male.

F. IVANOV'i RESTORAN ESTONIA PUIESTEE 29

*Maitavad söögid. Odavad hin-
nad. Muusika kella 8-st õhtul.*

K. A. Rütman & Ko

Tallinn, Jaani tänav 9
Telef. 466-72 ja 456-93

**Seebikivi,
kampfooli,
söögisoodat,
kloorlupja**
ning teisi keemiaaineid ja happeid
alati laos saadaval
MÜÜK AINULT EN-GROS

Ehitage kuivast materjalist!

Kivimäe ehitusm. ladu, Nõmme, S. Pärnu m. 187, tel. 520-67.
Tallinna ehitusmat. ladu, Tallinn, Hollandi t. 44, tel 304-53.

Metsatööstus A.-s. „B. Minkov & Pojad“

Tallinn, telefonid: 304-52 ja 304-53.

KUDUMIS- JA KETRAMISVABRIK A-S.

Vennad TOFER

Kontor: Tallinn, S. Karja 10. Telef. 450-00.

Vabrik tarvitab ainult head ameerika puuvilla.

Valmistab oma kedratud lõngast: moodsaid

KLEIDI-, SÄRGI-, PÖLLE-, PESU-, PÜKSI-,
PADJAPÖÖRI-, MADRATSI-, VIHMAKUUE-,
ROOTSIRIIDE-, OKSFORDI-, JÕHVI-, NAIS-
KODUKAITSE VORMIRIIE T, FLANELLI,
TASKURIIE T, KALINGURI JNE., ISEÄRANIS
SUURES VALIKUS SPORDIRIIE TUST:
KOSTÜÜMI, MANTLI JA TUULEJAKI JAOKS.

Metsaeksport-äri

E. Kopelovsky & Ko.

Tallinn, Valli t. nr. 10-45

Tel. 461-29 ja 461-19

HOTELL-RESTORAN

„EUROPA“
BAAR - KABAREE.

Viru 24, telef. 467-01.

Iga päev kella 10—12½ õht. kontsert
pr. LEPPER'i ja hr. WASSERMANN'i
kaastegevusel. — Kavas soolod ja
duetid operettidest eesti, vene, saksa,
prantsuse, itaalia ja soome keeltes,
klassilist muusikat j. n. e.

JUHATUS.

Uudis

Lõbus

Mugav

SUVEAED

(Rest. „NAHKHIIRE“ juures)

Viru 23.

*Iga päev: muusika, suur kabaree,
tantsupörand.*

*Esimesejärgu köök. Rikkalik eine-
laud. Kodu- ja välismaa veinid.*

*Vihma puhul kabaree
kinnises saalis.*

Uus juhatus.

A.-S. KAPSI & Ko
lõhkeainete osakond

„Lõhkevõime“

Tallinnas, Rütli tän. 15. Telefon 444-77.

Soovitab oma rikkalikust valikust kõiksugu **lõhkeaineid**, nagu dünaamiiti, lõhkeshelatiini, pürokseliini, meliniiti, amatooli, ammonaali, vöimiiti, chloraat-briketti, lõhkekapsleid, elektrisütikuid, mitmet seltsi süütenööri, parimat kivipuuri terast jne.

Tarvitajad, tarvitage kodumaa lõhkeaineid, sellega hoiate ära valuuta väljavoolu.

EKS-MAJA

kodumaa kõige vanem ning suurem kindlustusselts.

**Tule-,
elu-,
murdvarguse-,
klaasi-,
kodulooma-**

kindlustused.

PEAKONTOR JA JUHATUS:

Tallinnas, Lai 1.

KONTOR:

Tallinn, Harju 29, Tallinna
Majaomanikkude Pank.

Aktsiaselts

Tallinna

Köievabrik

John Carr'i pärijad.

Kopli tän. 33. Tel. 439-79.

Valmistab põllumeestele tugevat, hinnaväärilist **ohjanööri, koorma-kõit, perenaistele** — sisalist lumivalget pesunööri. TKV-sisalmatid ja vaibad

Nõudes ainult Tallinna köievabriku tooteid olete kindel, et saate hinnaväärilist kaupa.

THOMAS CLAYHILLS & SON

Asutatud 1633. a.

Tallinn, S. Brokumägi 14. Tel. 435-23, 435-25. Laod: 306-35, 306-97.

Kaupade osakond: Heeringad, sool, suhkur, riis, jahu, manna, väik, seebikivi, koloniaalkaubad } Tel. 435-25.

Sepa- ja aurused, koks, küttepuid. Ehitus- ja metsamaterjalid. Kaupade eksport } Tel. 435-23.

Laevasõiduosakond: Tel. 435-26, 435-58.

Ekspeditsiooniosakond: Tel. 435-21, 435-59.

Teie suitsetate palju? . . .

Seepärast peab erilist hoolt pühendama hammastele, et nad ei kaotaks oma ilusat väljanägemist ja ei muutuks kollaseks. Tehke niisama nagu seda teevad paljud teised suitsetajad. Puhastage oma hambaid korrapäraselt õhtuti ja hommikuti Chlorodont'iga, siis tubakas ei tee midagi Teie hammastele. Chlorodont'iga on kerge kõrvaldada kollane kiht hammastelt, mis on tekkinud paljust suitsetamisest. Pealegi värskendab Chlorodont suud oma tugeva piparmündimaitsega. Teie hingeõhk jääb ikka värskeks ja puhtaks. **Lab. „Leo“.**

Suurim valmisriiete äri

R-m. „Erpe“

Tallinn, Viru tän. 22

soovitab suures valikus igaks hooajaks daamide ja härrade **valmisriideid.**

Tellimiste vastuvõtmine. Hinnad mõõdukad. Järelnmaks võimalik.

Kõik meilt ostetud või tellitud riided pressitakse alati maksuta.

Ilusaim väljasõidu

Hotell-Restoran

Riviera-Palais

ajaloolises Marienbergi lossis.

Telefon $\frac{428-20}{69}$.

Igal õhtul kabaree.

Ruumikad saalid, ilusad toad, kabinetid, suur park ja suviaed. Köök hea – hinnad odavad.

Kohvik ja Kondiitriäri

H. Feischer

Tallinn,

Harju 45. Tel. 445-00.

Hans Diedr. Schmidt

Asut. 1741, PÄRNUS Asut. 1741.

Speditsioon,

Agentuur,

Laevatalitus.

Õlivabrik.

Saeveski.

Ostab: linu, linaseemneid ja vilja.

Müüb: kunstväetisaineid, soola, stütt jne.

METALLIKAUBANDUSE AKTSIASELTS

Vennad POPOV

Tallinn, kontor: Lai 34. Telefon 441-31, 442-09, 437-73.

SUURIM LADU:

sordi-, ehitus- ja profiilrauda, terast, raudplekki — musta ja tsingitud, rihvelplekki ja spetsiaal-katlaplekki, tsinkplekki ja katlatsinki, traati, torusid ja nende ühendusjagused, sanitaartarbeid ja armatuure, Masonite-, ehitus- ja isoleerplaate, Semptalin- ja harilikku katusepappi, Balata- ja kummi- transport- ja hoorihmu, põllumajanduslikke tarbeid: kette, labidaid, harke, hange jne.

Tallinna Juudi Ühispank

Vene tän. nr. 6. Telef. 448-25.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismail.

Rahasaatmine Nõukogude Venesse.
Speditsoon, transport, kinnitamine.

Külastage

RESTORAN — KOHVIK

MERIKLUBI

TALLINN, SUUR KARJA 18

Elektrotehnika Büroo

V. ENGEL

Tallinnas, Pikk t. 45, tel. 444-53.

Elektrimootorid

-lambid

-armatuurid

-keedunõud

ja igas. elektritarbed.

Kõige moodsam kirjutusmasin

„OLYMPIA”

EUROOPA KIRJUTUSMASINATE A.-S.

Peaesindaja Eestis:

L. E. HOFMANN

Tallinn, Dunkri 2/II. Tel. 428-15.

Soodsad maksutingimused!

A.-S. GRÜNBERG & Co.

Asutatud 1863.

TALLINN, VALLI 10.

Kõnetraat: { Kontor 445-16.
Tolliamet 459-23.

Telegrammi-aadress: GRÜNBERGCO.

Speditsoon.

A.-S. VILL — Narvas. Telef.: { Juhatus 70.
Müük 161.

TALLINNA ESINDUS JA LADU

S. Karja 20. Telef. 450-39.

Valmistame meeste ja naiste ülikonna- ja kostüümiriiet villast ja siidist. Värvimine ja märtseriseerimine. Lõnga müük suurel arvul

A.-S. Eesti Sulatükimonopol

Tallinn, telef. 427-91.

ŠOKOLAADIVABRIK
A.-S. GINOVKER & Ko.
TALLINN

Tarvitage

O-ü. Calorica
Tallinn, RÜÜTLI tän. 13
napse ja likööre

Metsaeksport-äri **MEIER JUDEIKIN**

PEAKONTOR: Võrus — Vabriku tän. 6, kõnetr. 89.

Osakonnad: Tallinnas — Uus Sadama t. 11, kõnetr. 428-09. Tapal — Kõnetr. 28.
Mustvees — Kõnetr. 15. Põlva raudteejaamas — Kõnetr. 4-e.

Uus Balti Metsatööstuse A.-S.

(NEW BALTIC WOOD CO. LTD.)

LAUAEKSPORT. Tel. 301-57, Tallinn, Hollandi 10—16. Code: Zebra IV

Keila riie

rahuldab ka kõige
nõudlikuma maitset

**Härrade mantli- ja
ülrikonnariided,
daamide mantliriided**

saadaval
kõigis paremates
manufaktuurärides.

Saunaseep

1-a RIVIERA Nr. 52

||

B. GLÜCKMANN,
SEEBIVABRIK.

Restoran „KURVE“

Vana Viru 7.

*Igapäev saadaval maitsevaid lõu-
naid. Rikkalik baar.*

Külastage! Oma silm on kuningas!

Kõige austusega
omanik *EVERS.*

Lähemal ajal ilmub trükist:

Riigikohtu administratiiv-osakonnas 1932. a. lahendatud küsimusi.

HIND Kr. 3.50.

Pealadu „Eesti Politsei“ talituses, Toompea loss, tuba 34.

Telefon 432-47.

Postkast 338.

EESTI A-S. C. SIEGEL

Tallinn. Lai tänav 27, kõnetraat 426-07.
Autoosakond, Uus tänav 2, kõnetr. 450-86.
Raualadu, Kopli tänav 5, kõnetraat 432-80.
Tartu esindus, Ülikooli t. 34, kõnetr. 11-56.
Pärnu esindus, Vilmsi tän. 15, kõnetr. 2-88

Keskkütte- ja kõiksugu sanitaarsiseseaded. Puurkaevu- ja pumpade sisseeaded. Kõiksugu torud ja nende ühendus- jaod, armatuurid. Sanitaartarbed. Raudtalad, sordiraud ja igasugune plekk. Kruvid, poldid ja mutrid. Värvid, õlid ja toored keemiaained. Ukse- ja mööblilukud, tööriistad ja kabjanaelad. „D.K.W.“ ja „Dodge Brothers“ autod. „Goodrich“ autokummid. Auto tagavara- ja juurekuuluvad osad.

Esindused:

Aurukatlad. — L. & C. Steinmüller, Cummersbach. **Auruturbiinid.** — Waggon- & Maschinenbau A.-G. „Wumag“ Görlitz. **Transpordiseseaded.** — J. Pohlig, Köln. **Dieselmootorid.** — Innkens G.m.b.H., Chemnitz. **Puu-töötlemismasinad.** — Kirchner & Co A.-C., Leipzig.

HOOAJAKS moodsatel värvides *elegantseid käekotte, reisikohvreid, kunstkäsitöid, turistidele sobivaid mälestusesemeid j. n. e.* odavate hindadega suures valikus soovitab

O. Zimmermann

Tallinn, Harju 34 Tartus, Suurturg 4 Pärnus, K. Lorenz'i äris, Rüütli 41.

Kõige kasulikum ja odavam tuleb tarvitajail hästi valmistatud riie. On vastupidav, alati ilus ja nägus. Seda valmistab

KARL VIHMANN'i vabrik Pärnus, Jänesselja 7. Telefon 245.

Värvitakse kodukootud kangaid, igasuguseid lõngu ja riideid. Keemiliselt puhastatakse igasuguseid siidi- ja villaseid kleite, mantleid ja ülikondi. Villatööstus: ketratakse, korrutatakse ja puhtad villased kaltsud tehakse villaks, millest villa juurelisamisega saab lõnga ja riidet. Tehakse kaltsuvillast ja vanast kui ka uuest puuvillast vatti. Võistlemata hea töö ja hinnad vastutulelikud.

K.-m. R.Ü.K.'il

on alati laos kõige uuemad inglise ja kodumaa vabrikute üli-
konna-, palitu-, mantli- ja kostüümiriided ja nende juurde minevad
manused, nagu: voodrid, nõöbid, siidid jne

Kõige austusega

O.-ü. Riieturite Ühiskaubamaja
Tallinnas, S. Karja 19, telefon 455-77.

Hotell Peterburg

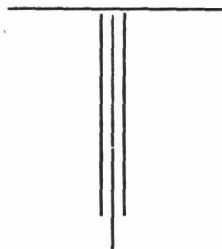
T a l l i n n,
Rataskaevu 7.
Telefon 426-33.

Avatud pärast põhjalikku ümber-
ehitust, mis viidud läbi välis-
maa eeskujul, kasutades viima-
seid uuendusi komfordi alal.
Toad vannidega, jooksva külma
ja sooja veega. Tubades telefon
Parim köök. —:— Parim köök

A.-s.

Eesti Kunstsarvevabrik
O.Kerson & K^o

Tallinn, Tulika tän. 7.
Telefon: 431-44, 431-51.

P. KUNERTH, TALLINN, LAI TÄNAV 32.
Kõnetraat 430-89. Postk. 187.

ESITAJA EESTIS

INTERNATIONALE CONTINENTAL CAOUTCHOUC COMPAGNIE AMS-
TERDAM, Kontor Hannover, H A N N O V E R.

Igasugused tehnilised ja kirurgiakummikau-
bad, kummirihmad ja kummi-transportlindid

DEUTSCHE KABELWERKE AKTIENGESELLSCHAFT, BERLIN O. 112
Igasugused elektrolüütilised plank- ja isoleeritud vasktraadid ja
kaablid, tinakaablid ja abinõud, isoleerpaelad ja teised Saksamaa
elektriasjanduse erivabrikute kaubad.

Tuntud hea ja odava
(alandatud hindadega) töö saate ainult

Esimesest Pärnu lina- ja takuketramise vabrikust

Asut. 1909. a. — Telefon 237.

Igasugune ühe-, kahe- kuni kuuekordne lõng, sidumisenöör,
kotilõng, mõrralõng, kõiksugused köied müüakse ja vahetatakse
linade ja takkude vastu.

Palume meie vastuvõtjaid tähele panna!

Restoran Kabaree
Kontsert-aed

(Kadrionus)

Iga päev odavad lõunad

Lõunamuusika 2-4

Õhtuti suur kabaree

Austusega uus ärijuhatus

F. Strauss & Ko.

Speditsoon

TALLINN, VALLI 10.

Tel.: Kontor 445-27

Tolliamet 459-23

Telegr.-aadr. „STRAUSSCO“

Tiibklaverid,
Piaaniinod,
Harmooniumid,
müügil ja
üürile anda.

Reisikohvleid,
Reisikotte,
Aktimappe,
Vihmavarje,
Jalutuskeppe.

Karl Jürgenson

Asutatud 1880. a.

TALLINN, Kuninga tän. 5

Telefon 436-89.

DÜSIV
HAADUS
VÕIDAB.
SELLEPÁRAST
IGAL POOL
AINULT
LE COQ
ÕLUT!

A. Le Coq

PILSEN
DOMBRÄU
GLADIATOR
PORTER JA
MÕDU

Laod
kõigis linnades.

AKTSIASELTS
„EESTI SAEVESKID“
(*Estonian sawmills Ltd.*)

Metsaeksport

Alendri 4

Tallinnas